

‘ONS SAL MEKAAR NIE LOS NIE’

‘n Kwalitatiewe ondersoek na die aard van die onderlinge
verbondenheid van leraars binne die Verenigende Ring van
Stellenbosch

Theunis Jacobus Botha

Tesis ingelewer vir die graad van

MAGISTER IN DIE PRAKTIESE TEOLOGIE

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH

PROMOTOR: PROF C.H. THESNAAR

DESEMBER 2014

Ek, die ondergetekende, verklaar hiermee dat die werk in hierdie tesis vervat my eie oorspronklike werk is en dat ek dit nie vantevore in die geheel of gedeeltelik by enige universiteit ter verkryging van 'n graad voorgelê het nie.

Handtekening:

Datum:

"

"

"

"

"

"

Mqr kgt gi "Í "4236"Wpkxgtukgkv"Uvgmgpdquej

Cmg"tgi vg"xqqtdgj qw"

ERKENNING

Met woorde poog ek om 'n diepe waardering en erkenning te gee aan:

- Prof Christo Thesnaar wat my aangemoedig het maar ook waardevolle leiding gegee het in die skryf van hierdie tesis.
- Prof Daniël Louw na wie ek graag verwys as my mentor in my eie teologiese vorming maar veral sy invloed om my eie patos vir mense te rig binne die vakgebied van die pastoraat.
- Die Fakulteit Teologie Universiteit van Stellenbosch, die Protestantse Theologiese Universiteit Kampen, Communitas, Kerk in Actie en die Stichting Contextueel Pastoraat (Nederland) wat dit finansieël moontlik gemaak het vir my om vir 7 maande gedurende Augustus 2010 tot April 2011 in Nederland opgelei te word in die Kontekstuele Benadering.
- Di. Nel van Doorn en Henk Vrielink as opleiers in Nederland en die 18 Nederlandse kollegas saam met wie ek 'n nuwe, vars, sensitiewe benadering in die pastoraat kon ontdek en eksploreer te Hydepark.
- Die Kerkraad van die gemeente waar ek my brood en botter verdien, NG Kerk Stellenbosch-Welgelegen, vir die ruimte wat hulle my gegee het om die opleiding te ondergaan
- My kollegas, Leon Fouché, Monty Sahd en Leon Cronje wat onbaatsugtig was om my lading tussen hulle te versprei vir die duur van my afwesigheid.
- My kollegas in die Verenigende Ring van Stellenbosch. Dat ons mekaar vashou te midde van 'n brose en uitdagende tyd in ons kerk is 'n bron van hoop.
- Nico Simpson vir die gebruikmaking van sy beskrywende illustrasies. Die visuele impak daarvan gee helderheid.
- My gesin van herkoms – my ouers en broer en vier susters. Wat ons saam onder een dak vir jare kon gee en kon ontvang van en aan mekaar, het my gemaak wie ek is.
- My eie gesin, my lewensmaat Lizette en ons vier kinders Wilhelm, Lizanne, Adriaan en Ninette. Dankie vir jul onbaatsugtige goedkeuring om die geleentheid van 'n lewe te kon beleef. Dankie dat ek ook saam met julle die wonder mag beleef om ingeweef te wees binne ons netwerk van relasies.
- God... wat die mens geskape het as 'n verhoudingsmens en na alles aan die einde gesê het – 'dit is goed'

SUMMARY

The Hungarian psychiatrist, Ivan Boszormenyi-Nagy developed Contextual therapy from the systems-approach in family therapy during the previous millennium. He distinguish himself in the field of psychology with his relational ethics, bringing ethics into play within his approach.

When you look at someone you have to look deeper or past what is in sight. The person you see has an address. He/she comes from somewhere, is the son or daughter of a man and a woman and is linked to them with 'n chord of loyalty that cannot be broken. They didn't choose each other, yet it is a connectedness for life. It orientates the individual and launches him/her into life.

This man and woman are then again the son and daughter of a man and a woman and so we can stretch back into past generations. Each individual on earth is somehow wove into this fabric of relations and in each relation is a dynamic process of give and take at stake – or not. Where there is reciprocity in relations concerning this balance in give and receive there is growth and a nurturing environment. The opposite is unfortunately also a reality. Then people wound and exploit each other. It is therefore true of every individual on earth that he/she brings with him/her baggage from his/her place of origin. It comes from far. Each one has a context – a context where he/she could excel in developing his/her unique identity or a background of pain, suffering and discrimination.

Therefore, do not judge people from the outside. What you see and what you make out of the situation or the person is your perception. You make an object of the person, a thing, and go around him/her with all your prejudices and opinions. That is not the authentic other. It is your image of him/her. Rather allow them to introduce themselves to you. In a meeting like that, in the moment of meeting, something cataclysmic happens and opens new horizons. But this is only possible when you attend to the other in an empathic way, recognizing his/her connectedness to his/her origins and the people who played major roles in 'shaping and molding the clay'. They also become your conversation partners. With an attitude of multi-directed partiality you become trustworthy. This is where 'ethics' happens in relationships (Nagy).

Even in the broader community these core values can be lived because each person has an address and comes from somewhere and is on 'n journey towards the future. When people see and recognized each other it is simultaneously an invite to a dialogue, a meeting. This is the only way to meet someone in the present because he/she can converse with words and images and thoughts and this is the only way you meet the 'real' other and together you can journey onwards to tomorrow.

This should also be true inside the church. This is the Good News. We are created as relational beings and are being called upon to acknowledge each other, respect each other, be able to forgive each other and take hands in unity. It is all about the justice of the human order.

OPSOMMING

Die Hongaarse psigiater, Ivan Boszormenyi-Nagy ontwikkel sy Kontekstuele terapie vanuit die sisteem-benadering in familie-terapie in die vorige eeu. Hy onderskei hom daarin dat hy 'n etiese dimensie inbring in die psigoterapeutiese proses met gesinne en hy noem dit – relasionele etiek

Wanneer jy na iemand kyk, sê hy, moet jy nie net dit sien wat jy sien nie – die uiterlike. Die persoon voor jou het 'n adres. Hy/sy kom van êrens. Hy/sy is immers die kind van twee mense wat hom/haar verwek het. Hy/sy is aan hulle verbonde met 'n onbreekbare band van lojaliteit. Lojaliteit is 'n bestaansgegewe. Jy kan nooit nie lojaal wees aan jou ouers nie. Jy is ongekies verbind aan hulle – 'n verbondenheid vir die lewe. Dit is jou oriënteringskema. Dit is leweskenkend

Maar hulle op hulle beurt is ook die seun en dogter van 'n man en 'n vrou en so kan teruggegaan word in generasies in. Binne hierdie netwerk van relasies is elke individu ingewef en binne hierdie weefsel is hy/sy deel van 'n dinamiese gebeure van gee en ontvang wat aan die een kant opbou en sorg en groei bewerk maar aan die anderkant ook destruktief kan wees daarin dat dit kwes en verwond. Van elke individu op hierdie aardmantel kan gesê word dat hy/sy onuitwisbaar bagasie dra wat hy/sy ontvang het in hul huis van afkoms. Dit kom van vêr. Elkeen het 'n konteks – konteks waar daar paslik gegee en ontvang is of 'n konteks waar daar te kort aan die orde van die dag was in terme van die balanse van gee en neem.

Daarom moet jy geen mens bloot op die uiterlike oordeel nie. Wat jy sien en wat jy dink aangaande die persoon is 'n persepsie. Dit is jou beeld waarmee jy die ander objektiveer. Ruimte moet eerder gegee word dat die ander hom/haar in hul outentiekheid aan jou voorstel. In daardie moment gebeur daar 'n ontmoeting wat verrekend is met die oog op die toekoms. Dit vra egter sagte oë en empatiese luister want die persoon het 'n adres en almal met wie hy/sy verbind is moet by wyse van spreke ook jou gespreksmaats word ten einde die persoon voor jou te verstaan en te ontvang. So gedoen met 'n houding van meersydige partydigheid word jy betroubaar voor jou naaste. Dit is waar 'etiek' gebeur aldus Nagy.

Wanneer mense buite die gesin om in breër verband na mekaar uitreik, geld dieselfde grondbeginsels. Almal kom van êrens en is oppad na die toekoms. Wanneer hulle mekaar raaksien en erken, nooi hulle mekaar uit tot 'n gesprek, 'n dialoog, 'n ontmoeting. Só alleen ontmoet jy die werklike ander in die hede want hy/sy kan praat en ek kan hom/haar hoor sodat my beeld van hom/haar geskiedenis word en ons vanuit die hede verder aamstap na môre.

Binne die kerk behoort dit wat hier geskrywe staan geensins grieks te wees nie. Dit is immers die evangelie. Menswees is saamwees met ander en die saamwees met ander vra vir 'n houding van onvoorwaardelike aanvaarding, respek, begrip, vergifnis en oorgawe. So alleen word die reg gevoed en instand gehou in die menslike samesyn. Bo alles vra dit dat ek die ander sal raak sien.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

Inleiding en Terreinafbakening	1
---------------------------------------	---

HOOFSTUK 2

Die kontekstuele, eties-relasionele benadering van Ivan Boszormenyi-Nagy

1. Inleiding	14
2. Biografiese agtergrond	16
3. Die mens is geen eiland	17
4. Kontekstuele perspektief: vier dimensies	20
5. Relasionele perspektief	25
6. Samevatting	43

HOOFSTUK 3

Relasionele Balans	47
---------------------------	----

1. Inleiding	48
2. Die dialogiese paradigma	50
3. Martin buber	51
4. Die drang na verbondenheid deur dialoog	53
5. Verbondenheid en interverbondenheid	59
6. Individue in die eenheidsgesprek	65
7. Samevatting	68

HOOFSTUK 4

Ons sal mekaar nie los nie	70
-----------------------------------	----

1. Inleiding	70
2. In gesprek met die verenigende ring van Stellenbosch	72
3. Ons bly mekaar vashou	80
4. Brawe treë in 'n brose tyd	83
5. Die groot boek van regverdigheid	97
6. Samevatting	101

HOOFSTUK 5

Gebaat uit die verlede – Verskuldig aan die toekoms	104
1. Inleiding	104
2. Genesing deur ontmoeting	106
3. Prototipe van kerkwees	114
4. Ter wille van die toekoms	117
5. Samevatting	117
 SAMEVATTENDE STELLINGE	 120
 ADDENDUM	 123
 TOESTEMMINGSBRIEWE	 133
 BIBLIOGRAFIE	 135

UITGEBREIDE INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

Inleiding en Terreinafbakening	1
1.1 Inleiding	3
1.2 Motivering	3
1.3 Sleutelbergippe onder vergrootglas	4
1.4 Die kontekstuele benadering – ‘n soeke na regverdigheid in lojaliteit	4
1.5 Kwalitatiewe ondersoek	5
1.6 ‘n Noodsaaklike oriëntering	6
1.7 Die vraag wat die ondersoek wil vra	9
1.8 Praktiese Teologiese Metodologie	10
1.9 Indeling van hoofstukke	11

HOOFSTUK 2

Die kontekstuele, eties-relasionele benadering van Ivan Boszormenyi-Nagy	14
2.1 Inleiding	14
2.2 Biografiese Agtergrond	16
2.3 Die mens is geen eiland	17
2.3.1 Kontekstueel	17
2.3.2 Eties relasioneel	18
2.4 Kontekstuele Perspektief: Vier Dimensies	20
2.4.1 Eerste dimensie: feite	20
2.4.2 Tweede dimensie: die psigologie	22
2.4.3 Derde dimensie: die interaksionele en die transaksionele	22
2.4.4 Vierde dimensie: die relasionele etiek	23
2.5 Relasionele Perspektief: Betroubaarheid	25
2.5.1 Begrippe as ringtingwysers na betroubaarheid	27
2.5.1.1 Lojaliteit	28
2.5.1.2 Lojaliteitskonflik	29

2.5.1.3	Legaat	32
2.5.1.4	Verdienste en verpligting	33
2.5.1.5	Parentifikasie	35
2.5.1.6	Skuld, skuldgevoelens en eksonorasie	37
2.5.1.7	Veelsydig-gerigte partydigheid	39
2.5.1.8	Selfafbakening, betroubaarheid en moratorium	41
2.6	Samevatting	43

HOOFSTUK 3

Relasionele Balans	47
3.1 Inleiding	48
3.2 Die Dialogiese Paradigma: Ivan Nagy op die voetspoor Van Martin Buber	50
3.2.1 Regverdigheid as waarborg vir goeie orde	50
3.2.2 Van objektivering tot ontmoeting	50
3.3 Martin Buber: Biografiese agtergrond	51
3.4 Die drang na vervondenheid deur dialoog	53
3.4.1 Ek-Jy vs Ek-Dit	53
3.4.2 Die lewe as meerpersoons-weefsel	55
3.4.3 Die noodsaak van selfafbakening – subjek te midde van intersubjektiviteit	56
3.4.4 Die noodsaak van billikheid en regverdigheid	57
3.4.5 Die noodsaak van betroubaarheid	58
3.5 Verbondenheid en Interverbondenheid	59
3.5.1 Raakpunt	59
3.5.2 Nagy se etiese relasionaliteit en die Afrika-etiek	60
3.5.3 Ubuntu	62
3.5.4 Afrika se geskenk aan die wêreld	63
3.6 Individue in die Eenheidsgesprek	65
3.6.1 Individue met ‘n adres van afkoms	65
3.6.2 Individue wat onderweg is na die toekoms	66
3.7 Samevatting	68

HOOFSTUK 4

Ons sal mekaar nie los nie	70
4.1 Inleiding	70
4.2 In Gesprek met die Verenigende Ring van Stellenbosch	72
4.2.1 ‘n Verenigde Ring as eerste tree na heling	72
4.2.2 Viering maar ook vormgewing	73
4.2.3 ‘n Vertroebelde gesprek: Die plasing van ‘n ‘moratorium op gesprek’ tussen die twee kerke	78
4.2.3 ‘n Plaaslike ‘amen’	79
4.3 Verenigende Ring Stellenbosch – Ons bly mekaar vashou	80
4.3.1 ‘n Uitdaging tot betroubaarheid	80
4.3.2 Voorsittersverslag	80
4.4 Brawe treë in ‘n brose tyd – Het die Kontekstuele Benadering inderdaad iets om aan te bied?	83
4.4.1 ‘n Droom	83
4.4.2 Die werklikheid	84
4.4.3 Die grense en skanse moet nate word wat verbind	85
4.4.4 ‘n Weefstuk	86
4.4.4.1 Die Wortelgat retraite verslag	86
4.4.4.2 Die prioritisering van behoeftes	89
4.4.4.3 ‘n Storing	92
4.4.4.4 Tweeling-gesprekke	95
4.4. Die Grootboek van Regverdigheid	97
4.4.1 Die grootboek vra vir ‘n sensitiewe oor en oog en maatstok	99
4.4.2 Die grootboek vra bo alles ‘n houding van meersydige Partydigheid	100
4.5 Samevatting	101

HOOFSTUK 5

Gebaat uit die verlede – Verskuldig aan die toekoms	104
5.1 Inleiding	104
5.2 Genesing deur Ontmoeting	106
5.2.1 ‘The Dialogue of Touchstones’	107
5.2.2 Betroubaarheid	108
5.2.3 Vergifnis	109

5.2.4	Versoening en vestiging van geregtigheid	113
5.3	Prototipe van Kerkwees	114
5.3.1	Wat kan ons doen?	114
5.3.2	Bedienaars van die versoening	115
5.4	Ter wille van die toekoms	117
5.5	Samevatting	117
	SAMEVATTENDE STELLINGE	120
	ADDENDUM	123
1.	Belydenis van Belhar	123
	Begeleidende Brief	126
2.	Boodskap aan Ring van Stellenbosch – dr CW Burger	129
3.	Voorlegging aan Waarheids- en Versoeningskommissie – Ring van Stellenbosch	131
4.	Toestemmingsbriewe	133
	BIBLIOGRAFIE	135

HOOFSTUK 1

Inleiding en Terreinafbakening

‘n Paternoster vir Suid Afrika¹

Here, laat die name geheilig word

Van al die kinders van die land –

Van hulle

wat modderkoekies gebak het uit die aarde,

dassies skrikgemaak het in sy kloue,

wol getrap het in sy krale

Ek het asemloos toegekyk:

swart bolywe geboë oor magtelose diere

en skerp skêre wat my laat wag het

bang vir die glip-slag, die bloed, die pyn.

Maar die swart versigtige hande

het selde dieper as die wit geknip

en ek kon die lootjies uitdeel

want die arbeider was sy loon waardig

volgens die aantal wat hy vrygemaak het

om ligvoets teen die somerheuwels uit te wei

Maar die bale is lankal toegewerk en weggestuur,

¹ Lina Spies Uit: Groot Verseboek, DJ Opperman. 1975

die wololie van my voete afgewas,
my bene nie meer lamgetrap nie.
Vergewe ons die vergeetagtiges, die uitgerustes,
soos ons hulle vergewe, die luidrugtiges
 wat nooit binne die kraal was nie
 wat nooit rietperd gery het nie
 en kaalvoet geloop het nie,
en Here, sien ons hande aan:
Kyk, om my wit pols is 'n armband van gras;
my donker speelmaat het dit kunstig gevleg
soos ek nooit kon nie...
Aan U behoort die land
 En die son
 en die skape van die weiding
Gee ons liefdevolle hande, Heer,
en sny U self versigtig aan die belemmerende kleed
dat daar nie onnodig bloed verspil nie
en deel Uself die lootjies uit

1.1 Terreinafbakening

In hierdie tesis is die onderwerp van waarneming en nadenke eerstens die **eenwording van twee Ringe** uit twee kerkverbande naamlik die Ring van Stellenbosch van die Nederduitse Gereformeerde Kerk (NGK) en die Ring van Stellenbosch van die Verenigende Gereformeerde Kerk van Suider Afrika (VGKSA). Die eenwording van die twee ringe het in 2006 geskied terwyl die twee kerke nie verenig is in een kerkverband nie. In die periode na 2006 het die VGKSA 'n moratorium geplaas op gesprek met die NGK maar wel ruimte gelaat vir bestaande eenheidsaksies op plaaslike vlak om voort te gaan.

Die nadenke rondom hierdie betrokke eenwording van die ringe word tweedens nie gedoen vanuit 'n dogmaties-ekklesiologiese perspektief nie maar vanuit 'n pastorale perspektief aan die hand van die gedagtegoed van die Hongaarse psigiater **Ivan Boszormenyi-Nagy** (uitgespreek Nôdg). Hy het vanuit die sisteemteorie en op voetspoor van Maurice Friedman aansluiting gevind by die dialogiese gesigspunt van die Joodse filosoof **Martin Buber** by name dié se gedagte van 'healing through meeting'. Hy skryf: "instead of stressing the exploitative aspects of the human relationship, Buber focuses on its mutual confirmative potential" (Boszormenyi-Nagy/Geraldine M Spark, 1973:6). Na Nagy se benadering word verwys as kontekstuele terapie waar terapie gesien word in 'n breër betekenis as psigo-sosiale hulpverlening (Hanneke Meulink-Korf/Aat van Rhijn 2002:10)

1.2. Motivering

In Nederland is die teorie van Nagy, saam met dié van ander familieterapeute, sedert 1967 ontwikkel tot 'n benadering in die pastoraat bekend as **kontekstuele pastoraat**. Die Stichting Contextuele Pastoraat dáár, bied aan predikante en geestelike werkers 'n twee jaar opleiding aan. Die basiese voorgeskrewe **literatuur** van waaruit die kursus aangebied word is die werke van Boszormenyi-Nagy naamlik – '**Invisible Loyalties**' saam met Geraldine M Spark (1984, New York); '**Between Give and Take**' saam met Barbara R Krasner (1986, New York); Martin Buber se **I and Thou**; '**De Onvermoede Derde**' 'n Inleiding in het Contextueel pastoraat deur Hanneke Meulink-Korf en Aat van Rhijn; '**De Context en de Ander**' deur Aat van Rhijn en Hanneke Meulink-Korf en '**Leren over Leven in Loyaliteit**' M Michielsen, W van Mulligen en L Hermkens (Red) (1998, Leuven). Hierdie werke dien ook as basis van hierdie tesis.

Gedurende Augustus 2010 tot April 2011 het ekself die opleiding ondergaan. As deel van die ooreenkoms tussen die Stellenbosch Universiteit en die Protestantse Theologiese Universiteit in Nederland, Kerk in Actie en die Stichting Contextuele Pastoraat, is aan my die opdrag gegee om die

inhoud van die Kontekstuele benadering tuis te bring in 'n Afrika en dan in besonder Suid Afrikaanse omgewing.

1.3 Sleutelbegrippe onder die vergrootglas

Onder die indruk van sleutelbegrippe soos lojaliteit, gesplete lojaliteit, vertroue, betroubaarheid, dialoog, moratorium, erkenning, parentifikasie, balans tussen gee en neem, skuld, rolerende rekening, eksonorasie, meersydige partydigheid, tydsberekenig, verantwoordelikheid, verdienste, selfafbakening en self-validasie aan die een kant en aan die anderkant 'n Afrika perspektief wat leer dat 'menswees is om verbind te wees tot die lewe' meer nog – om verbind te wees met ander want ek is mens deur ander...'because life is about the principle of interrelatedness and communality' (Louw, 2007:102) met begrippe soos verbondenheid (connectedness en inter-connectedness) asook gasvryheid en sorg dra, is ek geïnspireer om die eenwording tussen die Ring van die NGK en dié van die VGKSA op Stellenbosch, te ondersoek. Twee Ringe wat met hul eenwording verklaar het dat hulle nooit meer afsonderlik wil vergader nie en mekaar nooit sal los nie. Begrippe wat telkens in die navorsingstuk oppervlak toe kom is - **relasionele etiek**, waar dit gaan om die balans in die relasie tussen partye wat gekonstitueer word deur **gee en ontvang**; **betroubaarheid**, waar dit gaan in die vertroue dat dit wat ek is en bied, vertrou word; **regverdigheid**, waar dit gaan om paslik te gee en paslik te ontvang en niemand in die relasie uitgebuit word nie; **rekening**, wat behels dít wat gegee is of te kort aan gegee is en wat verskuldig is; '**justice of the human order**', 'n begrip van Martin Buber wat dui op ekwilibrium en wedersydse begrip en respek in relasies.

1.4 Die kontekstuele benadering – 'n soeke na regverdigheid in lojaliteit

Binne die kontekstuele benadering van Ivan Nagy speel **dialoog** 'n kardinale rol: "close relationships are established by blood or by emotionally meaningful satisfaction. Over 'n long period of time the quality of close relationships depends on their trustable core, the genuine dialogue' (Boszormenyi-Nagy & Krasner B, 1986:73). Indien 'n **moratorium** op dialoog tussen twee partye geplaas word, is die vraag hoe dit dan moontlik is om die verhouding te laat groei tot eenheid met mekaar? Juis dan word gevra na die impak of dan die effek van die geplaasde moratorium op die onderlinge verhoudinge.

In die begrip '**kontekstueel**' gaan dit vir hom nie om 'n bepaalde plek of lokasie nie maar 'n '**verbondenheid in 'n weefsel van relasies**'. Hy skryf: "from an ethical and existential perspective, context is a more specific concept than the texture of a given environment. It is a matrix of

motivations, options and rights. It is a syncretic notion of system rather than a particulate notion. It never loses its multicentred, consequential nature” (ibid, 1986:414). Vir hom is die mens ‘n subjek altyd tussen ander subjekte ... altyd in relasie tot die ander. Hy praat van ‘n **relasionele etiek**, waar etiek nie gesien word as ‘n stel reëls of moraal wat van buite afgeforseer word nie. Etiek gebeur daar waar mense kies om betroubaar vir en teenoor mekaar te wees. Dit gaan alle relasies vooraf en is ‘n voortgaande proses. Hy skryf: “The dialectic of social life revolves around a constant ebb and flow of conflict and resolution of give-and-take, loyalty, love and hatred, etc. Social systems as higher level of organization have their own survival and stability requirements which depend on the resolution of all constituent members’ needs” (ibid, 1984:61).

Die ondersoek wil daarom krities kyk na die dinamika aan die binnekant van die Ring – na die balans tussen gee en neem en die beweging en soeke na regverdigheid. Nagy is van oordeel dat “relational justice or a balance of fairness is the dynamic foundation of viable, continuing, close relationships. At the very least, a periodic concern for monitoring the fairness of a relationship is required to keep a relationship trustworthy” (ibid, 1986:417). Die uitdaging sal wees om die begrippe van die kontekstuele benadering tuis te bring binne die gesprek van die leraars met mekaar maar ook teen die agtergrond van die groter prentjie van die familie van NG Kerke in Suid Afrika. Die ondersoek hoop om aan te dui dat hierdie benadering, gebore in ‘n na-oorlogse Europa van die vorige eeu, wel bruikbaar is ten einde reg te laat geskied aan die gebeure van verbondenheid binne die Ring. Nagy skryf oor dié benadering: “a Therapeutic approach based on the empirical knowledge that a person’s fair consideration of his or her relational obligations can result in personal freedom to participate in life’s activities, satisfaction and enjoyment. Due consideration is therefore a major relational resource, a well-spring of liberation from a false inauthentic sense of obligation and from wasteful, inauthentic interpersonal conflicts” (ibid, 1986:414).

1.5 Kwalitatiewe ondersoek

As kwalitatiewe ondersoek, waar kwalitatiewe ondersoek verstaan word as: “de vraagstelling die zich richten op onderwerpen die te maken hebben met de wijze waarop mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en hoe zich op basis daarvan gedragen. Er worden onderzoeksmethoden gebruikt die het mogelijk maken om het onderwerp vanuit het perspectief van de onderzochte mensen te leren kennen met het doel om het te beshrijven en waar mogelijk te verklaren’ (Boeije, 2008:41), wil hierdie ondersoek ’n bydrae lewer tot deursigtigheid in die onderlinge verhoudinge van die leraars binne die Ring en hul gesprek met mekaar. Dit word nie gedoen as empiriese studie

nie maar wel as **dokumente-studie**. Gebruik word gemaak van die basiese kern-literatuur in die werk van Nagy met sy kontekstuele terapie asook notules en verslae van byeenkomste/vergaderinge van die Ring van Stellenbosch.

Die ondersoek stel daarom ten doel om instrumenteel te wees daartoe dat die verbondenheid aan mekaar binne die Ring opnuut beskou, geëvalueer en verdiep word ten einde in die brose verhoudinge binne die kerk, iets te reflekteer van die verbintenis aan die handelende Drieënige God en aan mekaar in die wêreld.

1.6 ‘n Noodsaaklike agtergrond-oriëntering

Op die amptelike webblad van die **NG Kerk** onder die skakel **NGK familie** lees ons: ‘Aanvanklik was daar net een NG Kerk. Daar was altyd ‘n baie sterk sending-gerigtheid in die kerk se geleedere. So ontstaan daar oral in Suid Afrika sendingwerkkringe, waarvan die meeste hulle oorsprong het by sendinginstitute en sendinggenootskappe. Mettertyd neem verskillende sinodes van die NG Kerk verantwoordelikheid vir hierdie sendingwerksaamhede. Later sou Namibië ook bykom.

Dit lei geleidelik tot die ontstaan van verskeie NG Kerk in Afrika-sinodes (NGKA) oor die land. In 1963 het hierdie sinodes verenig in die Algemene Sinode van die NG Kerk in Afrika.

Binne die Afrikaanssprekende NG Kerk het daar egter sedert 1824 ‘n nuwe groepering ontstaan. As gevolg van die versoek tot die afsonderlike bediening van nagmaal aan die boeregemeenskap uit die gemeente Stockenstroom in die Oos-Kaap daardie jaar, besluit die Kaapse Sinode in 1857 dat hierdie versoek toegestaan kan word, met die motivering “terwille van die swaakteit van sommige”. Dit lei egter tot die afsonderlike bediening van bruin lidmate van die NG Kerk (sogenaamde sendinggemeentes), wat op sy beurt weer gelei het tot die stigting van die NG Sendingkerk in 1881.

Intussen het sendingwerk onder die Indiërbevolking van Suid Afrika gelei tot die totstandkoming van die Reformed Church in Africa (RCA) in 1988.

Dat daar ‘n oortuiging, hunkering en strewe na sigbare eenheid tussen die kerke is, word telkens geopper – ‘Die sogenaamde ‘familie’ van Nederduits Gereformeerde Kerke in Suid Afrika is nie struktureel een kerk nie. ‘Die mees voor die hand liggende rede vir hierdie kerke om te verenig, lê in die feit dat hulle van dieselfde kerklike familie en daarom – hoofsaaklik – van dieselfde belydenisse en kerkregering is’ (Strauss PJ, 2007:777–786). ‘Omdat die kerk ‘n versoenende

gemeenskap behoort te wees’, so lees die webblad waarna vroeër verwys is verder, ‘moet die sigbare eenheid van die kerk ‘n getuigenis wees van hierdie versoening’.

Tot en met 1996 bestaan daar dus vier aparte susterskerke binne die één familie. (Ned Geref Kerk (blank); Ned Geref Kerk in Afrika (swart); Ned Geref Sendingkerk (bruin) en die Reformed Church in Africa (Indiër).

In **1982** laat hoor een van die susterskerke naamlik die **Ned Geref Sendingkerk** (NGSK) ‘n noodkreet deurdat ‘n status confessionis afgekondig word. ‘‘n Oomblik van waarheid’ breek vir hulle aan. Dit beteken...’ dat ‘n kerk oordeel dat ‘n situasie ontstaan het, ‘n oomblik van waarheid aangebreek het waarin niks minder as die evangelie self, hul mees basiese belydenis aangaande die Christelike evangelie op die spel staan, sodat hulle verplig voel om daarteenoor te getuig en te handel’ (Cloete en Smit, 1984:22). Tydens die vergadering van die sinode van die NGSK op 22 September tot 6 Oktober 1982 in Belhar word ‘n **konsepbelydenis** opgestel en aanvaar. (sien addendum) In ‘n begeleidende brief by die konsepbelydenis word geskryf: ‘Ons is daarvan bewus dat daar in die lewe van die kerk oomblikke kan ontstaan van soveel erns dat die kerk die noodsaak kan voel om opnuut sy geloof te bely in die lig van ‘n spesifieke situasie ... na ons oordeel verg die kerklike en politieke situasie binne ons land en veral binne die NG Kerkfamilie tans so ‘n beslissing ... ons doen hierdie belydenis ... as ’n kreet uit die hart, as ‘n dwang wat ons opgelê is om die evangelie ontwil in die lig van die oomblik waarin ons staan.’

In 1986 by die volgende Algemene Sinode word dit amptelik as belydenisskrif van die NGSK aanvaar – Die **Belydenis van Belhar**. In hierdie belydenis word onder andere gedwonge afsonderlikheid en geskeidenheid (politieke beleid) op rassegrondslag as onchristelik gestel.

Met hierdie belydenis as grondslag vind die vereniging tussen die NG Sendingkerk en die NG Kerk in Afrika in 1994 plaas en gee daarmee die eerste tree tot eenwording binne die familie. Die **Verenigende Gereformeerde Kerk in Suider Afrika (VGKSA)** word gevorm (met die Belydenis van Belhar as vierde belydenisskrif) Die naam – ‘Verenigende’ dui die proses van vereniging tot een kerk aan en daarmee die openheid en uitnodiging tot ‘al die susters’ om saam te verenig. Die RCA sowel as die Sinode van Phororo binne die NGKA, skaar hulle nie by die verenigingsproses nie. Laasgenoemde bly voortbestaan as NGKA. Ook die NGK bly staan buite die verenigingsproses.

Gesprekke tussen die moderature van die VGKSA en die NGK vind in die jare wat volg plaas (Esselenpark en Achterberg). Op plaaslike vlak vind heelwat inisiatiewe plaas tussen gemeentes om

bande te versterk en nader aan mekaar te kom. In 2004 en 2006 verenig twee ringe van die VGKSA en NGK (Verenigende Ring Wesland en Verenigende Ring Stellenbosch). Toenemend is daar by leraars en lidmate die oortuiging dat hulle mekaar nodig het en dat die kerk se getuienis na buite aan geloofwaardigheid inboet vanweë die afstand tussen mekaar.

Tydens die vergadering van die Algemene Sinode van die VGKSA in 2008 word egter besluit om alle dialoog met die NGK op te skort. (Die redes is kompleks en delikaat en is nie hier van belang.) ‘n *Moratorium* word geplaas op dialoog tussen die kerkleiding (moderature). Daar word egter ruimte gelaat vir bestaande en nuwe aksies op plaaslike vlak tussen gemeentes van die twee kerke wat uitdrukking wil gee aan hul verbondenheid aan mekaar as gelowiges. Die besluit van die Algemene Sinode van die VGKSA word ook bekragtig deur die Streeksinode van die VGKSA in Kaapland. Die Ring van Stellenbosch resorteer in hierdie streeksinode.

Tydens die sitting van die streeksinode van die VGKSA Kaapland in September 2010 lewer Prof Dirkie Smit van Stellenbosch ‘n refereaat oor Kerkeenheid en Belhar. Hy sê: ”Die kerk is in Christus versoen met God én met mekaar. Hierdie eenheid is daarom ‘n gawe, word bely, nie iets wat ons stig of tot stand bring nie, maar reeds geskenk. Hierdie eenheid is die kragtige band wat die Heilige Gees self skep, word bely. Hierdie eenheid is ‘n werklikheid, word bely. Dis eenvoudige en bekende woorde, en oënskynlik so vanselfsprekend. Tog was presies dit op die spel in die destydse oomblik van waarheid – en so dikwels weer, tot vandag in ons wêreld. Ons glo en bely dat ons een is met ons broers en susters, ongeag wie of waar. *Ons kan ons broers en susters nie kies nie, ons ontvang hulle. Ons kan ons broers en susters nie weier nie, ons ontvang hulle* (my kursivering). Ons glo en bely dat ons onsigbaar en geestelik een is, omdat daar net een kerk is, een liggaam van Christus, een volk van God, een gebou van die Gees. Ons glo en bely die gawe van die eenheid, die werklikheid van die eenheid, die band van die Gees”

Hy het verder gegaan en gesê: “Tweedens word bely dat hierdie geestelike eenheid sigbaar moet word, uitgeleef, beoefen. Die versoening in Christus word herkénbaar in die kerk. Dis juis die wonderbare getuienis van die kerk se eie bestaan en lewe in ‘n gebroke en verdeelde wêreld, in verskeurde gemeenskappe en samelewings, volgens die Bybel.”

Laastens: “Derdens word die vraag beantwoord hoe die eenheid sigbaar behoort te word. Hoe lyk sigbare eenheid? Waarna streef ons? Waarna verlang en waarvoor werk ons? Waarom bid en waarvan droom ons? Op dié sleutelvraag antwoord Belhar met ‘n drieërlei belydenis. Die sigbare eenheid sluit ‘n ryke en wonderbare verskeidenheid in, nie uit nie – dis die eerste punt. Die sigbare

eenheid kan slegs in vryheid gestalte kry, en nie afgedwing word op enigeen nie – dis die tweede punt. Hierdie verskeidenheid en hierdie vryheid mag egter nie daartoe lei dat die eenheid later nie meer sigbaar is nie, dis verskeidenheid en vryheid “bínne die een sigbare volk van God.”

Tydens die Algemene Sinode van die VGK in 2012 in Namibië word die moratorium op dialoog met die NGK opgehef. Dringende gesprekke rondom eenwording tussen die moderature van die twee kerke is tans op gang.

1.7 Die vraag wat die ondersoek wil vra

Struktureel het die twee ringe verbind tot een Ring met ‘n jaarlikse gesamentlike vergadering, maandelikse leraarsbyeenkomste en gesamentlike gemeentelike projekte. Sáám onderskryf hulle die Belhar Belydenis...’n Belydenis wat bely dat die eenheid van die kerk van Jesus Christus ‘n gawe en opdrag is; dat dit ‘n saambindende krag is deur die werking van die Heilige Gees maar ‘n werklikheid wat nagejaag en gesoek moet word.

Die vraag is hoe hulle hul verbintenis aan mekaar beleef? Is dit uitdrukking van die liggaam van Christus (teologiese dimensie) en is hulle in hul broosheid onvoorwaardelik verbind aan mekaar in vertroue en lojaliteit (pastorale dimensie)? Die sensitiewe vraag, dog noodsaaklik – wát gebeur *tussen* die partye in die ontmoeting? **Boszormenyi-Nagy** is oortuig dat wanneer ek my in ‘n verhouding, in ‘n gesprek, ‘n dialoog begewe, skenk ek vertroue in die hoop dat die ander my vertroue sal vertrou. Hy skryf: “trustworthiness accrues on the side of the reliable, responsible, duly considerate partner in a relationship and is a characteristic of realistic, deserved trust” (ibid, 1986:422).

Vir hom is dialoog as kern egter afhanklik van wederkerigheid en verantwoordelike sorg tussen die gespreksgenote asook die erkenning van die ander se ‘andersheid’. Dit is vir hom ‘n oorgawe aan en die ontvang van die ander in sy kwesbaarheid en gekwetsheid. “In contextual therapy dialogue describes a dialectical rule of relational balance rooted in a mutuality of commitment. Here the term goes beyond the popular denotation of open, ongoing exchange between partners. For us, genuine dialogue goes beyond satisfying emotional expectations of fulfilment in relationship to a requirement of genuine equitability. That is, a person’s “use” of her partner becomes equitable in direct proportion to her consideration of her partners rights and needs” (ibid, 1986: 415).

Ook hy gebruik ‘n moratorium op dialoog in sy terapeutiese benadering en sê: “(it is) a step in a therapeutic method that tries to guide clients towards considering the benefits of a new relational

attitude and utilizing the benefits of waiting until a person is spontaneously motivated toward that new relational attitude” (ibid, 1986:418) Dit moet egter tydskeppend wees en nie tydrowend nie. Dit moet meehelp om dialoog weer op spoor te plaas en nie dialoog laat ont-spoor nie. Hoedanig is dialoog en die diepte daarvan binne die VRS?

1.8 Praktiese Teologiese Metodologie

Osmer, R.R vra vier vrae in sy aanpak:

- Wat gebeur hier?
- Waarom gebeur dit?
- Wat is veronderstel om te gebeur?
- Hoe kan ons daarop reageer?

Hoe op hierdie vier vrae geantwoord word is vir hom die fokus van een van die vier kern-take van prakties-teologiese interpretasie. Hy beskryf die vier kern-take as:

- “The descriptive-empirical task. Gathering information that helps us discern patterns and dynamics in particular episodes, situations or contexts.
- The interpretive task. Drawing on theories of the arts and sciences to better understand and explain why these patterns and dynamics are occurring
- The normative task. Using theological concepts to interpret particular episodes, situations, or contexts, constructing ethical norms to guide our responses...
- The pragmatic task. Determining strategies of action that will influence situations in ways that are desirable and entering into a reflective conversation with the ‘talk back’ emerging when they are enacted (R Osmer 2008:4)”.

Louw, D.J. skryf op sy beurt dat die veld van en die objek van studie van die Praktiese Teologie is:

“(a) die bedoeling en sin van die God-mensontmoeting in die wêreld. Hierin beoog die praktiese teologie die konkretisering van die woord, geloofsrealisering en transformasie van die werklikheid. Kortom: die praktiese teologie bestudeer die gestaltes van heilskonkretisering en die konkrete eksistensiële betekenis-/sinvelde wat hierdie heilsonsontmoeting in die wêreld ontsluit.

(b) die kerklike diensgestaltes aan die woord (funksionele ekklesiologie) met die oog op die opbou van die gemeente en die ontwerp van effektiewe bedieningstrukture en bedoelingstrategieë.

Deel van hierdie kerklike diensgestaltes is kommunikatiewe geloofshandeling as handelinge waardeur effektiwiteit van die woord gedemonstreer word.

Praktiese teologie as 'n hermeneutiese wetenskap is voortdurend besig met 'n analise en beskrywing van die kerklike diensgestaltes en woordgerigte singestate (Louw 1993:82)."

Hierdie ondersoek hoop om meer te wees as net 'n analise en beskrywing. Dit wil enersyds die leraars bevestig in hulle poging om uitdrukking te gee aan die sigbare eenheid van die kerk op Stellenbosch in gehoorsaamheid aan die Woord. Dit wil andersyds ook dien as motivering aan hulle om terug te gaan na die tekenbord met die oog op die toekoms. Hulle sal nie net kan berus in bedieningstrukture nie. Hulle moet mekaar ontdek, bly ontdek en mekaar waarlik luisterend vashou op weg met die oog op hulle kinders en hulle kinders en generasies wat nog kom wat hulle nooit sal sien en ken nie. Die ondersoek wil dus deur die versameling van inligting rondom die eenwording van die Ringe tot 'n konklusie kom deur te put uit die teorieë van Ivan Boszormenyi Nagy op voetspoor van Martin Buber. Dit wil ook poog om die Ring te wys op 'n strategiese weg ten einde binne die Liggaam van Christus maar ook in die wêreld iets te demonstreer van die handelende God wat op weg is met Sy bruid na die bruilof van die Lam.

1.9. Indeling van hoofstukke

Die tesis behels vyf hoofstukke. In die **eerste hoofstuk** word die saak van en vir ondersoek op die tafel gesit. Die afbakening en die terrein van ondersoek word gestel teen 'n baie spesifieke dekor. Die eenwording van twee Ringe van twee denominasies in dieselfde familie van kerke word geweeg teen en met die inhoud van 'n relasionele teorie en benadering in die terapeutiese veld. In hierdie geval, die werk van 'n Hongaarse psigiater **Ivan Boszormenyi-Nagy**.

In die **tweede hoofstuk** word die teorie van Nagy aangebied en word aangedui waarom hy hom met sy eties-relasionele benadering, die vierde dimensie, onderskei van die res van die veld in die psigoterapie. Wat maak hierdie benadering besonders? In terme van Osmer is dit die teoretiese basis van hierdie ondersoek van waaraf die eenwording van die twee Ringe ge-evalueer sal word.

Die begrippe van waaruit Nagy sy terapeutiese aanpak doen word omskryf. Dit is die ruggraat van die kontekstuele benadering. Alhoewel dit van oorsprong gerig is op families en hulle verhoudinge, is dit eweneens van toepassing op meerdere situasies waar individue in relasie tot ander staan. Elke individu op hierdie aarde is 'n eksponent van 'n gesin van herkoms en dra sy/haar ervarings met

hom/haar mee. Die hoofstuk wil die belang daarvan uitlig omdat elkeen rondom die tafel van die Ring daardeur beïnvloed en gevorm is.

In die **derde hoofstuk** word steeds aandag gegee aan Nagy se kontekstuele benadering. Sy uitgangspunt waarmee hy werk is die metafoor van ‘n weefstuk – sy ‘fabric of human reliance and interdependence’ (ibid, 1986:414). Daar word verder gewys op sy beïnvloeding deur die denke van die Joodse filosoof Martin Buber en dié se ‘justice of the human order’ by name sy gedagtegang dat elke individu ‘n subjek is te midde van inter-subjektiviteit.

Daar word ‘n vergelyking getref tussen Nagy se etiese relasionaliteit en die Afrika-etiek van relasionaliteit en gevra na die relevansie van ‘n etiese sensitiviteit binne die dialogiese moment van ‘n ‘direct speech’ en ‘n ‘direct address’. In hierdie hoofstuk word die *tussen* in oënskou geneem – dit wat gebeur tussen partye wanneer hulle mekaar ontmoet en wat nie gemanipuleer of vooruit bepaal kan word nie. Hy sê: the intrinsic justice of any group is made up of two processes: the hierarchy or ledger of obligations and the totality of all retributive motivations. As each member is motivated to act out any significant revengeful (or grateful) impulse, an ongoing seesaw process of retaliative justice can be counted on (ibid, 1986:81).

In die **vierde hoofstuk** val die kollig op die Verenigende Ring van Stellenbosch vanaf die ontstaan in 2006 tot nou in 2014. In die woorde van Osmer dan is hierdie hoofstuk die hoofstuk wat inligting versamel wat iets weergee van die dinamiek tussen die leraars in die Ring. Dit word aangebied deur te kyk na hul kerkordelike vereniging, die historiese verloop vandaar en die wese van hul verbondenheid (connectedness). Dat dit brawe treë is maar nie sonder storings nie is waar en mag die Ring noop om Nagy se ‘ledger of merits’ (Grootboek) nader te trek. Hy skryf: ”The ledger is a calculus concerned with the balance between the accumulating merits and debits of the two sides of any relationship. Just how much entitlement or indebtedness each party has at a given time depends on the fairness of give-and-take that exists between them” (ibid,1986:417). Die hoofstuk wil as’t ware ‘n ‘vlieg-teen-die-muur’ perspektief gee en dien as evaluering van die verbondenheid as leraars aan mekaar binne die Ring.

Daar word ruim gegyk vanuit notules van sinode- en ringsittings en verslae van vergaderings en fassiliterings (met toestemming – sien addendum) na die dinamiek binne die ‘binnelandskap’ van die Ring.

In die **vyfde hoofstuk** wil ek daarop wys dat enige verhouding, enige verbintenis, enige poging tot harmonie, enige proses wat ‘eenheid’ in die oog het, enige ‘ontmoeting tot heling’ enige haas

daartoe moet laat staan en tyd maak om mekaar te ontmoet. Dit wil die belang van elke mens se lojaliteit wat opgesluit lê in inter-generasionele verbande onderstreep. Wie daarvoor nie ruimte laat wanneer ontmoetings, soos in hierdie geval die VRS, plaasvind nie, doen mee aan wat Buber sou noem ‘n ‘Vergegnung’ ‘n ‘mismoeting’ (Buber 1974:10).

Die hoofstuk poog om aan te dui of die gestelde doel van die ondersoek bereik is en of die inhoud van die Kontekstuele benadering bruikbaar is ook hier aan die suidpunt van Afrika.

Die hoofstuk wil vanuit die kontekstuele benadering en die werk van **Boszormenyi-Nagy** die VRS aanmoedig om hul weg met mekaar opnuut in öenskap te neem deur te wys na kritiese groei-areas.

Die leraars van die Ring dien as ‘kenbron’ vir hierdie ondersoek. Vanuit my eie verbondenheid aan die Ring vir 24 jaar wil ek vanuit deelnemende waarneming ‘n bydrae lewer tot deursigtigheid. Die ondersoek wil dit wat gebeur in die Ring enersyds valideer maar andersyds die partye aanmoedig om tyd te spandeer by die tekenbord in ‘n houding van meersydige partydigheid – die kontekstuele benadering se kern-ingesteldheid en houding...” to be accountable to everybody who is potentially affected by his or her interventions... the determination to discover the humanity of every participant – even of the ‘monster member’ (ibid, 1986: 418).

Laastens dan ‘n samevatting en voorstel.

“Aan U behoort die land

En die son

en die skape van die weiding

Gee ons liefdevolle hande, Heer,

en sny U self versigtig aan die belemmerende kleed

dat daar nie onnodig bloed verspil nie

en deel Uself die lootjies uit”

(Lina Spies)

HOOFSTUK 2

‘... Ek wil die ek wat ek is bly

Maar waar begin die issende-ek?

Op die plek waar die ek soos jy is

Of daar waar die ek anders as jy is?’²

Die Kontekstuele, Eties-relasionele benadering van Ivan Boszormenyi Nagy

2.1 Inleiding

Kontekstuele Terapie is ‘n benadering in die psigo-terapeutiese wêreld ontwikkel deur die Hongaarse Psigiater Ivan Boszormenyi Nagy. Wanneer na konteks verwys word in hierdie benadering, skryf Nagy:”The organic thread of giving and receiving that weaves the fabric of human reliance and interdependence. The human context extends into a person’s current relationships as well as into the past and future. It constitutes the sum of all the ledgers of fairness in which a person is involved. Its dynamic criterion is rooted in due consideration, not in a mutuality of give and take. Multidirected partiality, contextual therapy’s chief methodology, allows for an inclusive scan of each person’s entire context of essential relationships” (Ivan Boszormenyi-Nagy/Barbara R. Krasner 1986:414).

Wanneer twee ringe van twee kerke in Suid Afrika te midde van die brose eenheidproses in groter verband tussen dié kerke besluit om te verenig, vra dit om nadere betragting. Onder die indruk van die Kontekstuele benadering is ek oortuig daarvan dat eenheid in die NG Kerkfamilie, om maar hierdie enkele relasie uit te lig, dalk meer delikaat is as wat besef word wanneer om ‘n onderhandelings tafel gesit word en met mekaar gepraat word. Vereniging is meer as maar net nuwe strukture. Dit is ook meer as net die vind van mekaar met konsensus rondom dogma en teorie. Dit is ook meer as net goeie gesindhede en verhoudinge. Elkeen rondom die tafel kom van êrens; hy/sy is die produk van ‘n huis van afkoms; aan hom/haar is gegee en hy/sy het ontvang en het ook gegee; elkeen het ‘n visie en verwagting met die oog op die toekoms en wat hy/sy wil deurgee.

² Uit: ‘Waar ek jy word’ Antjie Krog: 2009

Die werk van Ivan Nagy kan hier insiggewend, verhelderend en dalk rigtinggewend wees in die eenheidsgesprekke. In die lig dáárvan dan my keuse om as't ware in gesprek te tree met Nagy maar dan ook met die Verenigende Ring van Stellenbosch. Enersyds om die stem te hoor van iemand wat aangegryp is oor die vermoë van die mens om mekaar te objektiveer en te isoleer soos in die wêreldoorloë en andersyds om te hoor of sy stem kan resoneer met omstandighede en 'n situasie aan die suidpunt van Afrika.

In hierdie hoofstuk wil ek die teorie van die Kontekstuele benadering beskryf. Dit is belangrik om dit wat beskryf word deurentyd in verband te hou met individue om 'n tafel, by wyse van spreke. Individue wat daarna streef om gestalte te gee aan sigbare eenheid binne hulle verbintenis aan mekaar. Nie een sit onbevange rondom die tafel nie. Hy/sy kom uit 'n gegewe situasie wat roep om lojaliteit maar ook regverdigheid in hoe hy/sy daarop antwoord. Dit is 'n dinamiese gebeure tussen gee en neem aan en van mekaar in vertroue.

Naas die biografiese agtergrond rakende **Nagy** wil ek in hierdie hoofstuk aandui hoe hy hom onderskei met sy eties-relasionale benadering. Ek wil aandui dat hy, soos enige persoon in die terapeutiese veld, luister na feite, na gevoelens en emosies en na mense en situasies en verbande. Aspekte wat uiters belangrik is in enige pastoraal-terapeutiese gesprek. Hy bring egter 'n **etiese dimensie** in naas dit wat genoem is en hy soek na balans. Daarvoor dien die begrippe wat ek sal aandui en omskryf. In die etiese dimensie verwys Nagy "naar die diep menslike waarde en nood aan rechtvaardigheid en billikheid in relaties. Wat hij met ethiek niet bedoeld, is dat men oordelen uitspreek over wat wel goed of niet goed is in menselijke relaties. Het oordeel over wat wel of niet goed is bij de mensen die zich tot elkaar verhouden, ligt bij henzelf. Alleen zij kunnen in de dialoog met elkaar uitmaken wat wel of niet rechtvaardig is in hun onderlinge verhouding. (Michielsens/van Mulligen/Hermkens, 2010:280) Die begrippe dien daarom as belangrike lense wat die leser/terapeut/pastor moet opsit ten einde 'n volkleur motief waar te neem.

In die groter tema van hierdie ondersoek wil ek daarmee die noodsaaklikheid aandui van 'n sensitiwiteit en aanvoeling vir dit wat mense met hulle saambring, bewustelik en onbewustelik na die tafel van onderhandeling. Dit mag juis lig werp op die ervaring dat daar dikwels storings, spanning, misverstand, teenstand, wrywing en moedeloosheid in mekaar se teenwoordigheid beleef word.

2.2 Biografiese agtergrond

Ivan Boszormenyi-Nagy word gebore in 1920 in Boedapest, Hongarye, as die seun van vrydenkende Rooms Katolieke ouers (Meulink-Korf/van Rhijn 2005:10). Sy oupa is 'n filosoof en sy vader 'n Juris. In die breër familie is heelwat lede binne regspraktyke. Die vraag na reg en geregtigheid speel 'n groot rol in hul oriëntering maar ook hul gesprekke rondom die eettafel sou mens wou sê. Drie generasies bewoon gelyktydig die huis waarin hy grootword. Hy word groot in 'n era in Hongarye waar hegte familiebande 'n groot rol speel. Intergenerationele verbondenheid was dus deel van sy eie vesels waarin ook lojaliteit 'n kernwaarde is wat vasgelê word (Van Doorn 1996:5). Hy bestudeer medisyne en psigiatrie.

In 1948 wyk hy uit na Oostenryk en in 1950 na die Verenigde State van Amerika. Hy verdiep hom in die waarneming van veral gediagnoseerde mense met die versteuring van Schisofrenie. Dit raak hom aan en hy hoop om met sy navorsing iets te doen aan hulle lyding. Onder die invloed van 'n landgenoot, Kalman Gyarmas, ook toe in Amerika, raak hy toenemend bewus van die waarde van die relasies waarbinne psigiatrisie pasiënte hul bevind. In sy aanraking met enersdenkende kollegas word die begrip gebore dat *gemeenskap genees*. Veral Ronald Fairbairn (1889–1964) het 'n groot invloed op Nagy.

In die na-Freudiaanse era word meer en meer verwys na die genesende waarde wat opgesluit lê in die verbondenheid van een individu met ander. Nagy self was van die eerstes wat die gedagte van interpersoonlike relasies toegespits het op gesinne (ibid, 2005:11). Met enkele kollegas begin hy familieledede betrek in die proses van behandeling van pasiënte. Hulle word nie meer uitgesluit in die behandelingsproses nie maar word ingespan. Spoedig kom hulle ook tot die besef dat hulle hul nie net kan beperk tot die kerngesin van die pasiënt nie maar ook moet vra na die handel en wandel van vorige generasies. So word 'n visie gebore ook vir die uitgebreide familie in meerdere generasies (ibid, 2005:11). Sien Fig 1 wat verduidelik dat geen individu 'n eiland is nie. Hy/sy staan in relasie tot generasies uit die verlede, hy/sy se verbondenheid in die hede en hy/sy se relasie met generasies in die toekoms.

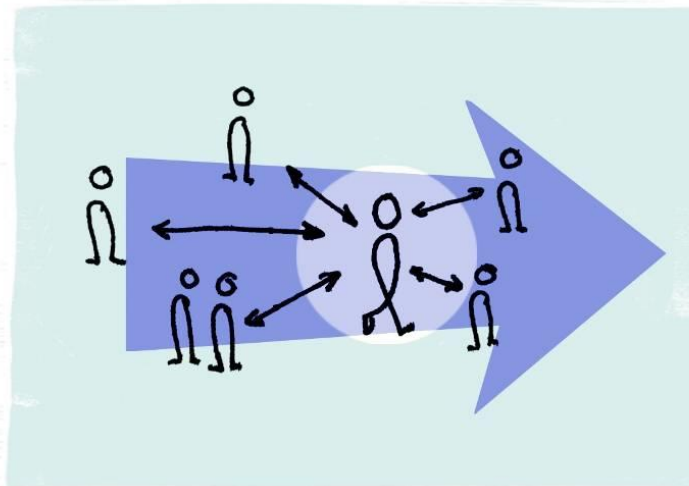

Fig 1

2.3 Die mens is geen eiland

Wat **kontekstueel** en **eties-relasioneel** vir Nagy in sy benadering beteken is baie belangrik. Dit is:

2.3.1 Kontekstueel

Geen mens bestaan geïsoleerd in die enkelvoud in verhouding tot sy/haar wêreld nie. Geen mens *is* maar net sonder adres van herkoms. Elkeen is die seun of die dogter van 'n ma en 'n pa. Elkeen is altyd verbind en daarom is hy/sy altyd in die meervoud (sien Fig 2). Ook hulle (ouers) het 'n adres. Ook hulle is die seun en die dogter van 'n ma en 'n pa. En só word elke skepsel gebore in vertikale drade van generasies wat voor hom/haar bestaan het.

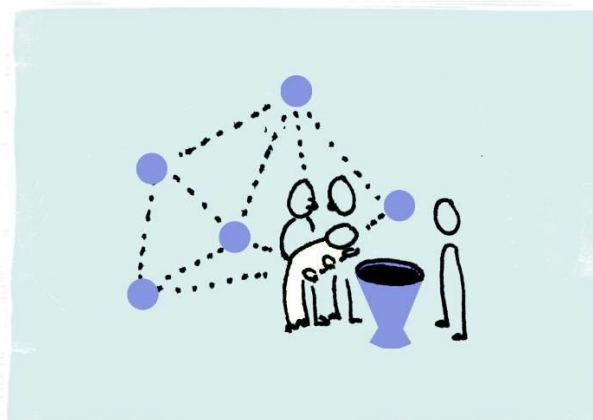

Fig 2

Hierdie verbondenheid is eksistensieël. Niemand kan dit ongedaan maak nie. Nagy skryf: "My father will always remain my father, even though he is dead and his burial ground is thousands of

miles away. He and I are two consecutive links in a genetic chain with a lifespan of millions of years. My existence is unthinkable without his" (ibid, 1986:3). Dít is **KONTEKSTUEEL** vir Nagy. Kontekstueel is nie vir hom situasioneel nie. Dit het in terme van sy terapie niks te make met waar jy geposisioneer is in watter stad of land of kontinent nie. Dit het te make met jou plek as draadjie wat ingeweef is in 'n weefstuk van lojaliteit aan hulle tot wie jy verbind is. Binne hierdie netwerk word dan eerder gevra: op watter manier sorg jy vir hulle aan wie jy verbind is en op watter manier word daar vir jou gesorg? Jy luister na stemme van ander wat betroubaar is en vra na jou betroubaarheid vir ander. Dit gaan om die eksistensiële lief en leed tussen mense wat aan mekaar verbonde is en hoe dit sigbaar word.

2.3.2 Eties relasioneel

Ss psigoterapeut fokus Nagy op die gesin maar dit gaan ook vir hom om familiesisteme groter as die gesin (ibid, 2005:24). In sy fokus soek hy na klein juweeltjies van hoop (sien Fig 3). Wat maak byvoorbeeld dat iemand 'n keuse maak en 'n koers inslaan wat lynreg staan teenoor dit wat hy ontvang het of dalk nie ontvang het in sy gesin van afkoms af. Wat is dit wat 'n individu motiveer om op te tree op so 'n wyse dat hy verrassend uittree uit 'n situasie wat benouend is en geen toekoms bied en teen eiebelang verander? Dit wil dan blyk dat daar in die bestaan binne die werklikheid van elke dag in hierdie wêreld 'n ruimte is waar enige individu in vryheid en met verantwoordelikheid kan kies en nie uitgelewer is aan 'n geslote sisteem van voorspelbaarheid nie.

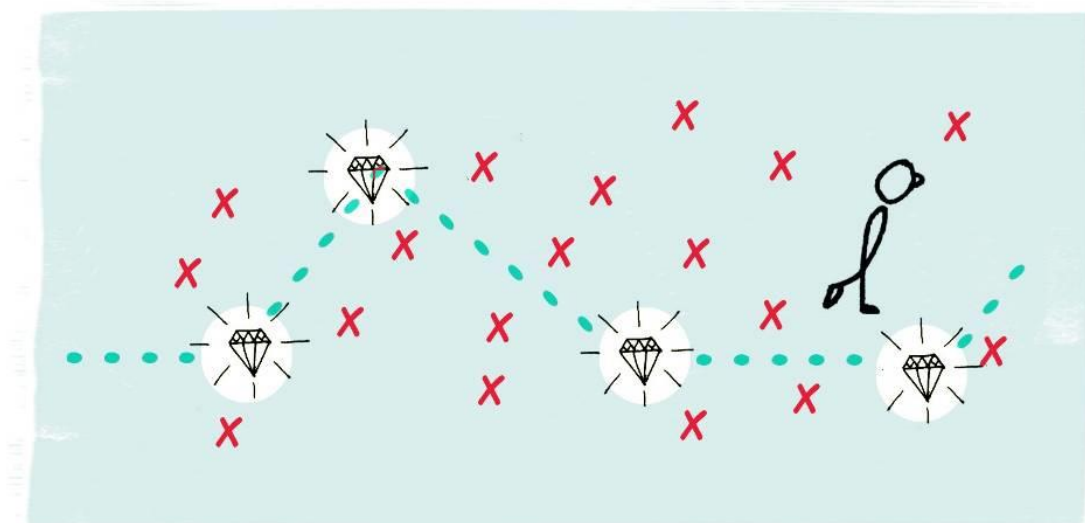

Fig 3

Hierin is Nagy geïnteresseerd en soek hy na daardie opening midde in die geslotenheid. Hy noem dit *relasionele etiek*. Daarmee bedoel hy nie 'n leerstuk of moraal wat van buite af geforseer word

op individue nie. Dit gaan vir hom om 'n intrinsieke regverdigheid (justice) wat bepaal word deur 'n dinamiese balans van gee en ontvang binne eksistensieel belangrike verhoudinge (sien Fig 4). "People use each other, are used by each other, and accept or fight against particular usage of each other. This is the essence of close relationships. Relationships can be trustworthy as long as the partners' use of each other is multilateral and equitable. The notion of ethics here is rooted in the ontology of the fundamental nature of living creatures, i.e., life is received from forbears and conveyed to posterity. Life is a chain of interlocking consequences linked to the interdependence of the parent and child generations. In human beings, relational ethics require people to assume responsibility for consequences. But consequence per se constitute unavoidable, existential reality" (ibid, 1986:420).

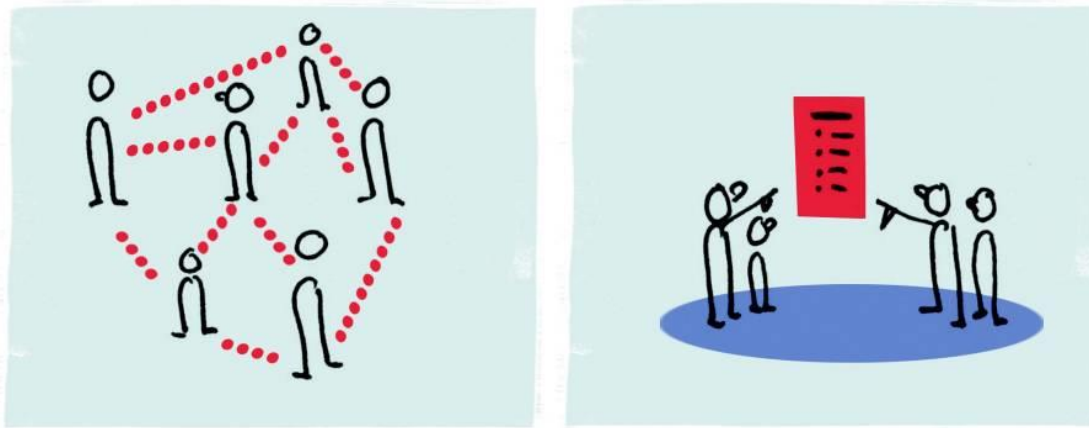

Fig 4

Die etiese perspektief is nie voorspelbaar nie en niemand is gepredestineer nie. Die uiteindelijke bestemming van elke mens en daarom die motivering vir elkeen is 'n strewe na balans. Balans is egter nie staties nie maar gedurig in beweging. Gedurig word gewigte deur die partye, by wyse van spreke, geplaas op die skaal. Dan hier dan daar ... weer wegneem en weer terugplaas, dan deur jou en dan deur die ander ensovoorts...gedurig. Balans is in ewewig juis as die naald in beweging is (sien Fig 5).

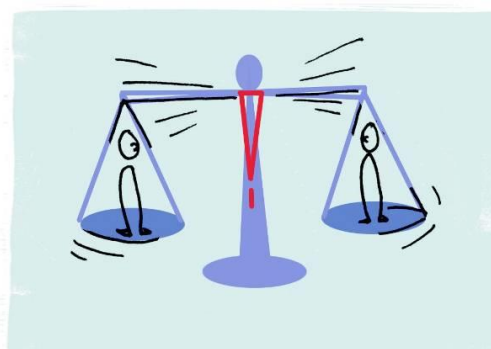

Fig 5

Hierin lê Nagy se unieke en eiesoortige bydrae tot die psigoterapie. Die etiese perspektief staan oop na die toekoms. Dit is nie geslote nie. Dit vra na 'n sensitiewe luister na die ander. Maar dan ook 'n wete dat wanneer jy in gesprek is met iemand en jy ontvang wat by wyse van 'n narratief aan jou gegee word, jy in 'n sekere sin ook in gesprek is met almal met wie die persoon ook in gesprek is (sien Fig 6). Dit vra dus meer as net 'n empatiese en simpatieke luister-houding by jou. Dit vra ook meer as net 'n onverantwoordelike naasteliefde. Dit vra na 'n houding van meersydige gerigte partydigheid (ibid, 2005:27).

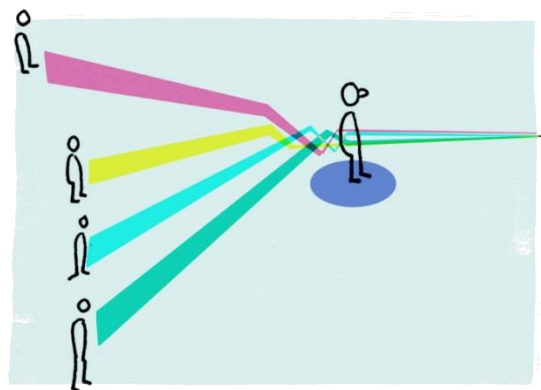

Fig 6

Wat van groot belang is in hierdie benadering is dat dit vir Nagy nie gaan om dit wat die sisteem siekmaak nie. Hy vra nie na patologie nie – na simptome nie. Hy vra nie na die sondebok en die slagoffer nie. Hy soek na die bronne wat vertrouwe gee of gegee het binne die intieme kring. Hy vra: hoe kan 'n mens 'n subjek wees te midde van ander subjekte? “the most important dimension of close relationship systems evolves from the multigenerational balance sheet of merit and indebtedness” (ibid, 1986:8) en dan fokus hy eerder op die vesels, die garedrade individueel en soek weë om elkeen aan die woord te laat kom ten einde hulle te begryp. Sodoende gaan dit nie om wie wat te kort doen nie maar eerder 'n soeke om elkeen te verstaan te midde van die ander. Hulle vorm sáám immers die vesels van die weefstuk (ibid, 2005: 16).

Wat hierdie benadering besonders maak is dat elke persoon geposisioneer is teen die dekor van sy gesin van afkoms. In sy of haar stem hoor jy ook die stemme of nié van die betekenisvolle ander. Daarom word daar dus met 'sagter' oë na mekaar gekyk en geluister en sou gevra kon word- ter wille van wie sê jy wat jy sê, doen jy wat jy doen? Aan wie is jy lojaal? Ens.

In dit alles besig Nagy dan in sy benadering en ondersoekende ingesteldheid, begrippe soos loyaliteit, geregtigheid, billikheid, balans, debiete en krediete, skuld, eksonorasie, legaat en delegeat, rolerende rekening en andere. Hierdie begrippe kom aan die woord later in die hoofstuk.

2.4 Kontekstuele Perspektief: vier dimensies

As konteks dan verstaan word as die dinamiese verbondenheid van die mens met sy betekenisvolle relasies deur verskillende generasies heen, is daar binne die dinamika van hierdie netwerk van verhoudinge, vier dimensies te onderskei (ibid, 2010:19). Om dit te identifiseer moet jy vier brille by wyse van spreke opsit – “The four dimensions represent relational paradigms. Each of the paradigms contains a valid realm of understanding and inquiry into relational reality. Knowledge of the basic premises of relational reality is a precondition to a therapist’s ability to mobilize hidden relational resources, the core of contextual therapy’. It provides guidelines for therapy that include a concern for individuals and their relating partners. The impact that their origins and transactions have had on them, their behavior and their relationships; The real and potential consequences of each person’s impact on posterity; and the existential conflicts that are intrinsic to interpersonal relationship” (ibid, 1986:44).

2.4.1 Eerste dimensie: die feite (sien Fig 7)

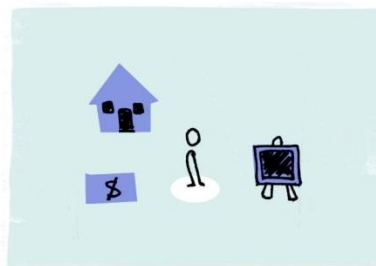

Fig 7

Wanneer jy na die lewensverhaal van iemand luister is die eerste wat jy hoor aanvanklik die biografiese inligting. Waar hy/sy gebore is, skoolgegaan en gestudeer het of nie. Jy hoor van gebeurtenisse soos bevordering of werkverlies of grondonteiening. Jy verneem van bakens soos huwelike, geboortes van kinders, die dood van ouers. Daar word vertel van siekte of dalk natuurrampe soos aardbewings of watervloede, ekonomiese depressie of die oorlog. Gebeure soos die slag van Andringastraat of die opstand van die jeug in 1976. (Stellenbosch) Dit is egter nie beperk net tot hierdie generasie nie. Ook die verhale van vore generasies word na geluister en ontbloot. Daar word immers uitgegaan van die oortuiging dat wat in die lewe van ‘n ouer gebeur het, konsekwensies het vir die kinders en heelwaarskynlik hulle kinders (ibid, 2010:20).

Die invra na die feite alleen bied aan die waarnemer of terapeut geen volledige prent nie. Feite is nie los fragmente wat bloot bymekaar gesit moet word om dan ‘n klinkklaar en heldere prentjie van die persoon voor jou te verkry nie. Dog is die feite van groot belang en kan maklik vermy word en

dan gaan jy sodoende by die persoon verby. Die feite is gebeure wat plaasgevind het in die verlede. Dit is deel van iemand se verhaal en die impak daarvan op die persoon word in die volgende dimensies behandel. Dit is onbetwisbaar deel van 'n individu se relasionele werklikheid. Maar reeds hier kan mens insig kry in die balanse wat in beweging is – bate of las. Dat dit egter nie 'n deterministiese mag is wat die individu soos 'n pion rondskuif nie is vir Nagy uiters belangrik. Niemand hoef die slagoffer te wees van wat in die verlede gebeur het nie. Die toekoms staan oop. 'De eerste dimensie kun je beschrijven als een zakelijke nuchtere optiek die naar onze ervaring extra waardevol is omdat hulpverleners maar ook pastores deze 'basale' manier van kijken en denken wel eens dreigen over te slaan' (ibid, 2005:19).

2.4.2 Tweede dimensie: die psigologie (Fig 8)

Fig 8

In die luister na iemand se lewensverhaal kan dit verder ontvou deur op te merk hoe die wêreld van die feite geïmpakteer het op die persoon self. Hier betree mens dan die terrein van affekte en emosies en drifte en behoeftes. Waarna jy luister is die gevolge van die feite op iemand se ontwikkeling, sy selfbeeld en sy sosiale aanpasbaarheid. Hoe hy voel oor homself, hoe hy dink oor homself en hoe hy homself beleef? (ibid, 2010:21) Die tweede dimensie ondersoek ook ons afweermeganismes, ons fantasielewe, insigte en handeling. Verskillende psigodinamiese modelle kan hier van hulp wees. Nagy self het egter selektief hiervan gebruik gemaak. Psigologie alleen is nie vir hom genoeg nie. Vir hom is die psigologie nie sentraal nie (ibid, 2010:21) en soos ons verder sal sien verryk hy die psigologie met sy kyk na die intermenslike werklikheid.

2.4.3 Derde dimensie: die interaksionele en die transaksionele (Fig 9)

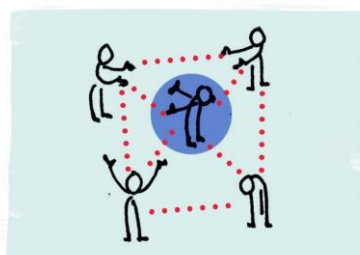

Fig 9

Nagy noem die derde dimensie die sistemiese manier van benadering (vanuit die sisteemteorie). ‘n Benadering wat vir die klassieke sisteemterapie en gesinsterapie van ringtinggewende waarde is. ‘n Groep mense wat iets met mekaar te make het is meer as maar net die optelsom van ‘n aantal individuele psigiese werklikhede. Binne hierdie groep is daar interaksie waardeur onderlinge gedrag beïnvloed word en waarin ook duidelike patrone van kommunikasie gevorm word (ibid, 2005:23). Elke groep met die dinamika tussen lede onderling is uniek en geskied volgens hul eie ‘spelreëls’. Dit gaan in die derde dimensie oor die waarneembare gedrag en die onderlinge kommunikasie. Dit leer waar elke individu binne die sisteem hom/haar posisioneer. Dit gaan oor rolverdeling en dit gaan oor subsisteme – wie hak in by wie en wie staan teenoor wie, koalisies en bondgenootskappe, mag en helaas ook etikettering. Binne so ‘n sisteem is al die onderlinge lede in beweging en dra elkeen by tot die balans (homeostate) binne die sisteem. En word dit in ‘n sekere sin ‘n veilige ruimte. Die teendeel kan egter ook waar wees. Die spelreëls kan verstar en nie aanpas by verbygaande en veranderde tye nie. Dan het dit ‘n remmende invloed en kan dit bydra tot ‘n disfunksionele sisteem. Hoe dan gemaak?

2.4.4 Vierde dimensie: die relasionele etiek (Fig 10)

‘n Antwoord op hierdie vraag kan nie verkry word bloot deur na die feite te kyk (die lewensgang van elke individu) of na die psigiese ewilbrium van elke individu (emosionele balans) of na die transaksionele handelinge binne die onderlinge dinamiek van die groep nie (oorlewing van die groep). Indien daar sprake van terapeutiese hulp aan individue moet wees kies Nagy nie vir ‘n intrapsigiese optrede teenoor ‘n interaksionele optrede of andersom nie maar eerder beide (én én). Deur bloot as waarnemer op te tree en te beweeg binne die kader van die eerste drie dimensies asof jy daarin die individu se gedrag kan voorspel en ‘diagnoseer’ is vir Nagy ‘n geslote sisteem en ook benouend (ibid, 2005:25). Om hieraan te ontkom soek Nagy na ‘n vierde dimensie wat die vryheid maar ook verantwoordelikheid van die individu naas die van die feite en die emosionele en die transaksionele onder woorde kan bring – ‘n dimensie wat nie die eerste drie kanselleer nie. Dit kan nie want dit is ‘n gegewene en onafskeibaar van mekaar. “In sum, the four dimensions of the relational context indicate that contextual therapy integrates rather than opposes the spectrum of valid therapeutic approaches and methods. Though its guiding consideration relies on Dimension four – the Ethic of Due Consideration: Merited Trust, it accommodates considerations and methods based on the other three dimensions.” (ibid, 1986:47)

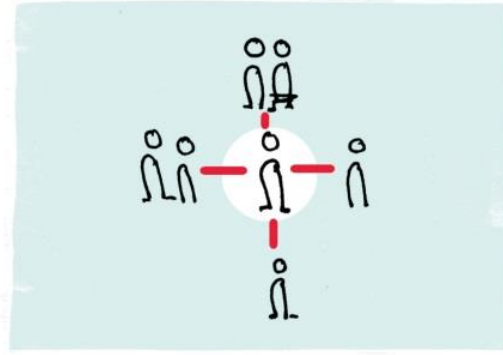

Fig 10

Nagy vind in die werk van die filosoof Martin Buber – ‘Ich und Du’ (1922) inspirasie en noem die vierde dimensie die dimensie van die relasionele etiek. Dit omsluit die eerste drie dimensies. Die opening om te ‘ontkom’ aan die geslotenheid van veral die tweede en derde dimensie vind Buber in die unieke interaksie tussen individue deur dialoog (Buber: sien Hoofstuk3).

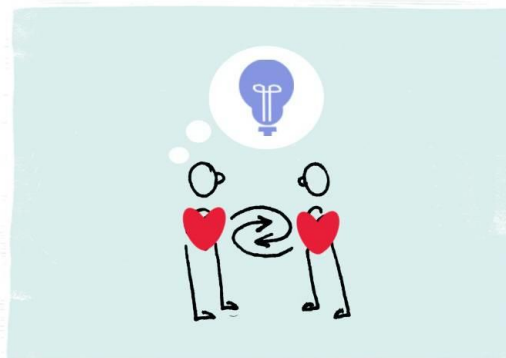

Fig 11

In die etiese dimensie is jy dus fundamenteel bewus van die ander (Fig 11). As iets verkeerd gaan tussen mense is dit juis hier op hierdie punt waar dit verkeerd gaan. Daarom is begrippe soos betroubaarheid, regte en verdienste en lojaliteit hier in spel. Die tweede en derde dimensie help om mense te begryp. Om hulle egter te motiveer tot verandering, is die vierde dimensie nodig. Mense se deelname in verhoudinge word ten diepste beïnvloed deur wat reg en regverdig is (ibid, 2010:23). ‘het etiese is niet een toevoegsel aan het natuurlijk of feitelijk gegevene, maar datgene waardoor mense temidden van feiten, driften, gevoelens en interacties ten diepste worden gemotiveerd’. (Meulink/van Rhyn 2005:25) In die relasionele etiek gaan dit dus vir Nagy om regverdigheid binne eksistensiële verhoudinge en val die kollig op die balans tussen wat gegee word en wat ontvang word binne relasies. Vir hom gaan dit binne gesinne maar ook in grotere verbande om die ‘onsigbare grootboek’ waarin die balanse van krediete en debiete tussen die onderlinge individue bygehou word. Hier vind mens ‘n dinamiek teenwoordig wat as hefboom handig tepas

kan kom met die oog op die toekoms en die verbetering daarvan maar ook die teenoorgestelde naamlik die voortsetting van destruktiewe patrone. Dit is wat Nagy interesseer en daarom sy relasionele etiek.

Mense het 'n verantwoordelikheid teenoor mekaar. Dit is 'n kommunikasie-gebeure – woord en wederwoord. Wie dit misken veroorsaak 'n wanbalans in enige relasie. Dit geld selfs ook vir 'n kind. Hiermee (vierde dimensie) bring Nagy die etiek binne in die psigoterapie (ibid, 2010:23). Hy werk hoofsaaklik vanuit hierdie dimensie. Vanuit die relasionele etiek kan mens op die spoor kom van die kortsluitings binne relasies en kan moontlike herstel plaasvind deur nuwe verbindings te lê tussen die vesels, die drade van die weefstuk. “Trying to understand peoples motives for action, we consider the first three dimensions: material facts, psychological needs, and transactional ‘game plans.’ Yet, another often decisive factor remains: justification. Justification includes consideration of all three other dimension but it adds a new, fourth social reality” (ibid, 1986:57).

2.5 Relasionele Perspektief: Betroubaarheid

Binne die netwerk van verhoudinge tussen mense kry verhoudinge waarde en betekenis na gelang van die regverdigheid van die verhoudinge. Reeds is genoem dat dit gaan om die balans tussen om te gee en om te ontvang. Dit gaan verder om passend gee en passend ontvang (sien Fig 12). “Trustworthiness accrues on the side of the reliable, responsible, duly considerate partner in a relationship and is a characteristic of realistic, deserved trust. From an ethical perspective, trustworthiness is always earned over the long-term by balancing of the consequences of give and take between two relatively reliable partners” (ibid, 1986:422).

Binne die dinamika van verhoudinge waar gegee en ontvang word kan dit gebeur dat mense tekorte het – ingedoen word of dit so beleef teenoor mense wat oorvloedig besit of in vergenoegdheid dit so beleef. Hoe daar omgegaan word daarmee binne die verhouding verskil van verhouding tot verhouding. Daar is hierin sprake van 'n soort wederkerigheid.

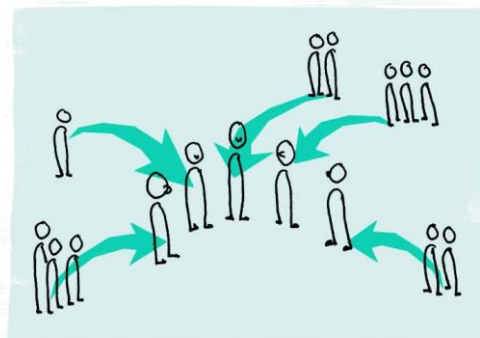

Fig 12

Hierdie wederkerigheid het egter 'n triadiese karakter. Dit is nie 'n situasie van 'ek gee aan jou sodat jy aan my kan gee' nie maar eerder ; 'ek gee omdat daar aan my gegee is ... deur jou of deur 'n ander/Ander. Wat die inhoud is van wat gegee word kan sorg wees soos deur 'n moeder of sekuriteit/vastigheid soos deur 'n vader. Dit kan egter ook betekenis wees – eksistensiël-eties. Daar word gegee omdat die ander gegee het en omdat die ander gegee het maak hy/sy my verskuldig. Hy/sy kom iets toe. Daarom gee ek terug (ibid, 2005:26). Die tussenmenslike hier is vir Nagy van belang. Dit wat daar tussen mense gebeur. Die gebeure dra insigself die bron van hoop op heelword van geskende regverdigheid. Laasgenoemde is die derde party vir Nagy in die triadiese struktuur wat eties is.

Vir hom is dit dialoog, maar dialoog is nie die afrommel van woorde nie maar eerder die soeke saam tussen mense wat naastes vir mekaar wil wees. 'n Soeke na billikheid en regverdigheid. Dit geskied nie noodwendig net verbaal nie. Ook nie-verbaal. Maar die dialoog het te make met verdienste en dit wat verskuldig is tussen mekaar. Dit is waarin die onvoorspelbaarheid vir Nagy lê en dit is hierin waar die etiese perspektief haar onderskei. Die balans tussen gee en ontvang is altyd in beweging. Die balansering is gedurig in beweging (sien Fig 13) asook die moontlikheid vir dialoog tot herstel van dit wat seergekry het.

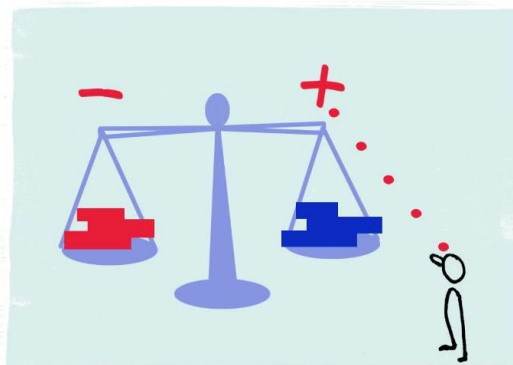

Fig 13

Die onderskeid tussen mens en dier is die *wete* dat ek op die ander aangewese is en die ander op my. Etiek is vir Nagy nie iets wat toegevoeg word nie, dit is fundamenteel aanwesig. Vir Nagy is dit 'n eksistensiël, universeel menslike gegewene, gebasseer op 'n eerlike verdeling van regte en verpligtinge in die dinamiese beweging tussen mense (van Doorn, 1996:13).

Vir die doel van hierdie studie sou mens as voorbeeld die situasie van Apartheid in Suid Afrika kon neem en dan veral die neerslag daarvan binne die Nederduitse Gereformeerde Kerk met haar afsonderlike kerke vir elke ras in die land. Vir lank is verwys na die blanke NG Kerk as die moederkerk en na die NG Sendingkerk (bruin) en die NG Kerk in Afrika (Swart) en die Reformed

Church in Africa (Indiërs) as die dogterkerke. Dit is eers sedert die laat sewentiger jare van die vorige eeu wat dit verander is en verwys is na die ‘familie van NG Kerke’ Maar steeds apart op grond van kleur. Vanuit die eties relasionele werklikheid sou dit onafwendbaar wees dat die effek van die geskeidenheid tussen lidmate, die etikettering en die posisionering sou deursypel na die transaksionele dimensie en dit beïnvloed. Uiteraard wonder mens oor die psigiese effek op lidmate en hoe hulle in hul bestaan emosioneel geraak is – dus die psigiese dimensie. Maar ook sou dit die feite, die eerste dimensie, onder druk plaas. Dit was immers ‘n gemeenskap wat aanvanklik saam kerkgehou het tot die besluit in 1857 waar ruimte gelaat is vir die stig van afsonderlike gemeentes. Die werklikheid van geskeidenheid en die effek daarvan is iets wat deur kon gaan na ‘n volgende generasie en ‘n volgende generasie en nogeens (sien Fig 14).

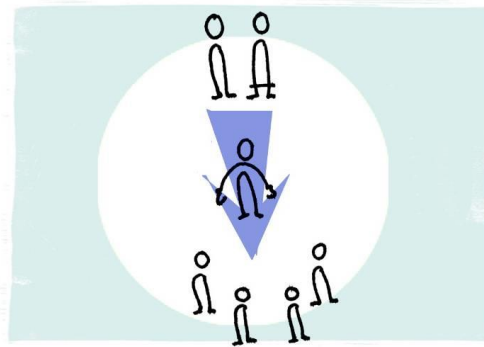

Fig 14

Nagy se fokus was deurentyd op komende generasies. Die destruktiewe sirkel moet deurbreek word deur by wyse van spreke ‘n stok in die wiel te steek. Hierdie stok is simbolies die ontmoeting tussen partye en die gepaardgaande dialoog (sien Hoofstuk 4). Bekend was sy spreuk: ‘we benefit from the past; we owe to the future’

2.5.1 Begrippe as rigtingwysers na betroubaarheid

In die teorie van Nagy, maak hy gebruik van kernbegrippe waardeur mens ook iets van sy eie erfenis vanuit sy familie van afkoms hoor. Hy word dus kontekstueel beïnvloed (ibid, 1996:14) Die begrippe wat hy besig herinner aan die taalgebruik in die regsweese en komende uit ‘n gesin met regters en advokate is dit nie vreemd nie. Die begrippe wat behandel sal word het almal te make met die soeke na en die motivering tot die herstel van geskende menslike regverdigheid. Vir Nagy is dit belangrik dat elke individu tot sy/haar reg kom deurdat aan hom/haar reg gedoen word. Uiteraard is dit van belang om eers bewus te wees wie tree tot mekaar in die relasie, wie staan aan die ontvangkant en wie aan die gee kant, wie word belas en wie word tekort gedoen en wie vind baat daarby, wie is betroubaar is?

Die belangrikste publikasies van Ivan Nagy is: *Invisible Loyalties*, gepubliseer in 1973 saam met Geraldine Spark, 'n maatskaplike werker en familieterapeut; *Between Give and Take*, gepubliseer in 1986 saam met Barbara Krasner, 'n psigoterapeut en filosoof en *Foundations of contextual therapy – Collected papers* (1987).

Begrippe wat ek gaan behandel is die volgende: lojaliteit; verdienste en verpligting; legaat en delegaat; Geregtigheid; veelsydig gerigte partydigheid; skuld en skuldgevoelens en ont-skuldiging (eksonerasie); selfafbakening; betroubaarheid.

2.5.1.1 Lojaliteit (sien Fig 15)

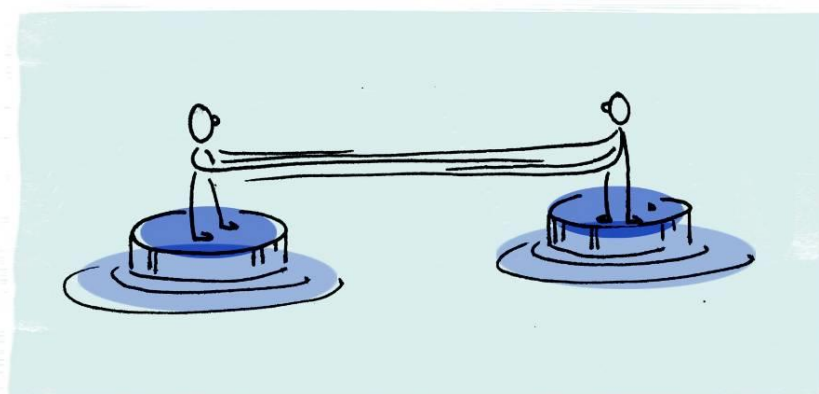

Fig 15

Die band (eksistensieël) tussen ouers en kinders is onverbreekbaar. Dit bestaan lewenslank. Dit is 'n bestaansrelasie wat nie gekies word nie en wat leweskenkend dien as oriënteringspunt. Jy kan nooit nie-lojaal wees aan jou ouers nie. Dit is in die bloed. Dit is nie van buite af nie. Dit is 'n intrinsieke gegewe. Die band tussen ouers en kinders bestaan. Dit kan nie stukkend gemaak word nie. Dit kan wel ontken word. Lojaliteit is dus nie 'n gevoel nie maar 'n synsgegewe. Nagy skryf: "Conventionally it has been described as a reliable, positive attitude of individuals toward what has been called the 'object' of loyalty. The multipersonal loyalty fabric, on the other hand, implies the existence of structured group expectations to which all members are committed. In this sense loyalty pertains to what Buber called 'the order of the human world' Its frame of reference is trust, merit, commitment and action, rather than the 'psychological' functions of 'feeling' and 'knowing'" (ibid, 1984:37). Lojaliet lê dus ten volle binne die relasioneel etiese dimensie.

In die assimetriese verhouding tussen ouer en kind sou dit só geïllustreer kon word: Ouers sorg vir die kind, dit is hul verantwoordelikheid in die eerste plek omdat hulle die kind verwek het. Die kind mag, op grond van sy/haar bestaan, aanspraak maak op liefde, versorging en opvoeding. Deur in die aanspraak op verantwoordelike wyse as ouers te voorsien, verdien die ouers nog meer lojaliteit by

die kind. Dus, naas die eksistensie lojaliteit, *verwerf* die ouers ook nog meer lojaliteit. Die teenoorgestelde is dan ook waar naamlik dat sou die ouers hulle kind wat hulle in die lewe gebring het nie verorg nie en die kind dus tekortdoen in sy/haar reverdig aanspraak, word die kind se lojaliteit aan sy/haar ouers onder geweldige druk geplaas. “loyalty pertains to what Buber called ‘the order of the human world’ It’s frame of reference is trust, merit, commitment, and action, rather than the ‘psychological functions of ‘feeling’ and ‘knowing’ (ibid, 1986:37).

2.5.1.2 Lojaliteitskonflik

Waar kinders geplaas word in die sorg van ‘n ander naas sy bloedfamilie, is dit te verwagte dat ‘n kind in twee geskeur word wanneer sy eksistensiële lojaliteit (ouers) en die verworwe lojaliteit(sy versorgers/aanneemouers) teenoor mekaar te staan kom. Lojaliteitskonflik is aan die orde van die dag (sien Fig 16). ...“loyalty commitments are like invisible but strong fibres which hold together complex pieces of relationship ‘behaviour’ in families as well as in larger society. To understand the functions of a group of people, nothing is more crucial than to know who are bound together in loyalty and what loyalty means for them. Each person maintains a bookkeeping of his perception of the balances of past, present and future give and take” (ibid, 1984:39).

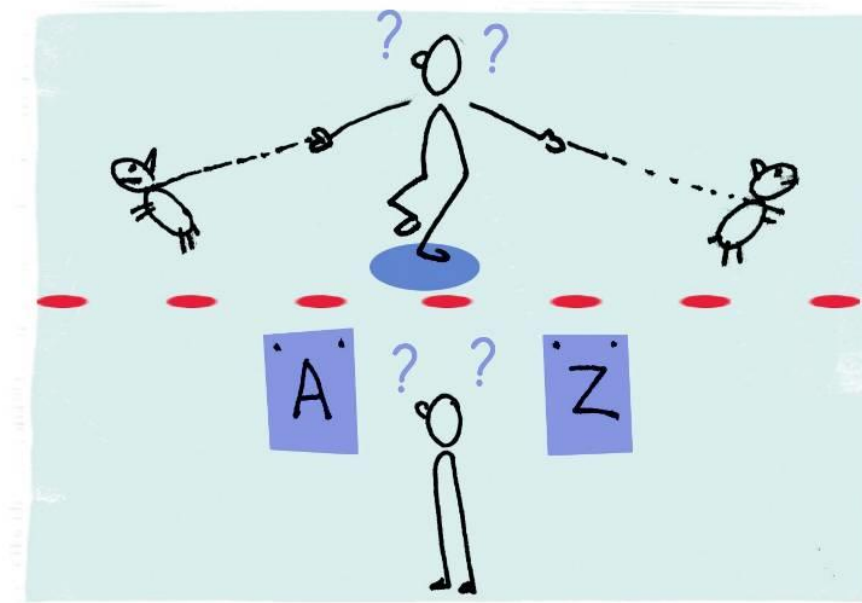

Fig 16

Nagy onderskei wel ook tussen *vertikale* en *horisontale* lojaliteit. Grootouers, ouers en kinders is aan mekaar verbind deur ‘n vertikale lojaliteit wat asimmetries is. Dit is dus intergenerasioneel en dit is onomkeerbaar. Dit beteken dat die kind in die eerste instansie geregtig is om meer te ontvang as om te gee in die balans terwyl ouers in die balans verantwoordelik is om meer te gee as die kind.

Die keuse tussen individue binne dieselfde generasie (vriende, lewensmaats, kollegas ens.) is horisontale lojaliteit. Dit is 'n lojaliteit wat simmetries is en wederkerig. Beide partye dra ewe veel verantwoordelikheid vir 'n regverdigde balans. So 'n verbinding is omkeerbaar.

Wanneer enige verhouding nuut ontstaan, ontmoet vertikale en horisontale lojaliteite mekaar. Enige verbintenis wat ontstaan of dit binne families, vriendekring, kollegas of kerkverband is, bring nuwe verwagtinge en verpligtinge mee wat die reeds bestaande vertikale lojaliteite deurkruis (ibid, 1996:15). Die uitdaging in so 'n verbintenis sal wees die vermoë om opnuut te investeer in die balans van die lojaliteite op so 'n wyse dat elkeen in vryheid verder kan gaan. Van *lojaliteitskonflik* word gepraat wanneer daar nie in geslaag word om weer die balans te verkry nie.

Lojaliteitskonflikte is 'n gegewe binne die bestaan van elke individu elke dag in sy/haar verorging van hulle met wie die gawe van die lewe gedeel word en ook die versorging aan die self. Dit is egter nie iets waarvan weggedeins behoort te word nie. Dit moet eerder gesien word as 'n geleentheid om saam te soek na ewewig tussen gee en ontvang binne ons verbondenheid aan mekaar.

Lojaliteitskonflikte speel dikwels 'n rol in werksverband en mens kan nie anders as om ook te wonder oor die rol wat lojaliteitsverbande speel binne die verhoudinge ook in die *kerk* – veral hier in Suid Afrika. Hoe is daar oor die kerk en met die kerk omgegaan in elkeen se huis van oorsprong. Wat is geleer, waaroor is gepraat, wat is deur die ouers gemoduleer? Bring dan nog by die horisontale lojaliteite teenoor kultuurgroep, rasgroep, vriendekring ens. Daarom sou binne enige gesprek rakende die kerk en die eenheid daarvan in ons land 'n sensitiewe ruimte moet wees dat persoonlike lojaliteite uitgespreek kan word. Die vraag behoort gevra te kan word: ter wille van wie huldig jy hierdie oortuiging of teenoor wie sou jy dislojaal wees sou jy hierdie voorstel steun?

Nagy skryf oor die verbintenis tussen hom en sy pa en dié se impak op hom soos volg: "his person imprinted an indelible mark on my personality during the critical stages of emotional growth. Even when I rebelled against all that he stood for, my emphatic 'no' only further confirmed my emotional involvement with him. He was obligated to me, his son, and subsequently, I have become existentially indebted to him" (ibid, 1984:3).

Wanneer 'n situasie van so 'n aard is dat dit nie moontlik maak om openlik om te gaan met persoonlike lojaliteite nie, word weë gesoek om dit op 'n onbewuste, onsigbare wyse te doen (sien Fig 17). Dit plaas in elk geval dan 'n remmende gewig aan die verhouding wat nou nie wederkerig is nie. Dikwels dan word die frustrasie van die skeefgetrekte relasie, gewreek teenoor onskuldige derde partye.

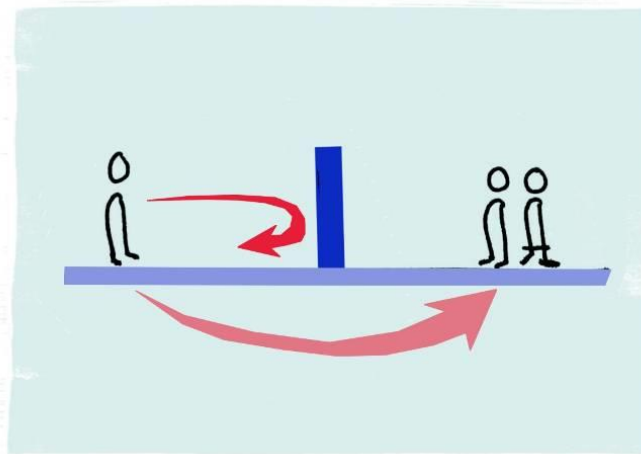

Fig 17

‘n Nuwe situasie, ‘n verandering ens bring, soos reeds genoem, vertikale en horisontale lojaliteite by mekaar – selfs konflik tussen beide. Dit is te verstane dat ‘n keuse of besluit wat geneem word en wat nie saamval met dit wat gegee en ontvang is in die gesin van afkoms, ‘n gevoel van dislojaliteit kan veroorsaak. Om anders te handel en op te tree as bv jou ouers hoef egter nie te beteken dat jy dislojaal is nie. Dit sou selfs kon beteken dat jy juis lojaal aan hulle is. Die noodsaak van dialoog vir Nagy word hierin onderstreep. (Hoofstuk 3)

Dan is daar ook die begrip *gesplete lojaliteit*. Dit gebeur wanneer bv in ‘n gesin waar die ouers deur ‘n egskeiding gaan, die kind voor die keuse geplaas word oor waar hy/sy wil bly. Dit kan ook wees dat ouers mekaar voor die kind afspeel en druk op die kind plaas om te kies. Hulle tree dus voor die kind op so ‘n wyse op om sy/haar guns te wen. Mens sou jou dus kon voorstel dat die kind met een been op die grond van die vader staan en met ‘n ander been op die grond van die moeder en dat daar ‘n skeur is wat al groter word en die kind lettlike gedwing word in ‘n ‘spleet-houding’. Ook dit is moontlik in horisontale verhoudinge – vriendskappe...en selfs binne die kerk

Dit is dus duidelik dat binne die veld van die kontekstuele benadering, daar ‘n besorgdheid is om geen situasie te beoordeel alleen op wat op die eerste vlak gesien en gehoor word nie. Met ‘n tydsame en geduldige en respekvolle benadering moet ingevra en geluister word na die manifestering van die veelheid van vesels (lojaliteite) wat teenwoordig is binne die netwerk van elke individu. Dit is belangrik juis omdat elke individu ‘n eksponent is afkomstig van ‘n gesin waarin daar onlosmaaklike erflike eienskappe saamval. Dit is gesamentlike erfgoed. Dit kom, deurgegee vanaf vorige generasies en is dikwels ongeskrewe en onuitgesproke verwagtinge en wette selfs familiemites. Nagy noem dit dan ‘n *lefaat* (erflating; ‘legacy’).

2.5.1.3 Legaat (sien Fig 18)

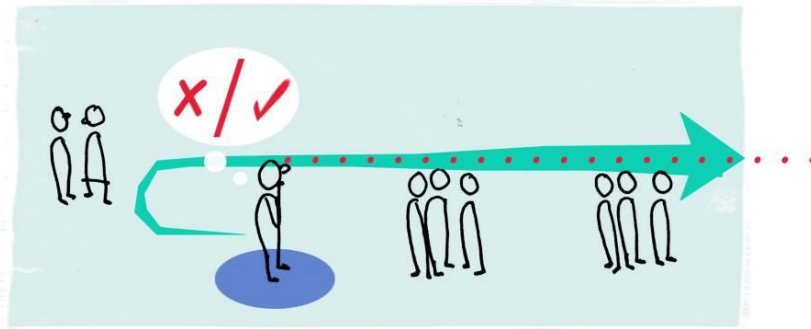

Fig 18

‘n Legaat is die etiese verpligting om die erfgoed wat mens ontvang het van vorige generasies, sodanig te integreer in die hede dat dit ‘n konstruktiewe bydrae lewer tot volgende generasies (ibid, 2010:29) Mens sou die funksie van ‘n legaat kon beskryf as ‘n brug-funksie tussen verlede, hede en toekoms. So is die teenpool van ‘n legaat, ‘n *de-legaat*. Dit gebeur wanneer die voorkeur of oortuiging of belange vir die een generasie (ouers) swaarder weeg as die van die nog onontginde potensiaal van die volgende geslag (kinders) en die oortuiging, onbewus, dan eerder opgelê word as ‘n verpligting om na te kom en uit te voer en sodoende word die belange van die kind op die agtergrond geskuif met dié van die ouer voorop.

Faktore, naas ras of geslag wat bevorderlik of selfs stremmend kan wees van geslag tot geslag is vir Nagy:

- Biologies-erflike verwantskap en bloedverwantskap
- ‘n Gedeelde familiegeskiedenis en daarmee verworwe bates maar ook laste vanuit vorige geslagte
- Tradisies, geloofstradisies, norme en waardes, oortuiginge rondom regverdigheid, die inrigting en reëling van die gesinsisteem, rolle ens soos dit ook deurgegee is vanaf voorgeslagte
- Die instandhouding en voortgang van lewe. (prokreasie) (ibid, 1996:21).

‘n Legaat word soos ‘n aflosstokkie aangegee van een generasie na ‘n volgende generasie en die verwagting word gekoester dat dit aangegee sal word aan ‘n volgende generasie. Daarin opsigself kan groot vreugde en sekuriteit opgesluit lê. Dink maar aan familie-tradisies.

Dit kan egter wees dat die inhoud van so ‘n legaat met die gepaardgaande verwagting ook druk plaas en selfs as ‘n las beleef kan word. Mens dink onwillekeurig aan kinders wat aangeneem word en grootgemaak word deur egpare wat nie hul biologiese ouers is nie. Mens dink aan die kinders vanuit gebroke huwelike. Dink aan kinders wat grootgeword het in uiterse armoede in die

depressiejare of in die tyd van die Tweede wêreldoorlog. Dink aan ‘n geslag wat gebore is in die hoogbloei van die apartheidera sedert 1948 – wie se ouers óf ondersteuners was van die Nasionale Party (Natte) óf die Verenigde Party (Sappe) óf die African National Congress (ANC) óf die Pan African Congress (PAC) óf die United Democratic Front (UDF). Dink aan die kinders van ouers wat deel was van die 1976 onluste en hulle wat gebore is na die val van Apartheid en die Reënboognasie in Suid Afrika (1994) Dink aan kinders van wetsoortreders wat opgesluit is in gevangnisse, kinders van alkoholiste, kinders van verkragters, kinders wat nie weet wie hulle pa is nie. Dit alles moet ‘n kind integreer in sy/haar netwerk. “zij krijgen vaak de rekening gepresenteerd die ten laste zou moeten komen aan het voorgaande geslacht en worden zo letterlijk kinderen van de rekening” (ibid, 1996:21)

Dit beteken egter nie dat hierdie kinders gedoem is en in ‘n drukgang gestoot word om soos ‘n robot alles voort te sit nie. Vanuit ‘n legaat kan mens ook leer en merkwaardig groei en verander. Deur alles onder oog te kry kan mens ook met die oog op die toekoms en ‘n volgende geslag verstellinge maak. Die waarde om hieroor bewustelik mee om te gaan kan juis daartoe lei dat ‘n nuwe generasie, veranderend, vernuwend, selfs verontskuldigend kan omgaan met die nalatenskap van ‘n vorige generasie. So word die toekoms vir ‘n nuwe generasie versterk vanuit die verlede. So gesien word ‘n legaat ook by wyse van spreke die sleutel wat die deur na die toekoms oopsluit. Hier het ‘n mens te make met die hart van die kontekstuele benadering van Ivan Nagy. Hy plaas groot klem op die toekoms en opeenvolgende generasies. Hy is eerlik daaromtrent dat alles in geen generasie net reg verloop nie. Hy soek egter in sy aanpak nie na die kortsluitings in verhoudinge nie. Hy is altyd ingestel op die belange van die ander. Dáár lê die kanse dat dit anders kan wees. Hy soek eerder vir dit wat hoop gee... dit wat die toekoms kan oopsluit... die ongebore nageslag.

2.5.1.4 Verdienste en verpligting (sien Fig 19)

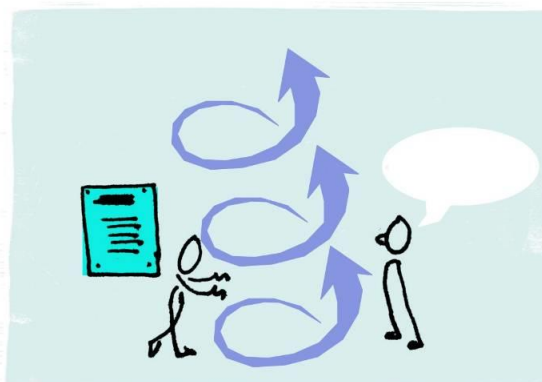

Fig 19

‘n Regverdige verhouding is ‘n relasie waarin op langtermyn ‘n balans bestaan in terme van wat geïnvesteer word in ‘n relasie en wat deur die ander ontvang word vanuit die relasie. Dit is ‘n verhouding waar daar rekening gehou word met my behoefte en waar ek rekening hou met die behoefte van die ander. Daar is ‘n wederkerigheid ter sprake want ek word vertrou in wat ek gee maar die ander word ook vir my betroubaar in wat gegee word aan my. Reeds is verwys na Nagy se Grootboek van ‘merits and credits’

Nagy skryf:” entitlement is a key concept of contextual therapy. It is an ethical ‘guarantee’ that can arise only within a relationship and which can accumulate merit on the side of a deserving contributor. Constructive entitlement, the result of *continuing to care* about earning entitlement, and destructive (or vindictive) entitlement, (sien Fig 20) the result of *refusing to care* about earning entitlement, are two opposing kinds of clinical consequences. (ibid, 1986:416)

Fig 20

Die naald van die skaal bly gedurig in beweging. Dit is nie staties nie. Dit gaan nie daaroor dat wat gegee word, ewewigtig moet wees nie. Die situasie is gedurig aan die verander en elkeen gee na vermoë. Soms moet jy meer gee en soms minder. In die ouer-kind verhouding is dit die ouer wat aanvanklik meer gee as die kind. Dit beteken egter nie dat die kind nie gee nie. Waar die reg van die kind om te kan gee nie raakgesien word nie is daar twee gevolge – die kind bly by die ouer in die skuld en die ouer neem ‘n posisie in van meer te gee as wat gevra word en ontnem die kind ‘n reg om te gee. Waar erkenning egter gegee word aan die kind se bydrae om te gee, ontvang die kind bestaansreg en is die balans van die relasie in beweging. (ibid, 2010:27)

Dit is een van die vernuwende insigte van die kontekstuele benadering. Deur versorgend ingestel te wees op ander verdien jy reg om deur die ander versorg te word. Daar word verwys na as ‘geregtigde aanspraak of verdienste’ (sien Fig 21). Dit kan pynlik wees wanneer jy wat gee nie raakgesien word vir wat jy gee nie. Enige erkenning dra by tot *selfwaarde* – waardevol as mens in

jou relasie met ander. Dit skep dan die moontlikheid tot *selfafbakening* waar jy kan ‘ja’ sê teenoor ander en passend gee, maar ook by geleentheid ‘nee’ kan sê om te voorkom dat jy jouself prysgee. Natuurlik nog steeds met die belange van die ander in oog.

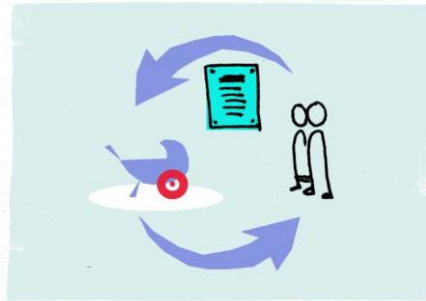

Fig 21

Waar passend gegee word en passend ontvang word, ontstaan ‘n positiewe spiraal van betroubaar wees vir mekaar, vertrouwe gee en erkenning vir daardie vertrouwe (ibid, 2010:27). Dit is ewe belangrik om hier nog ‘n begrip te noem waarmee omgegaan word in die kontekstuele benadering naamlik dié van *parentifikasie*.

2.5.1.5 Parentifikasie (sien Fig 22)

Dit gebeur dat ouers van ‘n kind kan verwag om meer te gee in sy/haar versorging aan die ouer as wat die kind binne vermoë kan doen. Die rolle word dus omgedraai. Die kind sorg meer vir die ouer as wat die ouer vir die kind sorg. Wanneer dit dan nou ook gebeur sonder dat erkenning aan die kind gegee word, word so ‘n kind geparentifiseer. Dit hoef nie noodwendig negatief te wees nie maar sou dit gebeur dat die vertrouwe wat ‘n kind verdien deur te gee, nie beantwoord word met vertrouwe nie, word dit *destruktiwe geregtigheid*. “In consequence a child is justified in seeing the adult world as his debtor. He is in no position to make the world own up to his debt, however. Worse is any attempt the child might make at later, substitutive vindication of his rights. For here the child (or grown up) becomes the source of new injustice” (ibid, 1986:415).

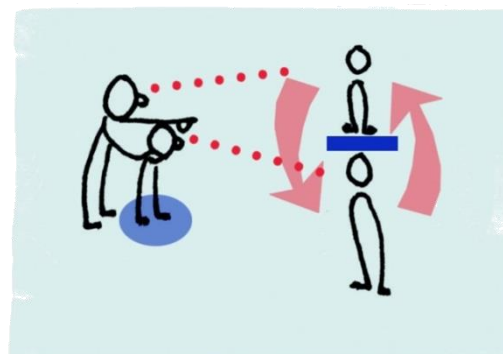

Fig 22

Dit kom daarop neer dat so 'n kind wanneer hy groter word, mense wantrou. Dat hy 'n houding kan inneem waar geeis word dat die skuld wat hom aangedoen is deur sy ouers, deur ander vereffen moet word. So iemand wil hom op welke wyse ookal wreek. Die effek op alle relasies kan destruktief wees. As volwassene gaan die negatiewe spiraal dan voort in die vorm van wantroue, kwaad en 'n eis teenoor ander wat onskuldig is om die onreg van die ouers te betaal. Hierna verwys Nagy as die *rolerende rekening*. Destruktiewe geregtigheid manifesteer in twee uiterstes: om enersyds nie te gee nie en andersyds te weier om te ontvang. In beide gevalle stol so 'n persoon enige relasie. Hy/sy sien nie hul eie destruktiewe optrede raak nie maar bied ook nie die ruimte vir enige iemand om die balans te herstel nie. Die realiteit is dat so iets ook as 'n rekening aangegee kan word na 'n volgende generasie (sien Fig 23), maar dit kan ook anders wees: juis omdat daar 'n bewussyn is van die onreg wat aangedoen is aan hom/haar kan 'n persoon die besluit neem om die negatiewe spiraal te deurbreek en daarvan uit te tree ter wille van homself, sy kinders en volgende generasies (ibid, 2010: 29).

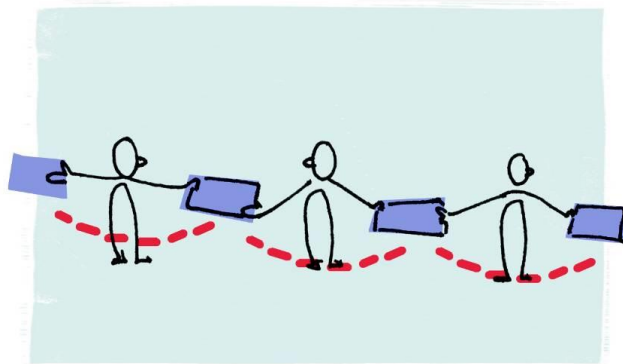

Fig 23

In die kontekstuele benadering is dit dan vir Nagy van uiterste belang om vanuit die wanbalans wat ontstaan het deur die onreg, te soek na relasionele hulpbronne wat behulpsaam kan wees daarin om die betrokke positief te versterk. Hierdie hulpbron is vir Nagy *betroubaarheid* maar nie psigologies bedoel nie maar eties relasioneel (ibid, 1996:25). Onder die invloed van Buber (Hoofstuk 3) onderstreep Nagy die noodsaak van vertroue in die ontmoeting tussen partye. Hy sal hom daarop toespits deur alle bronne wat betroubaar is te mobiliseer rondom die betrokke (sien Fig 24). Saam sal hy eers begrip probeer kry vir die onreg gedoen ten einde erkenning te gee aan die betrokke vir wat hy/sy gely het. Maar dan sal hy saam soek na 'juweeltjies' van hoop – situasies waar daar wel aan die betrokke sorg gegee is, hoe klein ookal en waar die betrokke sorg gegee het. Tydsam poog hy (Nagy) om weer te soek na betroubaarheid as die belangrikste bron en hegmiddel vir egte dialoog.

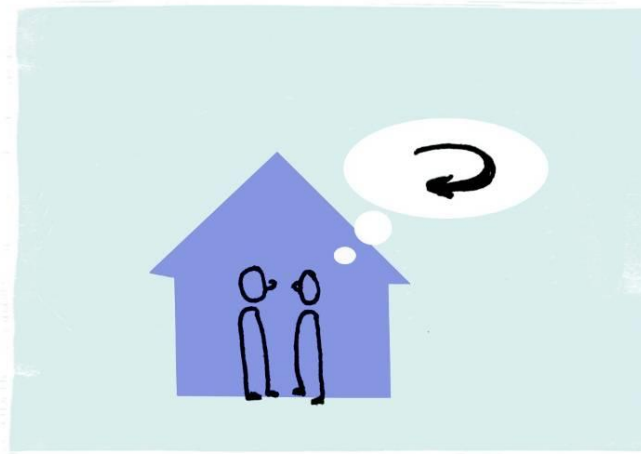

Fig 24

En so word die negatiewe spiraal van wantroue omgedraai in die rigting van 'n konstruktiewe toekoms (ibid, 1996:29) en kan dit daartoe bydrae dat individue bereid is om die risiko te neem om met vertroue te investeer in relasies, nie net vas te hou aan hulleself nie maar ook 'n ruimte te gee vir die belange van die ander maar dan ook op so wyse dat hy/sy homself afbaken en opstaan vir sy eie saak.

2.5.1.6 Skuld, skuldgevoelens en eksonorasie (sien Fig 25)

Vir Nagy in sy relasionele etiek handel dit om betroubaarheid en geregtigheid. Betroubaarheid dan gesien as dit wat gebeur in die balanse tussen gee en neem. Deur te gee verdien jy vertroue en deur te ontvang word die ander as betroubaar geag. So word ons elkeen dus gebore binne 'n konteks waar ons by tye geregtig is om te ontvang en by tye verskuldig is om te gee. Dit is 'n nimmereindigende proses binne 'n lewe van verbondenheid in gemeenskap. Dit vra dus onophoudelik na 'n fyn aanvoeling wanneer om te gee en wanneer om te ontvang; wanneer om op jouself ingestel te wees en wanneer die belange van die ander raak te sien en te erken. As dit dan die sentrale punt is binne die relasionele geregtigheid sou mens moet ruimte maak daarvoor dat iets wat onomwonde hieruit neerslag kan vind die fenomeen van *skuld en skuldgevoelens* is.

Binne die kontekstuele benadering ontstaan egte skuld die moment waar ek nie instaat is om gehoor te gee aan die legitieme eise van die wêreld en die appél van die wêreld aan my nie. Dit is verbind aan die keuse wat ek as individu maak in terme van my verbondenheid aan die mense rondom my. Dit sou kon wees dat ek myself as oriënteringspunt neem en nie veel erg het aan die verwagtinge en gevoelens van die ander nie of net andersom naamlik dat ek my verwagtinge en gevoelens van geen waarde ag teenoor die van die ander rondom my nie en myself nie ag as 'n waardige party in die ontmoeting nie. Die uitdaging van die lewe immers is om met bewuste inspanning 'n bydrae te

maak tot 'n ewewigtige gee en neem (ibid, 2010:60). Dit balanseer op 'n mespunt – om 'jou' waarheid te hoor maar om ook trou te bly aan 'my' waarheid en om dit te kan uitspreek.

Egte skuld vir Nagy ontstaan daar waar iets waarlik gebeur. Dit gebeur wanneer die een party teenoor 'n ander party so optree dat die een die ander kwes en seermaak. Teenoor 'n relasie wat voed en versorg en opbou, sou mens kon praat van 'n relasie wat wond en afbreek. Waar dit gebeur word die orde van die mensewêreld geskend (Buber – hfst 3). Vir Nagy is dit belangrik dat 'n rekening van skuld, vereffen moet word. Die skuld lê nie alleen in 'n persoon nie maar in die handeling wat die orde versteur. Dit lê in die relasionele werklikheid. Dáárom is dit belangrik dat die rekening vereffen moet word en dit gebeur slegs wanneer hy/sy wat die sins-orde van die relasie beskadig het, dit ook weer heelmaak. Skuld is eksistensieël. Dit kan nie gelokaliseer word as 'n *gevoel* nie. Dit het te make met 'n angstige vrees om uitgang te word, verwerp te word, in te boet aan selfwaarde en selfbeeld. Skuld en 'n besef daarvan egter is 'n eerlike erkenning en bewussyn dat die orde geskend is deur jou.

Dit laat mens nadink oor straf en tot in watter mate? Vir Nagy is dit moeilik om te aanvaar dat straf wat nie in ooreenstemming is met die daad wat gepleeg is nie, die geskende orde herstel. Dit lei eerder tot 'n verwaarlosing van die 'regsgevoel' (ibid, 1996:29). Dit wat iemand gedoen het en wat stukkend gemaak het, bly bestaan.

Hoe moet opgetree word teen 'n skuldige party? Is erkenning en die daaropvolgende aanvaarding van die erkenning met vergifnis van die oortreding dit wat gevra word?

Skulderkenning is meer as maar net ydele woorde. Ten einde skuld te erken moet die eksistensiële skuld deurbreek word – 'n erkenning met berou oor dit wat gedoen is en wat stukkend gemaak het. Vergifnis daarmee saam is ook nie iets wat al te vining en maklik uitgespreek moet word nie. Vergifnis sonder dat daar deurbreek is tot in die kern van dit wat die menslike orde versteur het, herstel nie die geskende menslike orde nie (ibid, 1996:29). Die een wat stukkend gemaak het moet *ver-ont-skuldig* word.

Let op die potensiaal van 'n magspel wat hier aan die orde kan wees – die oortreder bely sy oortreding. Dit is 'n gebeurte wat geskied het vanuit mag (self geskep) oor die ander. Die een wat aan die ontvangkant gestaan het van die daad, vergewe. Die persoon by wie die menslike orde beskadig is is dus die een wat sou kon vergewe. Die een wat die daad gepleeg het is nie in die posisie om te vergewe nie. Dit lê by die een by wie die orde versteur is. Vergifnis hang af van die grootmoedigheid van die vergewer (ibid, 1996:29). Nou is die mag in sy/haar besit. Vergifnis

opsigself lei nie na 'n balans in die relasie nie maar eerder na die omkering van mag en só bly die situasie in die domein van skuldgevoelens. Die tragiese is egter dat geen ware ontmoeting plaasvind nie en nog minder word die skuldenaar ver-ont-skuldig. Hy word nie vrygemaak van sy skuld nie.

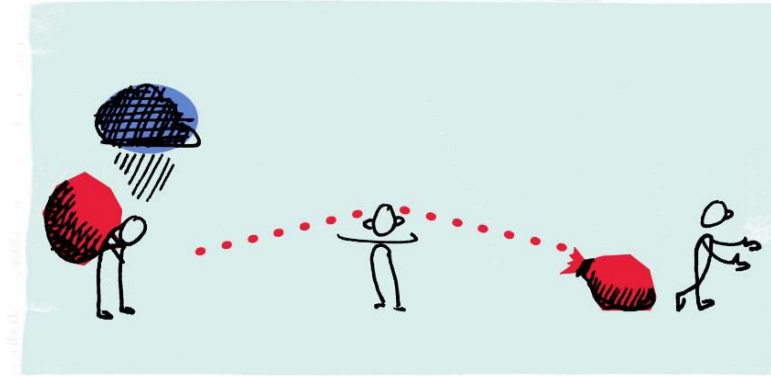

Fig 25

Wanneer Nagy omgaan met die begrip van skuld en 'vergifnis' is dit nie binne die sfeer van geloof as die ruimte waarbinne versoening gebeur nie. Nagy was nie verbonde aan 'n kerk nie. Vir Nagy is insig in die skuld wat veroorsaak is en aksie om daarmee om te gaan heeltyd in spel. Verontskuldiging is nie 'n begrip wat hy gebruik nie. Die skuld word veroorsaak deur 'n daad wat gepleeg is en wat die 'menslike orde versteur'. Dit kan nie uit die weg geruim word nie. Wat Nagy egter wil is om die skuld te 'versprei' dit beteken doodeenvoudig dat die skuld nie gelaai word op die een persoon en hy/sy summier daarmee ge-ekskommunikeer word nie. Dit beteken om dit wat gedoen is en wat skuld meegebring het, te gaan plaas binne die konteks van die persoon...binne meerdere generasies. Hy gebruik hier die begrip *eksonorasie*. 'Exoneration is a process of lifting the load of culpability off the shoulders of a given person whom heretofore we may have blamed. It differs from forgiveness. The act of forgiveness usually retains the assumption of guilt and extends the forgiver's generosity to the person who injures her or him. Offering forgiveness, a person now refrains from holding the culprit accountable and from demanding punishment. In contrast, exoneration typically results from an adult reassessment of the failing parent's own past childhood victimization. It replaces a framework of blame with mature appreciation of a given person's past option, efforts and limits' (ibid, 1986:416) [sien ook volgende punt: veelsydig-gerigte-partydigheid] Nagy wil te alle tye dat daar 'n ontmoeting met gepaardghaande dialoog plaasvind. Daarin lê heelwording – 'trust based therapy' (ibid, 2005:16).

2.5.1.7 Veelsydig-gerigte partydigheid (sien Fig 26)

Multidirected partiality is contextual therapy's chief therapeutic attitude and method. Methodologically, multidirected partiality takes the form of sequential siding with (and eventually

against) member after family member. The therapist tries to emphasize with and credit everyone on a basis that actually merits crediting” (ibid, 1986:419).

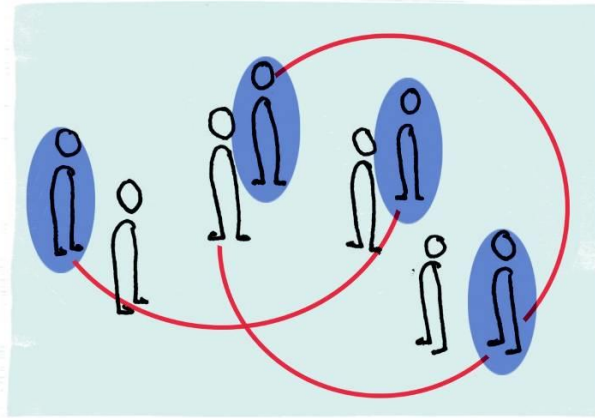

Fig 26

“Elke mens wat op aarde bestaan is verbonde in ‘n netwerk van verhoudinge - verhoudinge waarin hy/sy verbind is met lojaliteit – sigbaar of onsigbaar. Relasies waarin geslaag word om ‘n balans te vind tussen passend gee en passend ontvang. Relasies waar vertroue aan die orde van die dag is en die orde van mens-wees dus in homeostase is. Of die teenoorgestelde – relasies waar die orde verbreek is en waar die vertroue geskend is. Relasies wat gebuk gaan onder skuld as gevolg van ‘n gebeurtenis of ‘n ingesteldheid van destruktiewe reg. Indien dit dan so is is die logiese afleiding dat wanneer jy met enige iemand in ‘n gesprek tree jy indirek ook met hulle wat nie teenwoordig is in die gesprek, in gesprek is. Herstel in relasies is helaas nie moontlik om, by wyse van spreke, agter die stoel te gaan staan van een persoon en veroordelend, beskuldigend te wees teen ander partye nie... ”meerzydig patydig zijn betekent begrip kunnen opbrengen voor wat elke persoon in zijn context geïnvesteerd heft in de balansen van relaties of niet kon investeren, en wat hij ontvangen heft of niet durfde ontvangen. Degene die onrecht deed, is daarom geen monster dat wetens en willens heeft willen kwetsen” (ibid, 2010:31). Dit gaan om ‘n houding van onbevooroordeeldheid. Dit gaan om die skep van ‘n ruimte waarbinne almal wat potensiële bronne van hulp is, veilig voel. Die belange en die bydrae van elkeen dra gewig. Die hele bedoeling is om soveel moontlik informasie te vergader van elkeen wat die prentjie help inkleur. Dit alles om agter die kap van die byl te kom – dit wat gegee is en dit wat nie gegee is nie, dié wat vertroue verdien het en dié wat ander tekort gedoen het, dié wat billik was en die wat onbillik was, dié wat paslik gegee het en die wat paslik ontvang het maar na alles almal in die netwerk te motiveer om tot aksie oor te gaan in daadwerklike sorg aan mekaar. Veelsydig gerigte partydigheid beteken nie dat jy onpartydig is nie. Jy is partydig maar dit is veelsydig gerig (ibid, 1996:27). Dit dien egter om alles wat in die narratief

opgesluit lê, na die oppervlak te bring en te soek na verbindings en na balanse waarin herstel nog moontlik is. Dit is wel belangrik dat elkeen wat deel uitmaak van hierdie netwerk van verhoudinge, as subjek, aan die woord kom. ‘You listen them into speech’.

Wat van uiterste belang in hierdie beweging/houding is, is die taalgebruik. In die kontekstuele benadering word verwys na verbindende taalgebruik. Dit is relasionele taal wat nie verwerp of afbreek nie. Dit demonstreer of openbaar wel die moed om die vinger te plaas op delikate en selfs pynlike omstandighede. So byvoorbeeld sou nie maar net gevra word: ‘wat beteken jou vader vir jou nie’ maar ook ‘weet jy wat jy vir jou vader beteken het?’ Die hele gerigtheid is om billik rekening te hou met die ander maar ook sensitief te wees vir die belange en eie posisie van die betrokke (ibid, 2005:43) Dit wil nie die negatiewe bevestig nie maar soek na die positiewe in die relasie en benoem dit. Nagy soek na die opening om uit te tree en oop te maak na die toekoms. Verbindende taalgebruik streef daarna om betrokke en hulpbronne mekaar as’t ware te laat sien – mekaar se menslikheid, selfs ook broosheid en wat elkeen tog ten spyte van alles vir mekaar gegee en gedoen het. So word gesoek daarna om betroubaarheid as klein liggie te laat skyn midde in die donkerte. ‘Zo ligt toekoms in de bereidheid van mensen om verantwoordelijkheid voor het verleden op zich te nemen’ (ibid, 1996:28).

2.5.1.8 Selfafbakening, betroubaarheid en moratorium (sien Fig 27)

Waar iemand in die lewe gekwes is in sy relasies met ander is dit te verstane dat wantroue aan die orde van die dag is en daarmee ‘n huiwering om iets van jouself te gee. Dit het ook die effek dat iemand aangetas is in sy/haar besef van eiewaarde en dus onseker kan wees in die begin en vaslê van nuwe relasies. Dit word in die kontekstuele benadering ‘n stadige proses van saam soek na klein momente, verborge bronne en selfs reste van betroubaarheid. ‘n Soeke na moontlike relasies waarin vertroue geïnvesteer kan word. “trustworthiness accrues on the side of the reliable, responsible, duly considerate partner in a relationship and is a characteristic of realistic, deserved trust. From an ethical perspective, trustworthiness is always earned over the long term by balancing of the consequences of give and take between two relatively reliable partners” (ibid, 1986:422). In enige relasie waartoe individue tree is een van die eerste dinge ‘n heldere afbakening van die self teenoor die nie-self “a person’s capacity to define his or her individual, autonomous self. It includes boundary formation between the self and the not self with which it enters into a relationship. The self forms over against the ground of otherness. It encompasses the content of its own identity formation as well (ibid, 1986:421).

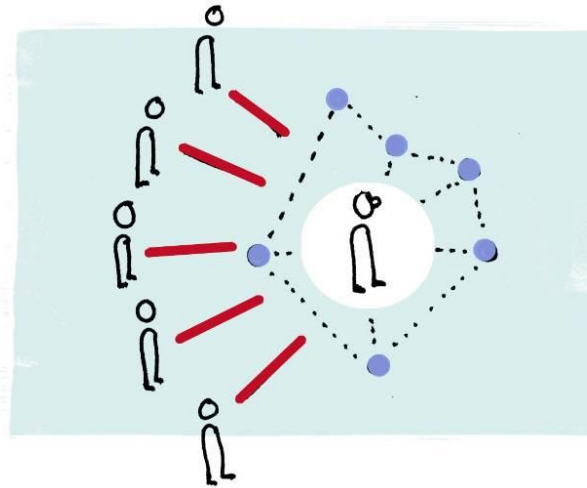

Fig 27

Enige relasie is tussen twee of meer partye. Elkeen uniek met sy/haar eiesoortige konteks. Die een is nie soos die ander nie. Die verskil tussen 'ek' en die 'ander' is 'n etiese daad. Hoe minder respek daar is vir die afstand maar ook die nabyheid tussen die partye, hoe moeiliker is dit om op weg te kom met meersydig gerigte partydigheid. Dit is twee subjekte in gesprek met mekaar. Dit is 'n Ek en 'n jy (Ich-du – sien hoofstuk 3). Ek spreek jou aan en jy spreek my aan. Die afbakening van elkeen is daarom van kardinale belang. Jy roep na my en dit vra by my besinning. Dit eis gehoorsaamheid van my. Ek kan nie onverskillig optree nie. Maar ek moet ook weet wie is ek.

Waar die ander gesien word saamvallend met my... een soos ek, waar die andersheid geïgnoreer word, roep dit dislojaliteit op en het ons te make met etiese verval (fusie)'' 'self-delineation en self-validation' beskryf die geskeiden subject-zijn van het Ik en het gescheijden subject-zijn van ieder van de anderen. De dialoog gaan over wat er ligt 'between give and take' en daarin wordt de gemene maat van een rechtvaardigheid die distributiewe en retributieve aspecten beziet, gezocht'' (van Rijn/Meulink-Korf, 2001:284). Twee subjekte saam in dialoog skep saam nuwe tyd vir mekaar (sien Fig 28). Dit is tydskeppend. Dit bly nog elkeen se roeping om die nuwe ruimte self te vul. As die een subjek die ander objektiveer- 'n etiket gee, ontnem jy hom of haar van hul mens-syn.

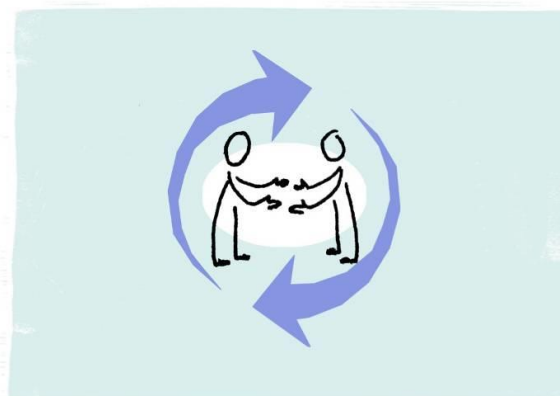

Fig 28

Laastens, waar dit gebeur dat verhoudinge strand en op die rotse loop, waar die balanse heeltemal verval het en individue gekwes is en onwillig is tot 'n hernieude verbintenis, is daar in die kontekstuele benadering van Nagy die gebruikmaking van die plasing van 'n moratorium op dialoog. "a step in a therapeutic method that tries to guide clients towards considering the benefits of a new relational attitude and utilizing the benefits of waiting until a person is spontaneously motivated toward that new relational attitude. A moratorium is an active therapeutic input. It retains a desirable, uncompromised goal without a disregard for the client's own timing (ibid, 1986:418)." 'n Mens sou 'n moratorium dan kon noem 'n ingreep om die 'tyd te stop'. Dit is egter nie 'n daad van passiwiteit nie maar eintlik van groot aktiwiteit. Ten diepste het dit te make met die sorg of dan besorgdheid vir die ander se kwesbaarheid. Daarom is dit 'geweld-vermyding' Die onderbreking is egter nie tydrowend nie. Dit is nie tydvermydend nie. Inteendeel. Binne die kontekstuele benadering word dit gesien as die skep van tyd in 'n poging om dialoog wat ontspoor het, te herstel.

2.6 Samevatting

'All the world's a stage,
And all the men and women merely players:
They have their exits and their entrances;
And one man in his time plays many parts...'

'n Aanhaling uit – 'As You Like It' van William Shakespeare in 1599 wat die lewe beskryf as 'n verhoog en die mens as die spelers wat inkom en afgaan en in die spektrum van hulle wees op die verhoog, sewe rolle vertolk – 'n baba, 'n kleuter, 'n minnaar, 'n soldaat, 'n lewenservare man, 'n wyse ou man, 'n bejaarde wat sterwend is.

Nagy gebruik egter die metafoor van 'n weefstuk wanneer hy die lewe van die mens op aarde wil beskryf. Die mens is 'n garendraad – elkeen in eie reg en sterkte en kleur, maar opsigselfstaande van geen betekenis. Ingeweef van kleins af saam met 'n magdom ander drade wat 'n netwerk maak, word 'n motief gepresenteer wat die potensiaal het om te getuig van erkenning, respek, liefde en omgee – of nie!

Dit gaan egter nie primer om die estetiese van die motief nie. Nie dit wat sigbaar en meetbaar is is van belang nie maar juis dit wat nie noodwendig met die blote oog gesien word nie - 'invisible loyalties'. (ibid, 1973) Hy is geïnteresseerd in dit wat 'gesond' was of is en nie dit wat siek is of siek gemaak het nie. Vir Nagy gaan dit om 'n relasionele etiek – 'n grondhouding van gee en neem.

Gebaseer op die psigodinamiese model, aksentueer sy Kontekstuele terapie die noodsaak van etiese beginsels as integrale deel van die terapeutiese proses. Vertroue, lojaliteit en wedersydse ondersteuning vorm die basis van familie maar ook ander verhoudinge. Dit is die sement daarvan en hou alles in takt. Waar dit ontbreek word verhoudinge versteur en gekwes. (Nichols & Schwartz, Family Therapy: Concepts and Methods. 4th ed. Allyn & Bacon, 1998).

Die relasionele etiek fokus in besonder op die inhoud en inrigting van onderlinge verbintenisse, omgee, resiprositeit, lojaliteit, erflating (legacy), regverdigheid, verantwoordbaarheid en betroubaarheid binne en tussen generasies. Dit is nie 'n stel voorgeskrewe reëls en norme wat van buite afgedruk word nie. Dit opereer vanaf 'n basis van ervare, basiese behoeftes binne egte verhoudinge met konkrete uitkomst. Dit beskik oor 'n beduidend verklarende maar ook motiverende dinamika om aan te wend binne opbouende maar ook afbrekende situasies by individue, families, sosiale groepe en die wyer gemeenskap.

Die onderskeidende metodologie van die kontekstuele benadering is 'veelsydig-gerigte-partydigheid' Die doel daarvan is om 'n dialoog tot stand te bring tussen die onderskeie partye (familie of groep). Dit bestaan uit 'n opvolgende, empatiese gerigtheid van lid tot lid waarin erkenning maar ook verwagting deurgegee word. Dit is by wyse van spreke om agter die stoel van elkeen te gaan staan en hulle 'aan die woord te luister'. Wat gevra word is 'n onvoorwaardelike aanvaarding van elkeen se 'grootboek' (ledger of merits and debits) – dié van die oënskynlike slagoffer maar ook dié van die een wat die onreg pleeg of gepleeg het.

Waar die breuk, die kraak sigbaar is in relasies, dáár verwyf Nagy in sy aanpak en benadering tyd want vir hom is dit dáár waar die bronne vir herstel opgesluit lê (sien Fig 29).

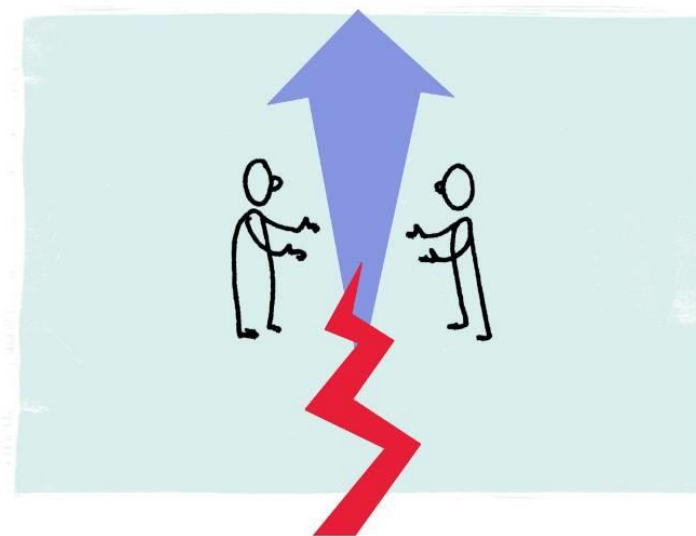

Fig 29

In die lig van die ondersoekterrein van hierdie studie is dit belangrik om die volgende aantekening te maak.

Vir Ivan Nagy is die verhouding ouer-kind in die fokus. Hy is begaan oor die dinamiek wat plaasvind tussen die generasies aangesien dit vir hom primer gaan om dit wat deurgegee word aan 'n volgende generasie. Hy is dus begaan oor dit wat van ouer aan die kind gegee word maar nog meer in dit wat van die kind aan die ouer gegee word, en of dit erken is. Lojaliteit is hier in die spel. Lojaliteitskonflikte soos gesplete lojaliteit, of selfs onsigbare lojaliteit word ondersoek. Nagy is van oortuiging dat kinders nooit ontrou/dislojaal aan hulle ouers wil bly of wil wees nie. Die vraag is dus – wat is gegee en wat is teruggegee in 'n familie. Wat is onderrig en geleer. As dit alles om die legaat gaan is dit vir Nagy belangrik om te onderstreep dat elke nuwe generasie die keuse het om die legaat in sy totaliteit te laat voortgaan of nie. Dit wat pynlik is, hoef nie deurgegee te word nie. Die legaat kan ook verrassend nuut deurgegee word. Dit kan konstruktief wees en reeds die belofte van 'n nuwe toekoms laat deurklink.

Wanneer die hele debat maar ook die gebeure rondom eenwording onder die vergrootglas is, kan mens nie blind of doof wees vir die stemme van die partye betrokke se huise van herkoms nie. As baba, of kleuter, of jongman, of wyse ou man is elkeen op die verhoog van die lewe 'n unieke individu, 'n 'issende ek' maar dan ook as iemand met 'n konteks waar hy/sy ingewef is in 'n netwerk van relasies met 'n 'ander'. Wat gevra word is 'n luisterende, onbevange, billike en onbevooroordeelde ontvang van mekaar. Die gewigte op die skaal moet deurentyd aangepas word (sien Fig 30).

Fig 30

Dit is interessant dat Osmer in sy metodologie vir die praktiese teologie skryf: "...the honoring of the patriarchs and matriarchs in families, churches, and local communities. This takes place through storytelling, homecomings, memorials, statues, and other rituals and symbolic markers. Such

activities and monuments are important ways of building corporate identity and maintaining ties with the past (ibid, 2008:6).”

In die volgende hoofstuk wil ek vanuit die genoemde begrippe hierbo fokus op die gebeure tussen partye in ontmoeting. Hierin is **Nagy** in sy benadering beïnvloed deur die filosoof **Martin Buber** en dié se ‘justice of the human order’. Hy self sê: “Contextual therapy is based on the healing evoked through due concern, a refinement of ‘healing through meeting’ (ibid, 1986:20) ...”instead of stressing the exploitative aspects of the human relationship, Buber focuses on its mutual conformative potential” (ibid, 1972:6).

HOOFSTUK 3

Relasionele balans

‘oor-ruisend deur ons
houvassende kapasiteit
op hierdie kniebare aardmantel
kan ek nie nie-jy wees nie
jy nie niemand wees nie
ons nie nêrens wees nie
die ongehoorde behorende woord
nie nie-gesê word deur ons nie
my hart haper – gewigloser as tevore
dog brugbaar
daar waar ek anders as jy is
begin ek dis waar
maar daar waar ek jy is
jy geword het sing ek buite myself
ligte polsslake kwiksilwersingend
iets anderkant alle mensheid geaats’³

³ Uit: ‘Waar ek Jy word’ Antjie Krog 2009

3.1 Inleiding

In hoofstuk 1 dui ek aan dat geen mens volgens Nagy bestem is om geïsoleerd as enkeling, onafhanklik op sy eie 'n bestaan te voer nie. Dit gaan vir hom om 'n subjek te midde van ander subjekte. As garedraad is elke individu ingewef met ander om saam 'n weefstuk te vorm. Wanneer enige twee subjekte dus ontmoet en 'n dialoog ontstaan, is jy by wyse van spreke ook in gesprek met die ander met wie jou gesprekgenoot in gesprek is. Dit strek oor generasies.

Nagy skryf: "In contextual therapy dialogue describes a dialectical rule of relational balance rooted in a mutuality of commitment. Here the term goes beyond the popular denotation of open, ongoing exchange between partners. For us, dialogue goes beyond satisfying emotional expectation of fulfillment in relationship to a requirement of genuine equitability" (ibid, 1986:415).

Wanneer twee ringe van twee kerke mekaar dan ontmoet vra dit 'n billike, regverdige en onbevooroordeelde houding teenoor mekaar. Nagy sê: 'That is, a persons 'use' of her partner becomes equitable in direct proportion to her consideration of her partner's rights and needs (ibid, 1986:415). Die twee ringe verenig tot een ring maar Die NG Kerk en die Verenigende Kerk van Suid Afrika is nie een nie. Daar is trouens 'n moratorium geplaas op dialoog met die NGK deur die VGKSA (sien hoofstuk 3). Hoe impakteer dit op die vereniging op Stellenbosch maar ook die eenheidsgesprekke in die groter kerkfamilie in Suid Afrika?

Die werk van Ivan Nagy kan verhelderend en selfs rigtinggewend wees vir ons hier in Afrika. In sy denke word Nagy sterk beïnvloed met die gedagtes en werk van die Joodse filosoof Martin Buber. Buber verwys in sy boek *Ich und Du* (I and Thou) na die mense in Afrika (spesifiek die Zoeloe) en hoe hulle met mekaar in verhoudinge staan (sien later). Dit was juis dit en die inhoud van die boek wat my op die spoor geplaas het in my nadenke om Nagy se gedagtes grond toe te bring is ons eie kerklike situasie.

Hy, Buber, word op sy beurt in sy vormingsjare beïnvloed deur die Joodse oorlewerings en verhale van die Chassidim (sien 2.3). Een so 'n verhaal wil dat toe God die aarde geskep het en na die werk van Sy hande kyk, daar goue vonke (sjechina) vanuit sy kroon geval het op die aarde. Hulle is opgevang in bakke en is tot vandag toe nog 'gevang' in die bakke (kelifot) waaruit hulle bevry moet word (sien Fig 31).

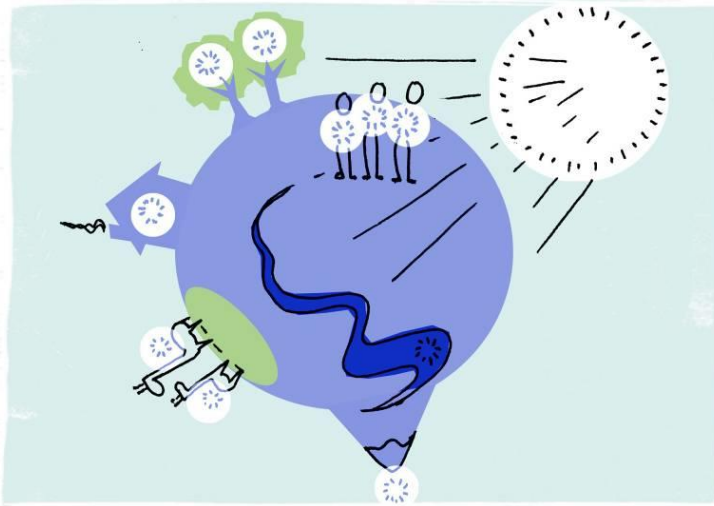

Fig 31

Alleen die mens kan die verlossende woord spreek en die heilige vonke weer laat terugkeer na hul oorsprong. Vir die chassidiese mens is dit sy daaglikse roeping om alles weer tot 'n heilige eenheid te herstel. Só alleen kan die wêreld weer heel word. Die sleutel lê opgesluit in die *hoe* van die omgaan met die ander as naaste en met die lewe. Vir die Rabbis in hierdie beweging het dit nie gegaan om 'n afkeer en isolering van die wêreld en die lewe nie maar 'n totale oorgawe daaraan – oop oë! Dit gaan vir hulle in die lewe daarin dat jy aangespreek word en dat jy daarop antwoord. Die lewe is dialogies en gemeenskapsvormend. Waar dit gebeur, keer die sjechina, die vonke, terug na hul oorsprong. (Colpaert, 2008:25)... en word die gebrokenheid herstel.

In hierdie hoofstuk is die fokus steeds op die teoretiese inhoud van die Kontekstuele benadering van **Nagy** onder die invloed van Martin Buber. Buber gee groot gewig aan die ontmoeting tussen partye en dit wat gebeur in die interaksie tussen hulle met vertroue as grondhouding. Nagy self skryf: "I do not just happen to be around with the one whom I address with Buber's 'Thou'. The other thus addressed is not just an implement for my or his emotional expressiveness, but at least for the time, the "ground", the dialectical counterpart of my existence. But even as ground for the other, the person is a distinct I for himself" (ibid, 1984:7).

Die kring word nouer getrek in die hoofstuk deur aandag te gee aan die bewussyn binne Afrika en Suid-Afrika vanuit die Afrika filosofie van Ubuntu. Die VRS is in Afrika. Wat is dit wat mense op die Afrika-bodem het om te gee?

Met 'n nog nader fokus op die Ring dan die vraag aan hulle – waartoe die vereniging?

3.2 Die dialogiese paradigma ... Ivan Nagy op die voetspoor van Martin Buber

3.2.1 Regverdigheid as waarborg vir goeie orde

...‘the justice of the human order’, ‘n belangrike peiler in Nagy se benadering is nie deur hom gemunt nie maar deur Martin Buber.

“... (it) implies the possibility of a conceptual quantification of exploitation, considering that he whose action impinges on existential guilt toward the other “injures an order of the human world whose foundation he knows and recognizes as those of his own existence and of all common human existence. The criteria of violating the order of the human world reside in what the individual feels he is committed to as the innerly recognized foundations of all common human existence, including his own. In order to objectify these criteria, we must define and, ideally, quantify the give and take of human relationships. We need not seek objective measurability from the vantage point of outside observation, but rather from that of intersubjective consensual validation. A synthesis of each partner’s comparative gratification as a function of his needs and expectations with the other’s obligations and ‘giving’ in turn will determine the dialectic of the justice of the human world” (ibid, 1984:65).

In sy denke (Nagy) oor menslike relasies speel die dialogiese paradigma van Buber ‘n beduidende rol. (van Rijn/Meulink-Korf, 2005:16) Drie geskrifte van Buber word dikwels na verwys deur Nagy – ‘Ich und Du’; ‘Healing through Meeting’ en ‘Guilt and Guiltfeelings’.

‘n Relasie tussen individue is vir Buber meer as maar net ‘n soort karaktereienskap van medemenslikheid. ‘n Relasie is ‘n ontmoeting. Dit is ‘n dialoog maar dan alleen wanneer ‘ek’ vertroue skenk, in die hoop dat die ander my vertroue vertrou. Waar dit gebeur, is daar sprake van ‘n ontmoeting (ibid, 2005:17). Só ‘n ontmoeting gebeur in die moment. Dit is onherhaalbaar. Binne die partye wat ontmoet gebeur daar iets in die moment. Dit is van buite af nie leesbaar nie en dus kan niemand daarop ‘n greep hê deur die verloop en die uitkoms daarvan te probeer voorspel nie. Dit is uniek. Die ontmoeting laat die partye nie onaangeraak nie. Dit is dus nie ‘n futiele ontmoeting nie.

3.2.2 Van objektivering tot ontmoeting

Vir Nagy is hierdie gedagtelyn van Buber rigtinggewend. Op die voetspoor van Buber is dit vir Nagy in sy kontekstuele benadering ‘n strewe om mense te begelei om uit te tree uit hul Westers-georiënteerde houding van individualisme waar die een die ander objektiveer met ‘n etiket/beeld

van die ander, en eerder te kom tot 'n ontmoeting. Binne so 'n ontmoeting lê die potensiaal opgesluit dat die beelde wat mense in hulle koppe het aangaande mekaar stukkend gebreek word deur die beeld wat die ander aangaande hulself gee.

Vir Nagy is dit belangrik wat daar tussen mense gebeur in die ontmoeting. Ek kan 'n beeld van die ander in my kop hê. Dit is egter die 'geobjektiveerde ander'. Die werklike ander is in die hede. Hy kan spreek en ek kan hoor sodat die ou beelde geskiedenis word. Ontmoeting is nodig dat albei kan stap uit die verlede uit in die hede in en saam verder die toekoms in. 'geven en ontvangen worden daarbij dialectisch beschouwd: er bestaan een geven door te ontvangen, evenals een ontvangen door te geven' (ibid, 2005:17).

3.3 Martin Buber: Biografiese agtergrond

Gebore in 1878 in 'n Joodse familie in Wene, Oostenryk. Hy sterf in 1965 in Jerusalem. (ibid, 2010:36). Op driejarige ouderdom skei sy ouers. Sy moeder verlaat hulle. Buber verhuis na sy oupa en oma aan vaderskant en woon by hulle in Lemberg. Dit is vandag die Oekraïne digby die Poolse grens. Hy word tweetalig groot in Duits en Pools en gedurende somervakansies bring hy die tyd deur by sy vader. Deur sy grootvader Salomon word hy ingelei in die geheimenisse van die *Haskala*, 'n Joodse beweging wat die *intellek* en die *rede* sentraal stel. 'n Soort Joodse verligting. Buber lees Kant, Pascal, Kierkegaard en Nietzsche. Maar op hierdie jeugdige ouderdom kom hy ook in aanraking met die Chassidisme – 'n Joodse vryheidbeweging in die 18de eeu wat gestig is deur die Baäl Shem Tov (die heer van die goeie naam). Die meeste Jode in hierdie beweging is arm en ongeletterd maar hulle wil 'n lewe leef wat heilig en totaal Godverheerlikend is. Op 'n mistieke en verhalende manier gaan hierdie mense in eenvoud en egtheid om met die lewe (ibid, 2008:25) met die oortuiging dat elke mens 'n bydrae kan lewer tot die verlossing van die wêreld.

Vir Buber is die lewe dié van 'n ontmoeting met ander. Ons lewe word voltrek in die daaglikse lewe. Die hier en nou...dit wat hiér voltrek word. Hy stel nie belang in *wat* die mens doen nie maar *hoe* hy dit doen (ibid, 2008:26).

Buber se denke oor die mens en dialoog ontspring in histories-biografiese sin aan twee gebeurtenisse wat vertel van 'on-mens' en 'non'dialoog' (Vrielink, 2005). Die eerste (1) is die afgryse van die eerste Wêreldoorlog – dit speel af in die 'wêreld as makro-wêreld; die tweede (2) in die mikro-wêreld in die relasie tussen 'n moeder en haar seun.

- (1) Buber is geskok met wat hy waarneem tydens die Eerste Wêreldoorlog. Dat die mens só maklik geobjektiveer word tot 'n objek, 'n *dit*, gryp hom aan. Hy skryf in 1923 sy bekende boek 'Ich und Du' 'n boekie wat mens met nuwe oë laat kyk na die dinamika wat gebeur tussen mense in hulle dialoog met mekaar. Vir Buber is dit onmoontlik om van my 'ek' 'n objek te maak. Dit is immers die sentrum van waaruit ek na alles kyk. Hoe kan ek dit dan doen met die ander? Twee subjekte saam is 'n EK en 'n ander EK. 'Ich und Du'. Ek sien altyd die ander van buite af en die ander sien my raak. Wanneer twee subjekte mekaar raaksien, gebeur 'n ontmoeting. Buber praat van 'n 'begegnung' "een ik dat alles maar alleen maar als een object (Es, hét) ziet, mist de essensie van de werkelijkheid en zink weg in eenzaamheid en verschraling. En een cultuur die zo handelt en kijkt, is eenzelfde lot beschoren. Een ik dat het andere óók als een 'jij' (du) ziet, komt tot leven en transformeert zichzelf" (ibid, 2008:26).

Sedert 1923 waarsku Buber dat 'n toename in 'n objektiverende houding teenoor die werklikheid die kapasiteit om te verbind met ander, gaan belemmer. Die gevolg van so 'n houding sal lei tot 'n sistemiese oriëntering met totalitêre denke en optrede. Die Tweede wêreldoorlog het dit bevestig. Buber het dit nie teen objektiwiteit en afstand nie. In sommige situasies en omstandighede is dit nodig. Wat hy egter wil beklemtoon is dat dit op lange duur nie 'verbind' nie en eintlik nie die doel van ons bestaan is nie. Hy beywer hom vir 'n balans tussen ek/dit relasies met ek/jy relasies. Vir Buber is daar alleen sprake van 'n eg-sinnvolle lewe, waar jy die kapasiteit ontwikkel het om toe te tree tot ek/jy verhoudinge. Waar dit nie gebeur nie, tree vervreemding tussen mense in. 'The Thou meets me through grace – it is not found by seeking. But my speaking of the primary word to it is an act of my being, is indeed *the* act of my being, the Thou meets me. But I step into direct relation with it' (ibid, 1950:11).

- (2) Op die balkon van sy oupa-hulle se huis is hy en die bure se dogter eendag in 'n gesprek. Dit draai op 'n stadium rondom sy moeder wat hom op driejarige ouderdom agtergelaat het en verdwyn het. Die dogter op die balkon sê: 'sy sal nooit weer teugkom nie'. Hy vertel dat hy vir oomblikke net geswyg het, maar dat hy ook aan dit wat gesê is nie getwyfel het nie. Dit het deel van hom gebly en elke jaar net swaarder gehang in sy hart. Na 'n aantal jare het hy dit probeer omskryf met die woord 'vergegnung' ... 'n soort van 'mis-moeting'. Dit is die mislukking van 'n egte werklike ontmoeting tussen mense. Hy skryf: "Ik vermoed dat alles wat ik in de loop van mijn leven als echte ontmoeting (Begegnung) ervaren heb, zijn oorsprong heft op dat moment op het balkon" (Buber, 1974:10) Mens hoor hierin iets van afstand en verlatenheid. Uit 'n kontekstuele verband hoor mens van die band van vertroue wat tussen hom

en sy moeder nie bestaan nie. Daar was betroubaarheid aan die kant van oupa en ouma en later sy vader, maar vir die grootste deel van sy vormingsjare was hy aangewese op homself. Die verlatenheid kon moeilik 'n gespreksmaat wees met 'n ander in dialoog.

3.4 Die drang na verbondenheid deur dialoog

3.4.1 Ek-Jy vs Ek-Dit

'to man the world is twofold, in accordance with his twofold attitude.

The attitude of man is twofold, in accordance with the twofold nature of the primary words which he speaks. The primary words are not isolated words, but combined words.

The one primary word is the combination I-Thou.

The other primary word is the combination I-It; wherein, without a change in the primary word, one of the words He and She can replace It.

Hence the I of man is also twofold.

For the I of the primary word I-Thou is a different I from that of the primary word I-It" (ibid, 1950:3).

So begin Buber sy boek 'Ich und Du'. In die grondwoord Ek-Dit is 'dit' 'n voorwerp. ('gegenstand') Dit is 'iets' Dit is ervaarbaar. Jy kan dit aanvoel, dit bedink, dit voorstel, dit wil, dit voel. Al genoemde is deel van die sfeer van die 'dit'

In die grondwoord Ek-Jy, is 'jy' totaal anders. (gegenwart) Wanneer 'jy' gesê word verwys die spreker nie na 'n objek of 'n ding nie. Waar daar 'n ding/objek is, is daar ook ander objekte. Elke 'dit' word begrens deur ander ... benoem deur ander. Wanneer 'Jy' egter genoem word, aangespreek word, is 'jy' nie 'n 'ding' nie. 'Jy' word nie begrens nie. Wanneer 'jy' uitgespreek word het die spreker niks. Hy neem egter 'n posisie in in 'n relasie. Dit is momenteel. In die oomblik - en daarom gaan dit om dit wat daar op daardie moment gebeur tussen Ek en Jy (ibid, 1950:4). Dan is hulle losgemaak uit die omgewing en die wêreld van objekte. Dan gaan dit nie oor man of vrou of lank of kort of wit of swart of wat ookal nie. Hier in hierdie ontmoeting is die dialoog direk (direct speech en direct address) Daar is niks tussenin – geen idee, geen voorkennis, geen drang, geen motief nie. Waar al die 'tussen-in' wegval, begin die ontmoeting (ibid, 1950:12)

(begegnung). Hierdie ware ontmoeting kan nie georganiseer word nie. Jy kan alleen vooraf voorsorg tref dat so min as moontlik hindernisse daar is wat die ontmoeting kan ontwig.

Die moment, die hier en nou gebeur alleen deurdat die 'Jy' hom/haar aanbied. 'the I of the primary word I-It, that is the I faced by no Thou, but surrounded by a multitude of 'contents' has no present, only the past ... objects subsist in time that has been. True beings are lived in the present, the life of objects is in the past' (ibid, 1950:13). Mens sou dit só kon stel – in die grondwoord 'ek-dit', is gepraat, dit is verlede tyd, afgehandel, verby. In die grondwoord 'ek-jy' is dit 'in die moment'. Die gesprek gebeur. Die een spreek die ander aan en die afwagting op 'n ant-woord is daar. In hierdie gebeure staan beide oop na die toekoms. Dit gaan vir Buber om dit wat daar tussen 'ek' en 'jy' gebeur. Egte ontmoeting gebeur in die 'tussen' van die 'tyd'. Wie dus in die tyd hom/haar nie kan losmaak van die wêreld van die ek-dit nie, wat dus die wêreld om hom/haar deurentyd objektiveer en etikette hang om die nekke van ander, kom nooit in 'n ware dialoog met die ander nie. Dan loop elkeen maar met 'n 'beeld' van die ander rond. Dit is benouend en on-vry. Daar waar mens egter kom in die bevrydende ontmoeting met die ander, word die dop van isolasie gebreek en word 'n deelname aan die realiteit verseker. Dit is hier waar met *ver-antwoord-elikheid* opgetree word ... teenoor jouself en teenoor die ander. Dit is egter nie staties nie maar 'n dinamiese gebeure waar gespreksmaats konstant gerig is daarop dat die ander tot sy/haar reg kom. Dit is wat Buber dan noem – 'healing through meeting' – waar die ontmoeting nie die genesing is nie maar die skakel is waar twee partye mekaar sien in die moment en dit die begin is van genesing (ibid, 1986:9).

Die realiteit van ons daaglikse bestaan dring egter dit aan ons op dat dit in die praktyk nie so daaraan toegaan dat daar 'n ontmoeting is tussen alle mense, waarin verantwoordelikheid die ritme aangee nie. Die voorwaarde daartoe is *betroubaarheid* en betroubaarheid is by Buber die 'tussentyd' en soos reeds dan uitgespel – die tussentyd is alleen toeganklik vir hulle wat hulle verbind het tot die dialoog.

Die wêreld van relasies ken drie sferes – die relasie met die natuur; die relasie met mense en die relasie met 'n goddelike wese. In die eerste relasie is die 'benede die vlak van taal' ons leef in 'n wêreld met allerlei lewende wesens maar hulle kan nie na ons kom en met ons praat nie. In die tweede, die relasie met mense, is taal die medium waardeur die interaksie geskied. Ek kan gee en ek kan ontvang aan en van die 'jy'. In die derde relasie – sien ons nie 'n 'Jy' nie maar ons voel aangespreek en daarom antwoord ons ... 'we speak the primary word with our being, though we cannot utter Thou with our lips. In every sphere in its own way, through each process of becoming that is present to us we look out toward the fringe of the eternal Thou; in each we are aware of of a

breath from the eternal Thou; in each Thou we address the eternal Thou (ibid, 1950:6). Hierin hoor en sien mens ook Buber se Joodse wotels en invloed uit die chassidiese invloed. Elke ontmoeting is 'n venster gerig na 'n ontmoeting met die Ewige Jy.

Kyk byvoorbeeld na hierdie lied van Rabbi Levi Jizchak van Berditschew.

“Waar ek ookal gaan – jy!

Waar ek ookal staan – jy!

Alleen jy, weer jy, altyd jy!

Jy, jy, jy!

Gaan dit met my goed – jy!

Gaan dit met my pynlik sleg – jy!

Alleen jy, Weer jy, altyd jy!

Jy, jy, jy!

Hemel – jy, aarde – jy

Bo – jy, onder – jy

Waar ek ookal gaan, tot aan die verste end

Alleen jy, weer jy, altyd jy!

Jy,jy, jy!” (ibid, 2007:25)

Vir Buber is in alle sferes die ‘Jy’ teenwoordig. Die relasie neem die vorm van taal aan – woord teenoor wederwoord; woord en antwoord; hoor en om gehoor te word. Om te praat, die woord te voer, te spreek, is vir Buber sentraal. Om iemand aan te spreek, aan te roep, by die naam te noem, begewe jy jou in ‘n relasie en word dit ‘n uitnodiging tot vryheid. Dan tree enige aangeroepene uit isolasie. Dan kan keuses en besluite geneem word vir jouself en vir die lewe van die ander.

3.4.2 Die lewe as meerpersoons-weefsel

Vir Ivan Nagy word hierdie gedagtes van Buber rigtinggewend in die eie koers wat hy inslaan. Die lewe is ‘n ‘meerpersoons-weefsel’. Die vraag word dan gevra: op watter grond staan jy? (sien Fig

32) Het jy uitsig op jou werklikheid alleen of het jy uitsig op ons werklikheid... en het ons tesame 'n uitsig op 'n gemeenskaplike etiese fondament van waaruit ons onself kan rig? Staan ons oop voor mekaar? Dialoog gebeur daar waar die self nie op sý punte staan nie want dan word die ander 'n 'dit' dan gebeur dit dat die hele gebeure draai om mag en bedreiging. Só word geen respek gebou. Dialoog is afhanklik van wederkerigheid wat nooit gelyk is nie (Nagy 1986:73–92). Ek is nie jy nie en jy is nie ek nie (assimetrie).

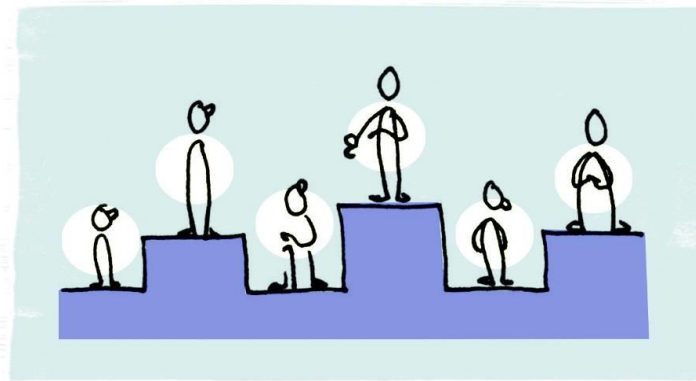

Fig 32

Die een bevestig die ander sonder om afbreuk te doen aan die self. Dit alles is 'n intersubjektiewe beweging. Die twee 'selfe' moet heeltyd in sig gehou word. Dit is meervoudige partydigheid vir Nagy. Jy doen nie meervoudige partydigheid nie... *jy is dit!*

Al vier dimensies (hoofstuk 2) is nodig om te sien waarom 'n dialoog nie wil vlot nie. Waar is die verstoring in die relasie? ... luister dus opnuut na die feite, luister na die psigologie ... na die effek van die storing op al die partye ... luister na die intersubjektiewe ... die bondgenootskappe, die onderlinge netwerke en helaas – luister na die teenwoordigheid/afwesigheid van 'n etiese relasionaliteit.

Wat is dit wat dan onontbeerlik is vir dialoog? Vir Nagy is drie aspekte nodig -

- Polarisasie
- Simmetrie/Asimmetrie
- Veelsydige betrokkenheid

3.4.3 Die noodsaak van selfafbakening – subjek te midde van intersubjektiviteit

In kort (ibid, 1986:73–88) – dDialoog is afhanklik van wederkerigheid wat nooit gelyk is nie. Ek is nie jy nie en jy is nie ek nie (assimetrie) die een bevestig die ander sonder om afbreek te doen aan die self. ... "relationships can be properly understood only if due recognition is offered to the

significance of individual strivings (ibid, 1986:75).” Wat gevra word is dat ons oop voor mekaar moet kan staan en dat daar dialoog moet gebeur waar die self hom/haar nie verhef bo ‘n ander nie, want dan word die ander ‘n ‘dit’ en draai alles om kontrakte en bedreiginge en ooreenkomste van mag. Só bou jy geen respek.

Differensieer – kry afstand ... ‘omlyn’ elke part ten einde die prentjie te sien. “The aspect of genuine dialogue offers two major options for individuation or personality formation through the mutual definition of otherness. One is self – delineation: *The use of relationships for defining one’s self vis-à-vis the other as ground*. The other option is self-validation: *The validation of self-worth through entitlement earned by offering due care*” (75). Nagy weet dat die ‘ander’ ‘n ‘ander’ is. Dan vind dialoog plaas. Jy moet weet wat is jou bestaansgrond. Jy moet jou selfwaarde besef. Jy moet jou kan afbaken van die ander. Polarisasie is vir hom die opsigselfstaande subjektiwiteit in verhoudinge. ‘n Noodsaaklikheid vir dialoog. Dit is die teenpool van ‘fusie’ – versmelting. Laasgenoemde gebeur waar die ‘ek’ en die ‘jy’ so in mekaar opgaan dat hulle moeilik te onderskei is in hulle individualiteit. Wat gevra word is die soeke daarna om die onderskeid tussen assimetrie en simmetrie in balans te hou. Dit is die dialogiese moment. Die moment dat jy jou afbaken, ontspring jou selfwaarde. Dan bewoog die grond, by wyse van spreke, waarop jy staan. Dit is heilige grond. Jy is wie jy is en niemand kan dit van jou wegneem nie. Niemand kan my unieke plek inneem nie. Daarom is alle dialoog assimetries.

Waar die regte van die ander geïgnoreer word, lei dit tot onverskilligheid, tot uitbuiting en eksploitasie – ook wanneer ek verby my eie ‘anders-wees’ gaan, plaas ek myself op ‘n plek waar ek kwesbaar is en uitgebuit kan word. Dan plaas ek my in diens van die ander se belange. Ek moet my eie maar ook die ander se ‘anders-wees’ nooit uit die oog verloor nie. Waar dit gebeur, ontbreek die ‘heilige grond’ en lei dit tot selfobjektivering en self-verkleining. Jy sien nie wie jy is nie. Jy het ‘n beeld gemaak van jouself wat nie is nie. Jy doen maar wat die ander aan jou toesê om te doen. Dit kom daarop neer dat jy nie instaat is om verantwoordelikheid te neem vir die relasie nie en dit is skadelik in die relasie. Jy sterf aan die relasie...en die relasie sterf. Daarom is selfafbakening en validasie sleutelposisies in enige dialoog.

3.4.4 Die noodsaak van billikheid en regverdigheid

Egte dialoog is egter in wese afhanklik van die wederkerigheid van verantwoordelike sorg. ‘n Ingryp van buite ten einde ‘n stukkende relasie te herstel kan óf gerig wees op dit wat uiterlik waargeneem word óf op die binnewerk, die geraamte wat alle partye soos spiere en ligament

bymekaarhou. Oog moet nie net verkry word vir die feite en die emosies en die gedragspatrone en rolle en motivering nie maar ook vir die ‘grootboek’ van billikheid en regverdigheid wat die fondament van betroubare relasies vorm.

“As one self becomes an antithesis to another, a relational dialectic requires implicit and explicit accounting of credits and debits” (ibid, 1986:76). Die self is nie ‘n outonome, onaantasbare en absolute opsigselfstaande entiteit nie. Dit is nie af te skei van die dialektiek van relasies nie. Wanneer ‘n persoonlikheid vir ‘n ‘ander’ ‘n antitese word, vereis ‘n dialektiek dat ‘n rekening van winste en debiete oopgemaak word (sien Fig 33). Dit is juis hier waar die etiese dimensie van Nagy in spel kom. Hy is meer begaan oor die innerlike struktuur van betroubare verbintenisse. Die fokus lê op die kwaliteit van die onderlinge verhoudinge. Nie net op die feite en probleme en simptome nie. Daar word gesoek na klein juwele van onderlinge omgee, liefde, situasies van hoop en vertroue. Betroubaarheid is die hegmiddel van lewensvatbare relasies.

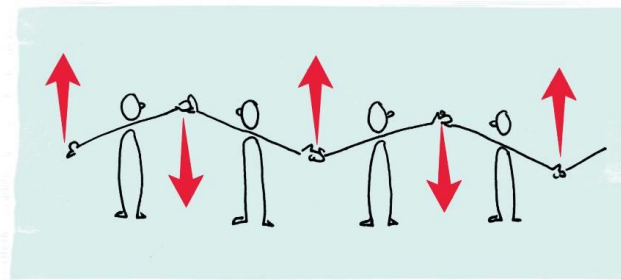

Fig 33

3.4.5 Die noodsaak van betroubaarheid

Wantroue laat verhoudinge uit mekaar spat. ‘People are inevitably psychologically invested in the trustable integrity of formative and generative relationships. Here the test of integrity is more concrete and definable than in superficial relating’ (ibid, 1986:80). Mens sou kon sê dat relasionele integriteit, die vermoë is om die grond waarop jy staan, te bewerk.

Deur vir ‘n ‘ander’ te sorg, bevredig jy ‘n psigiese behoefte maar terselfdertyd vergroot jy jou eie waarde en verdienste - gee+ontvang=verdienste Vir Nagy dan gaan dit om die balanse van gee en ontvang. Só verdien jy vertroue. Dit gaan om erkenning wat jy ontvang en wat jy te ontvang gee.

In die gee en sorg aan die ‘ander’ is dit eweneens van kardinale belang om ook rekening te hou met die inhoud van behoefte van die ander. As jy nie rekening hou met die inhoud van die behoefte van die ander en die regte van die ander nie, het jy nie ‘n betroubare maatstaf vir wat die ander regmatig toekom in die konteks van sy relasionele grootboek nie (ibid, 1986:78).

Uit al bogenoemde is die derde punt van Nagy naamlik veelsydige betrokkenheid onontbeerlik in die dialogiese gebeure tussen partye, en die verstaan daarvan. Buber is daarvoor bekend dat hy gesê het dat wanneer ek in gesprek met iemand is, is ek ook in gesprek met al die mense met wie hierdie persoon in gesprek is (sien Fig 34). Dit vra opreg na 'n billike veelsydige betrokkenheid wat beteken dat jy onbevooroordeeld na elkeen se verhaal luister. Elkeen is deel van die 'human fabric of life'. Ek noem dit graag – om met 'sagter oë' na almal te kyk. Nie geobjektiveerd, nie met etikette nie maar onbevange oop na iedereen as 'n 'jy' teenoor 'n ander 'jy'.

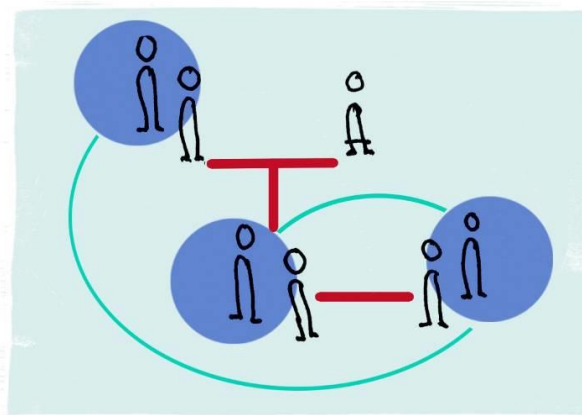

Fig 34

3.5 Verbondenheid en Interverbondenheid

3.5.1 Raakpunt

Wanneer jy bekend raak met die gedagtes van Buber soos hierbo weergegee en jy raak ook meer bekend met die Afrika-filosofie van Ubuntu, kan jy nie anders as om te vra of Buber eers 'n draai deur Afrika gemaak het en toe sy 'Ich und Du' geskryf het nie. Hy skryf in die begin van die boek: "In the beginning is relation. Consider the speech of 'primitive' peoples, that is, of those that have meager stock of objects, and whose life is built up within a narrow circle of acts highly charged with presentness. The nuclei of this speech, words in the form of sentences and original pre-grammatical structures, mostly indicate the wholeness of a relation" (ibid, 1950:18). Hy verwys dan na die Zoeloe wat byvoorbeeld in die plek van die beskrywing dat iemand 'vêr' is sê: 'there, where someone cries out: 'o mother, I am lost'.

So verwys hy ook na die wyse waarop mense mekaar groet en die betekenis wat daaraan geheg word. "We greet the man we meet, wishing him well or assuring him of our devotion or commending him to God, But how indirect these worn-out formulas are! What do we discern even

dimly in ‘Hail!’ of the original conferring of power?’ (18). Hy verwys na die groetwyse soos ons dit ook hier te lande vind onder ons eie landgenote bv die Zoeloes en ander - ‘n groet met die woorde: ‘ek sien jou’ ... ook sy ekwivalent uit die Amerikas – ‘kom ruik aan my’ (18).

Kom ons kyk van nader: in die Zoeloe taal is die groetwyse: ‘sawubona’ met die wedergroet – ‘Ngikhona’ Dit beteken: ‘ons sien jou’ waarop die antwoord dan: ‘ons is hier’ Let veral daarop dat dit in die meervoud is. Al is dit die groetwyse tussen individue onderling is dit nooit in isolasie van die voorouers en die spirituele nie. ‘my eyes are connected to a dimension of reality we call ancestral. My seeing include the ancestors ... also the divinities in celestial spheres. Therefore – ‘sawubona’ ... ‘we see you’ (Orland Bishop Watts). “The unity of the community – equally the living, the living-dead (or the remembered-dead) and the yet-to-be-born – a unity that is the community’s life in the fullest sense, is the paramount good. The opposite constitutes the paramount destructiveness” (Magesa, 1997:65).

Wanneer twee persone mekaar ontmoet met die gebaar van ‘sawubona’, konstitueer die erkenning van ‘sien van mekaar’ die ontmoeting. Om mekaar te sien is ‘dialog’ ‘it establishes you as a witness to some phenomenon that can also be a witness to your own presense. ‘we see each other becomes a agreement because we are obligated from that point to affirm the reality that seeing has empowered us to investigate our mutual potentials. It invites us to communicate: why are we here at the same time? Dit is ‘n uitnodiging aan mekaar om deel te neem aan mekaar se realiteite. Om mekaar te sien plaas ook op elkeen die verpligting om te gee wat nodig is op daardie moment vir die lewe wat ons vashou in ons hande (ibid).

3.5.2 Nagy se Etiese relasionaliteit en die Afrika-etiek

In Suid Afrika word daar agt basiese of besondere eienskappe van die mens uitgelig (hier in die Zoeloe).

Umzimba - liggaam, vlees, liggaamsvorm.

Umoya – asem, lewe

Umphefumulo – gees, siel.

Amandla – krag, energie.

Dit is die eienskappe wat die mens met die dier in gemeen het. Maar dan is daar ook die vier basiese eienskappe wat bo-natuurlik, goddelik, is:

Inhliziyo – die hart as setel van die emosies

Umqondo – verstand, denke

Ulwimi – spraak, taal

Ubuntu – medemenslikheid, gemeenskap.

Al agt hierdie basiese eienskappe moet by die mens aanwesig wees om hom/haar waarlik mens te maak. As die laaste vier in ‘n mindere of meerdere mate ontbreek, word die mens bloot *into*, ‘n ding. As die eerste vier domineer word die mens *isilwane*, ‘n dier, ‘n gevaar vir die gemeenskap (Booth, 1977:64–66).

Hierdie basiese eienskappe moet dus in ‘n gebalanseerde verhouding by ‘n persoon aanwesig wees om hom volwaardig mens te maak. Maar wat dan van kardinale belang is van hieruit vir die Afrika-mens is: Die individu, die “alleenmens”, is nie werklik mens nie. K.A. Opoku (soos aangehaal deur P.Bock: Exploring African Morality in *Cross Currents* XXVIII:4, p.483) stel dit nog skerp: “Life is when you are together. Alone you are an animal”. “We cannot understand persons, indeed we cannot have personal identity without reference to other persons... The notion of being-together is intended to emphasise that life is the actuality of living in the present together with people, other creatures, the earth”.

In sy lesing ‘Where I became you’ A practical reading of Antjie Krog’s concept of interconnectedness’ tydens ‘n konferensie oor Menswaardigheid saam met die fakulteit Teologie Stellenbosch in Kampen Nederland Oktober 2010, skryf Rein Brouwer: ‘Already the Khoi-san people practised interconnectedness, and somehow this worldview survived and is still visible. Mandela for instance, regards white South Africans as part of his interconnectedness. And Tutu’s Christianity is embedded in this world view. Tutu redefines Christian community in terms of interconnectedness. Also the work of Pumla Gobodo-Madikazela on the act of forgiveness by victims is about interconnectedness. This is different from a white Western worldview. Community is ‘more fluid and more inclusive’ in African terms. One becomes human as part of the community and by welcoming the stranger. Central to Krog’s experience of interconnectedness is the story of Cynthia Ngewu, an example of superior humaneness. In het testimony to the Truth and Reconciliation Committee (TRC) about the death of her son, she said: “this thing called reconcillation ... if I understand it correctly...if it means this perpetrator, this man who has killed my son, if it means he becomes human again, this man, so that I, so that all of us, get our humanity back, ...then I agree, then I support it all”.

Tydens dieselfde konferensie oor Menswaardigheid, lewer wyle Gerrit Brand ‘n repliek op ‘n voordrag ‘The Hermeneutics of Dignity’. Hy sê onder andere aan Frits de Lange – ‘the centrepiece

of your answer is that dignity should be thought of in relational terms. I find this answer largely compelling. It reminds me of perhaps the most widely known of all African proverbs. In the Sotho languages it is “Motho ke motho ka batho”, but equivalents exist in most African languages, at least in Southern Africa. The proverb literally means that a human is a human through humans. In other contexts the word ‘ka’, which I translate as ‘through’, is used in instrumental terms. One chops wood with (ka) an axe; you write with (ka) a pen; etc. In the concept of ‘botho’ (‘ubuntu’ in the Nguni languages), which can be translated as ‘human-ness’, it would seem that humans (‘batho’ or ‘banto’) are the ‘tool’, the ‘means’ by which I am human (‘motho’). If I deny or threaten the ‘botho’, the humanity, of others, I thereby lose my own. Dignity, if it is anything, is a relational concept”.

3.5.3 Ubuntu

“I am not define without you” uit die dokumentêr ‘I am because we are’ eggo bogenoemde. Op ‘n gegewe moment in die dialoog word dan gesê: ‘the moment we seized to hold each other; the moment we break faithfulness with one another, the sea engulfs us and the light goes out’. ***I am because we are. Ubuntu*** – hieroor self in ‘n onderhoud sê aartsbiskop Desmond Tutu... ”Ubuntu is a concept that we have in our Bantu languages at home. Ubuntu is the essence of being a person. It means that we are people through other people. We cannot be fully human alone. We are made for interdependence, we are made for family. When you have ubuntu, you embrace others. You are generous, compassionate. If the world had more ubuntu, we would not have war. We would not have this huge gap between the rich and the poor. You are rich so that you can make up what is lacking for others. You are powerful so that you can help the weak, just as a mother or father helps their children. This is God’s dream” (Desmond Tutu).

“I am because we are” Sindima stel dit soos volg: “We cannot understand persons, indeed we cannot have personal identity without reference to other persons... The notion of being-together is intended to emphasise that life is the actuality of living in the present together with people, other creatures, the earth” (H.Sindima, 1990:144).

Hierdie gedagte dat die mens alleen ten volle mens is in gemeenskap met ander mense, vorm die grondslag van die Afrika-etiek. (Laurenti Magesa, 1997:64-66). Medemenslikheid en gemeenskaplikheid (relasies) is die sement wat die hele gemeenskap, die lewendes, die voorouers en die nageslag aanmekaar bind. ‘n Mens met *ubuntu*, met medemenslikheid, is iemand wat omgee vir ander, iemand wat nederig is, vriendelik, bedagsaam, gasvry en mededeelsaam.

Hierdie kwaliteite is nie net ‘n gawe van die Godheid nie, maar dit moet ook ontwikkel word deur die opvoeding en tug van die gemeenskap. Dit is dus onmoontlik om werklike *Ubuntu* te hê sonder die gemeenskap en die stam-kultuur. Dit is binne hierdie stamkultuur en -gemeenskap wat die positiewe kwaliteite ontwikkel en geslyp word. Die kinders word dus van kleins gedril om respek te betoon, om wat hulle het, met ander te deel en bo alles om die belange van ander en veral van die gemeenskap bo eiebelang te stel.

‘n Mens is wat jy doen, of anders gestel: ‘n mens word geken aan sy daad. ‘n Mens wie se lewe gekenmerk word deur goeie daad, is *umuntu olungile*, ‘n goeie mens.

‘n Mens wat geen respek betoon nie en ander mense nie in ag neem nie, is eintlik *isilwane*, ‘n dier. Hy behandel ander mense nie as *abantu*, as mense nie, maar as *izinto*, as dinge. Hulle a-sosiale en selfs anti-sosiale optrede lei tot spanning binne die gemeenskap, en uiteindelik tot dinge soos toordery en hekserie. Hulle word dus ‘n gevaar vir die gemeenskap’ (C Greyling: diktaat).

3.5.4 Afrika se geskenk aan die wêreld

In sy boek *Cura Vitae* vra Daniël Louw die vraag – ‘What is really “African” in an African approach to pastoral care?’ Hy antwoord die vraag vir homself só:” When I use the concept of “Africa”, it does not denote so much a continent, race, ethnicity or merely a culture. Africa is a *philosophical concept* which describes the complexity and diversity of different cultural, local and contextual settings as related to a state of being and mind. The reference to “Africa” is an attempt to describe the unique contribution of the rich diversity of modes of being in Africa to a global world.

“Africa” is also a *spiritual category*. It is an inclusive category describing the “spirit” of people living in Africa. Africa functions as a hermeneutical paradigm indicating a unique approach to life that differs from the analytical approach emanating from Western thinking and Hellenism. Africa is an attempt to describe and interpret how different cultures contribute to a better understanding of the dominant features of a mode of living and a philosophy of life; it refers to, among other things, the needs and unique struggles of people in this continent” Hy sluit hierdie betoog af met ‘n aanhaling van Kenneth Kaunda die oud-president van Zambië: ‘Let the West have its technology and Asia its Mysticism! Africa’s gift to world culture must be in the realm of Human Relationships (1967²: 22)’ (Louw 2007:98).

Menswees is om verbonde te wees met die lewe en om verbonde te wees in en aan die lewe impliseer ook verbondenheid met ander want die lewe word voltrek in interpersoonlike verbondenheid. Niemand voer ‘n eilandbestaan. “The African paradigm is therefore about life and

human events of interconnectedness and relatedness. Life never stands on its own but is embedded in the dialectics between life events and death. “Life is a thesis and death is its antithesis. Life is to embrace and death is to depart and to isolate. The synthesis between life and death is becoming” (Kahiga, 2005:190). Human life is seen as an infinite becoming or progression and each human person ought to be an agent of this traditional cultural reality” (ibid, 2007:103).

Die tradisionele Afrika mensbeskouing sien ‘lewe’ as gemeenskaplik (König 1993:33–34). Die lewe is een groot geheel waaraan almal gemeenskaplik deelneem. Elke geslag is ‘n skakel in ‘n eindelose ketting. Die individu weet dat hy deel is van ‘n lewenstroom wat ontspring êrens in die gryse verlede, wat deur die hede en sy familie vloei en wat ook ongebore generasies sal meeneem. Die individu ontvang dus ‘n aandeel aan die lewe hier en nou en is verplig om ook ‘n rol te speel in die aangee van die lewe na ‘n volgende generasie

Met die lewe as tese en die dood as antiese is dit die opdrag en roeping tot elke mens om die antiese tot die lewe te uitoorlê. Vrugbaarheid, die voortbring van lewe, die deurgang na ‘n nuwe generasie beklemtoon alles die belangrike plek en rol van elke individu binne die lewe en binne ‘n gemeenskap. ‘Ek is saam met en deur ander’ (Ubuntu)”In the search for a true African paradigm in an epistemology, Van Binsbergen’s (2003) view is very illuminating. He argues that the concept of *ubuntu* within the processes of interculturalisation and globalisation can be paramount in terms of the process of a globalised reframing of what it means to be “African” in a post-colonial and post-apartheid era (ibid, 2007:103). “Ubuntu is a tool for the transformation in a context of globalisation. As an ethic rendering in a globally mediated format, it has emerged, and takes its form and contents in the realities of post-apartheid South Africa today” (Van Binsbergen, 2003:446).

Tog maan Louw dat daar gewaak moet word teen ‘n oor-romantisering van die ubuntu-gees en ‘n oorskating van die konsep en die vermoë daarvan om ‘n nuwe identiteit te skep in ‘n post-apartheid Suid Afrika (ibid, 2007:104).

Tteen die agtergrond van die kontekstuele benadering van Nagy word die een aspek van die Afrika-gemeenskapsmens uitlig – volgens Mbiti (1971:101) bestaan die mensgemeenskap uit groter en kleiner eenhede. Die grootste eenheid is die stam of liever die volk of nasie. Die volk is onderverdeel in kleiner eenhede waarvan die uitgebreide familie die basiese gemeenskap is waarin ‘n persoon leef (König, 1993:34). Hierdie familie sluit die gestorwe voorgeslagte in asook die ongebore geslagte wat nog kom in. Wat die lewendes betref is dit grootouers, ouers, kinders, ooms, tantes, broers en susters, neefs en niggies. Binne hierdie groter gemeenskap het die individu ‘n plek. Dit gee aan hom/haar geborgenheid, maar ook verantwoordelikheid.

3.6 Individue in die eenheidsgesprek

Dit mag 'n Afrika-fenomeen wees aan die een kant. Dit is egter net so deel van enige gesin en familie aan die anderkant waar die een generasie die ander opvolg, waar mense aan mekaar verbind is in lojaliteit, waar familie-stories soos garedrade in mekaar gevleg is en 'legate' en 'delegate' individue se handel en wandel beïnvloed en bepaal. Enige een wat die gang daarvan onderbreek of in 'n nuwe koers wil stuur sal bevraag word, teengestaan en selfs verwerp word...óf gerespekteer word. Binne die eenheidsprosesse in die familie van die NG Kerk en die gesprekke wat plaasvind wil ek dus aantoon dat dit alles meer is as maar net plek inneem om 'n tafel en onderhandel vanuit begeertes en oortuigings en dogmas en wat ookal. Elke mens wat daar teenwoordig is het 'n konteks en hy/sy is eksistensieël verbonde daaraan en word daardeur beïnvloed.

Die essensie egter wat die ondersoek wil is die aspek van verbondenheid (*connectedness*) Dit gaan om daardie verbondenheid met mekaar en dit wat daar tussen hulle gebeur... of dalk nie. Die 'between' waarna Nagy en Buber verwys. Dit is 'n dialogiese moment. Dit is nie praat *oor* mekaar nie maar *met* mekaar. Binne daardie ontmoeting... verbind-wees aan mekaar, stap beide partye uit die verlede in die hede en verder saam die toekoms in. Dit is 'n gee en neem aan en van mekaar ten einde aan elke party 'n outentieke beeld te gee van die self.

Swinton en Mowat skryf rondom kwalitatiewe ondersoek: "the world is not simply 'out there' waiting to be discovered. Rather, it recognizes 'the world' as the locus of complex interpretive processes within which human beings struggle to make sense of their experiences including their experiences of God' (Swinton and Mowat, 2006:30).

3.6.1 Individue met 'n adres van herkoms

Binne die Verenigende Ring van Stellenbosch sou die vraag aan elke lid gevra kon word:

Teenoor wie is jy betroubaar deur deel te neem aan die verenigingsproses en teenoor wie is jy dislojaal? Laasgenoemde vraag sal ek in perspektief wil plaas.

Teenoor die tradisionele Afrika-mensbeskouing is daar ook 'n tweede mensbeskouing in Afrika, gebore in onderdrukking uit die koloniale era en die van apartheid (ibid, 1993:32). Dit is 'n mensbeskouing gebore uit reaksie. 'n Reaksie vanuit 'n situasie waar mense gedwing is in omstandighede wat hulle van hulle menswaardigheid gestroop het en hulle verneder het. 'n Situasie

wat hulle toeskouers gemaak het van die veilige, voorspoedige, en vrye lewe van witmense (ibid, 1993:43).

‘n Situasië met pyn wat mense onderling van mekaar geskei het en die geleentheid tot wedersydse ontmoeting en verryking ontnem het. Hulle, aan die ontvangkant van hierdie vernedering, het hulle onttrek, teesinnig en gedwonge, in hul eie wêreld met hulle ouers en lewensmaats en kinders, die lewe geleef en vanuit die rykdom van hulle kultuur geleer en onderrig onder die skadu van ‘n ‘ons en hulle’. Kom ons noem dit by die naam – ‘wit en swart’.

Binne die ruimte van wonings en gemeenskappe sou daar sekerlik individue wees wat uit hulle oortuiging opgestaan het en weë gesoek het tot dialoog en verhoudinge met respek vir die ander asook sy menwaardigheid ten spyte van die seerkry. Eweneens sou daar individue wees wat met agterdog en haat die blanke as rassis beskou het, hom daarvoor verwyt en dit wat sy eie is beskerm teen hul tiranie. Binne die netwerk van verhoudinge in ‘n familie en gemeenskap en vanuit die realiteit van betroubaarheid en lojaliteit en die grootboek van krediete en debiete is dit onafwendbaar dat in die interaksie tussen ouers en kinders en kleinkinders en in die dialoog wat plaasgevind het, persepsies en beelde geskep en oorgedra is wat óf wou bydra tot die heling van die land óf die skeiding wou handhaaf in onverdraagsaamheid. Nagy skryf: “the concept of loyalty is fundamental to the understanding of the ethics, i.e., the deeper relational structuring of families and other social groups....members of a group may behave loyally out of external coercion, conscious recognition of interest in membership, consciously recognized feelings of obligation, and unconsciously binding obligation to belong. Whereas external coercion can be visible to outside observers and consciously felt interest or obligation can be reported by members, unconscious commitments to a group can only be inferred from complex, indirect clues, often only after prolonged acquaintance with the person and the group concerned” (ibid, 1984:39).

Hoe bewus hiervan was en is die lede van die twee Ringe toe hulle beluit het om na mekaar uit te reik en hande te neem en mag ek ook vra – wanneer die twee moderature van die twee kerke in gesprek tree, is hulle hiervan bewus en daarom sensitief ingestel om na mekaar te luister? Dit is die agtergrond vir bogenoemde vraag.

3.6.2 Individue wat onderweg is na die toekoms

Ivan Nagy maak ons sensitief vir die deurgang van die ‘aflosstokkie’ as legaat van een generasie na ‘n volgende generasie. Hy maak ons sensitief vir die ingesteldheid van lojaliteit – *vertikale lojaliteit* (sien hoofstuk 2). Dit is my verbondenheid met my ouers en grootouers en hulle ouers maar ook my

lojaliteit aan my kinders en hulle kinders en geslagte wat nog kom en wat nie gesien en ontmoet sal word nie. Ek het dit nie gekies nie. Dit is 'n gegewene. Dit is onvervreembaar en onbreekbaar. Maar dan is daar ook *horisontale lojaliteit*. Ek leef immers tussen mense en ek kan kies hoe ek verbonde met hulle saamleef. Dit is juis in die hierdie keuse waar lojaliteitskonflikte kan gebeur. My keuse kan 'n voortsetting wees van dit wat aan my deurgegee is vanuit my vertikale verbintenis waarmee ek my lojaliteit bewys. Ivan Nagy is begaan oor generasies wat nog aan't kom is. Wat is dit wat ek wil aangee aan hulle?

Ek kan egter 'n keuse maak wat indruis teen wat aan my gegee is en wat deur ander gesien kan word as dislojaal. Ivan Nagy is gefassineer met die situasies waar individue opstaan en teen alles in wat vanuit hulle afkoms aangegee is, 'n teenoorgestelde koers inslaan.

Die vereniging van die twee Ringe op Stellenbosch het gemengde reaksie ontvang. Van gelukwensing en waardering tot skeptisisme. Van opregte bewondering tot siniese opmerkinge dat dit 'vertoon' is. Binne die gelede van die leraarskring is die eenwording eenparig gedoen. Dit is egter 21 predikant en daarom 21 verhale, persepsies, sekerhede maar ook vrese, oortuiginge en ook frustrasies. Swinton en Mowat praat van 'multiple realities'. 'From this viewpoint, human behaviour and understanding are seen to be an active process of construction and interpretation in which human beings together endeavour to define the nature of their particular social situations and encounter' (ibid, 2006:3).

Die vraag is – hoe diep is hierdie eenwording? 'Wat beteken 'verbondenheid aan mekaar' vir die leraars van die Verenigende Ring van Stellenbosch?

In die bepeinsing van hierdie vraag sou mens die volgende heeltyd aan hulle kon vra:

Wat was hul verstaan van 'kerk' as kinders anders as nou en hoe sou hul hul kinders dit wil laat beleef?

Tot wie is hulle betroubaar?

Hoe is hulle betroubaar?

Tot wie in die verbintenis kan jy openlik gesels?

Hoedanig sien hulle na mekaar om buiten deur vergaderings en geskeduleerde byeenkomste?

Waar is hul verbintenis aan mekaar hoopvol? Waar ontmoedig dit?

Kan hulle broos voor mekaar wees? Wat sê dit van die vlak van veiligheid en vertroue binne hulle band?

Weet hulle van mekaar se kwesbaarheid?

Vir wat in hierdie verbintenis sal hulle hul lewe voor gee?

Hoe beïnvloed die geplaasde moratorium hulle verbondenheid?

Hoe dra hulle daartoe by dat dit tydskeppend en nie tydrowend is nie?

3.7 Samevatting

Aanvanklik is alle intermenslike relasies assimetries. Selfs al is dit 'n ek/jy relasie. Een mens kan nie die plek van 'n ander neem nie. Al kry ek nie erkenning van die ander vir wat ek doen en gee nie, moet ek steeds voortgaan om te doen wat ek moet doen. Daarin bestaan die positiewe vryheid van elke unieke persoonlikheid. Om te swyg is nie dialoog nie. Vrede en heelmaking kom wanneer ek praat en wanneer ek doen. Wat mens dryf is 'n 'etiek' en die etiek gaan oor geregtigheid. Dit is 'n oorgawe aan en 'n ontvang van die ander in sy of haar kwesbaarheid en ook ek met myne.

Die teoloog Henri Nouwen praat hier van die skep van so 'n ruimte 'where strangers can enter and discover themselves as created free; free to sing their own songs, speak their own languages, dance their own dances; free also to follow their own vocations...' (Nouwen 1975:69).

Ek is diep onder die indruk dat die benadering van Ivan Nagy en Buber, al is dit 'gebore' in die na oorlogse Europa van die vorige eeu, universeel is en dat dit op 'n besondere wyse resoneer met die kultuur-erfenis wat ons hier te lande ontvang het. Maar meer nog – dit is die evangelie! Ons is nie geskape om enkel en alleen te bestaan nie. Ons is geskape as verhoudingsmense. Die ander is 'n 'ek' soos ek (Gen 1:26,27 en 2:18). Wanneer ek iemand dan teëkom en hom/haar groet, kom ek 'n mens teë soos ek en in die sien van mekaar rig ons 'n uitnodiging tot mekaar tot dialoog – direkte uitgesproke woorde gerig op 'n adres. Dan praat ons openlik met mekaar en nie van mekaar nie.

Eties gesproke word ek aangespreek om die lot van die ander vir my aan te trek. In sy boek oor die die oorgeskiedenis vanuit Genesis 1–11 skryf HL Fouché: 'die taak van God se verteenwoordiger is daarom nie dat een mens of een volk oor ander mense en volke sal heers nie, maar dat die mense saam oor die diere moet heers, die aarde moet bewoon, bewerk en beplant om sodoende lewensruimte te skep. Wanneer mense saamspan en saamwerk word lewensruimte geskep; wanneer

mense teenoor mekaar werk en op mekaar neersien, word mense in die noute gedwing” (Fouché, 1992:19).

In die volgende hoofstuk trek ek die kring nog nouer en die kollig val op die Verenigende Ring van Stellenbosch. In terme van Osmer se vier fokus areas is dit die beskrywend-empiriese taak – “gathering information that helps us discern patterns and dynamics in particular episodes, situations, or contexts” (ibid, 2008:4).

Fouché skryf: ‘Mens-wees is saam-wees, is met-mekaar-wees en met-mekaar-leef. Eers in verhouding met die ander word ‘n mens mens. So skep die God van die Bybel ons, en so gee Hy ons aan mekaar as medemense om saam te leef en vreugde te ondervind’ (ibid, 1992: 42).

Die hoofstuk wil iets deurgee van die betrokke partye se motivering, intensie, erns en bedoeling rondom hul verbintenis aan mekaar. Dit wil ook iets weerkaats van dit wat in hierdie ring se ‘binnelandskap’ gebeur.

HOOFSTUK 4

Ons sal mekaar nie los nie

4.1 Inleiding

Op Stellenbosch is daar ten tyde van die vereniging van die twee ringe, ses NG gemeentes en ses VGK gemeentes. Die oudste NG Gemeente, die Moedergemeente, dateer vanaf 1686 en die oudste VGK gemeente, die Rynse gemeente, 1801. Deur die jare streef elke gemeente daarna om sout en om lig te wees vir die wêreld - elkeen op sy/haar unieke manier. Reeds in die laat tagtiger jare van die vorige eeu het die twee ringe saam 'n Gekombineerde Ring van Stellenbosch (GRS) gevorm wat naas hulle eie ringsittings, een maal per jaar saam vergader het en gemeenskaplike sake hanteer het. Gemeentes van die twee ringe is ook aan mekaar toegewys en ruimte gegee om op eie inisiatief projekte aan te pak.

Van tyd tot tyd is gesamentlike eredienste gehou (Laat tagtiger jare tot vroeg in die negentiger jare) en ook gesamentlike kermisse op die terrein van die ou Bloemhofskool. Tóg het hierdie poging om nader aan mekaar te kom nie geslaag nie. Die rede daarvoor sou bloot bespiegeling wees. Dit sou kon wees dat die tyd nie reg was nie; dat gegee die situasie in die land, polities gesproke, alles op 'n mespunt gebalanseer het; dit sou kon wees dat persoonlikhede in die ringe dit nie maklik gemaak het nie; dit sou kon wees dat daar agterdog jeens mekaar was en dus nie vertrou nie. Hoe ookal, die Gekombineerde Ring van Stellenbosch (GRS) het ophou funksioneer.

In Oktober 1996 tree die NG Ring van Stellenbosch op met 'n voorlegging aan die Waarheids en Versoeningskommissie, (sien addendum). 'n Kommissie wat deur die regering in die lewe geroep is na die eerste demokratiese verkiesing in Suid Afrika in 1994 en die aanvaarding van 'n nuwe grondwet. Die bedoeling was om die skeidsmure en klowe tussen mense van die land wat ontstaan het deur die vergrype aan menseregte, konflik, geweld, haat en vrees, tot niet te maak.

In die openingsparagraaf sê die Ring: "Ons doen dit omdat ons van oordeel is dat die Waarheids- en Versoeningskommissie 'n belangrike rol kan speel in die skep van 'n klimaat van heling en versoening in ons land. Aangesien ons as Ring 'n bydrae tot hierdie proses van heling en versoening en die vestiging van geregtigheid wil maak, wil ons graag iets van ons verhaal op Stellenbosch soos

ons dit vanuit ons perspektief sien, kortliks vertel”. Dit word dan ‘n verhaal waarin die versuim om te doen waartoe God Sy Kerk en volgelinge oproep om te wees en te doen, bely word. In die voorlegging gaan hulle verder: “As ons terugkyk besef ons dat daar tye in Stellenbosch se geskiedenis was toe ons as Ring (en ook as afsonderlike gemeentes) hierdie profetiese verantwoordelikheid wat die Here van ons vra, óf glad nie nagekom het nie, óf dit baie skroomvallig probeer verrig het. Ons dink veral aan die afgelope veertig jaar toe die owerheid se beleid van apartheid die meswaardigheid van mense in ons omgewing grondig aangetas en growwe skendings van menseregte tot gevolg gehad het. In ons eie Ringsgebied was daar ook diegene wat die ideologiese raamwerk waardeur hierdie skendings en optredes geregverdig is, aktief uitgebou en verdedig het.”

Die Ring sê dan: “Uiteindelik het ons tot nuwe insigte begin kom. Daarom het die Ring in 1985 die skuld wat ons met betrekking tot ons optrede in die apartheidsera het, by wyse van ‘n Ringsbesluit bely. Noudat ons vanweë die werk van die Waarheids- en Versoeningskommissie gekonfronteer word met die pyn en hartseer wat mede landsburgers en geloofsgenote in die vorige politieke bedeling gely het, het ons egter die behoefte om opnuut ons skuld voor God en mense te bely. Ons bely dit vandag opnuut teenoor die baie mense van Stellenbosch en omgewing wat hierdeur verontreg is. Ons bely dit teenoor ons jongmense en kinders van ons eie kerk en ons eie gemeentes wat voel dat ons hulle in die steek gelaat het”. Dan word die verslag afgesluit met die woorde: “Saam met die profeet Miga getuig ons daarom dat die God vir wie ons dien ook in Suid Afrika dit vir onsuit genade kan gee dat swaarde ploegskare word, dat spiese snoeimesse word en dat mense met mekaar kan begin saamlewe (Miga 4:1–6). Daarop bly ons hoop. Daarvoor sal ons bly bid.”

Wat in hierdie hoofstuk volg is dan ‘n gebeure wat letterlik 10 jaar ná bogenoemde verklaring gevolg het - die vereniging van die twee Ringe van die twee Kerke. Dit word aangebied as ‘n ‘gesprek’ met die Ring. Dit word gedoen met die plaas van hul beleidsverklaring tydens hulle konstituering In Oktober 2006; ook besluite op Sinodale vlak en tydens Ringsvergaderinge soos verkry uit notules; die verslag van die voorsitter van die Ring pas na hul vereniging; ‘n persverklaring in Desember 2010 in die Eikestadnuus, Dorpskoerant van Stellenbosch, en die verslag van fasiliteerders wat die Ring begelei het tydens ‘n retraite te Wortelgat, Stanford in 2012 (met toestemming – sien addendum).

Bogenoemde antwoord op die eerste twee vrae wat Osmer vra: Wat gebeur hier en waarom gebeur dit? Daar word eerstens breedvoerig aandag gegee aan hulle **kerkordelike** vereniging.

Tussen die twee kerke, die VGKSA en die NGK, kom daar egter 'n storing in hul gesprek met mekaar met die plaas van 'n **moratorium op dialoog** deur die VGKSA. Die besluite van die VGKSA word weergegee.

Die Ring verklaar tóg dat hulle mekaar nie sal los nie. Naas die kerkordelike aspek word in hierdie hoofstuk tweedens iets weergegee van die dinamika en dialoog tussen hulle – by name 'n belangrike Retraite in 2012 te Wortelgat, buite Stanford in die Wes-Kaap.

Derdens word die gebeure in die Ring geplaas teen die agtergrond van die Kontekstuele benadering. Die metafoor van 'n stuk materiaal, 'n weefstuk wat aanmekaar gestik word, word gebruik wanneer gekyk word na wat Nagy noem – die Grootboek van Regverdigheid en die krities belangrike houding van meersydig gerigte partydigheid. Nagy skryf: “the concept of a multipersonal loyalty fabric, implies the existence of structured group expectations to which all members are committed. In this sense loyalty pertains to what Buber called “the order of the human world” Its frame of reference is trust, merit, commitment, and action, rather the ‘psychological’ functions of ‘feeling’ and ‘knowing’ ”(ibid, 1984:37).

4.2 In gesprek met die Verenigende Ring van Stellenbosch

4.2.1 'n Verenigde Ring as eerste tree na heling

Op 24 Oktober 2006 word die Verenigende Ring van Stellenbosch gestig vanuit die twee Ringe (VGK en NGK). Die verklaring van die Ring by die geleentheid lui:

OP GROND VAN:

Die eise van die Skrif

Die vier belydenisskrifte: Nederlandse Geloofsbelydenis, Heidelbergse Kategismus, Dortse Leerreëls en Belydenis van Belhar

Die besluite van ons onderskeie Sinodes

Is dit ons visie, wil en begeerte –

om met n verenigde stem ons getuienis te lewer en die gemeentes wat tot ons behoort te begelei, aan te moedig en te ondersteun in ons uitdrukking en leef van ons roeping...

AANVAAR ons,

die afgevaardigdes na die Verenigde Ring, as uitdrukking van ons strewe tot eenwording, in beginsel n reglement wat sigbaar gestalte gee aan bogenoemde visie, wil en begeerte

En VERBIND ons

onsself daartoe om ten bate van die koninkryk van God as gelyke deelgenote van mekaar in kontraktuele ooreenkoms met mekaar te gaan om een Ring te stig ten einde Rings-werksaamhede gesamentlik uit te voer.

Aan die einde van die eerste Ringsitting reik hulle 'n verklaring uit:

“Dit is met dankbaarheid en verwondering dat ons beleef het hoe die Here ons saamgevoeg het soos twee strome wat een rivier word. Hiermee is gestalte gegee aan ons visie en begeerte om die gemeentes waartoe ons behoort gesamentlik te begelei, aan te moedig en te ondersteun in die uitleef van ons roeping, en met 'n verenigde stem ons getuienis te lewer. Ons het die hoop dat ons deur ons eenheid in ons gemeenskap 'n helende bydrae kan maak tot waardes in ons samelewing en die aanspreek van probleme soos armoede, dwelmverslawing, werkloosheid, MIV/VIGS en 'n kultuur van misdaad en geweld. Dit doen ons dienend en in afhanklikheid van die Drie-Enige God.”

4.2.2 Viering maar ook vormgewing

Die stigting van die Verenigde Ring is feestelik gevier op Hervormingsondag 2006. By die geleentheid is die predikers die twee moderators van die twee kerke in die Wes Kaap – Drr. Allan Boesak en Coenie Burger. (sien addendum).

Tydens die Ringsitting in die daaropvolgende jaar, word die Reglement van die Ring te Beyerskloof op 14 Junie 2007 voorgelê en goedgekeur. Dit lui:

Op grond van –

Die eise van die Skrif;

Die vier Belydenisskrifte: Nederlandse Geloofsbelydenis, Heidelbergse Kategismus, Dordtse Leerreëls en die Belydenis van Belhar;

Die besuite van ons onderskeie Sinodes;

Ons *visie*, wil en begeerte om met een verenigde stem ons getuienis te lewer en die gemeentes wat tot ons behoort te begelei, aan te moedig en te ondersteun in ons uitdrukking en die leef van ons roeping,

Aanvaar ons, die afgevaardigdes na die Verenigde Ring, as uitdrukking van ons strewe tot eenwording.

Hierdie dokument as die ordereëls van die Verenigde Ring tot dat ons kerke in een verband verenig het en,

Verbind ons onself daartoe om, sover moontlik, die werksaamhede van die bostaande Ringe so te hanteer dat ons uitdrukking daardeur gee dat ons uit eenheid leef en nie meer uit die verdeeldheid van die verlede nie.

OOREENKOMS

Die Ring van die VG Kerk Stellenbosch en die Ring van die NG Kerk Stellenbosch wil as deel van die soeke na kerklike eenheid in die NG Kerkfamilie en ten bate van die Koninkryk van God as gelyke deelgenote van mekaar 'n kontraktuele ooreenkoms met mekaar aangaan om een Ring te stig ten einde Ringswerksaamhede (soos hieronder genoem) gesamentlik uit te voer.

NAAM: Die naam van die Ring is die VERENIGDE RING VAN STELLENBOSCH (VGK en NGK), hierna verwys as die VRS.

RINGSGRENSE EN KOMBINASIE

Die Ringsgrens van die VRS sal die gemeentegrense van die bostaande twee Ringe behels.

Ander gemeentes wat in hierdie grense is, maar tans nie tot een van die Ringe behoort nie of hieraan grens, kan op Kerkordelike wyse toetree tot die nuwe VRS.

Gemeentes wat tans tot die bestaande Ringe behoort sou kon uittree om saam met ander gemeentes Ringe te vorm wat geografies meer toepaslik wees. 'n Gemeente kan nie net uittree nie. Dit kan slegs gebeur as die gemeente by 'n ander Verenigde Ring inskakel of saam met ander gemeentes 'n ander Verenigde Ring vorm. Hierdie inskakeling moet wedersyds tussen die betrokke partye goedgekeur word.

Stellenbosch Gemeente staan in 'n assosiasieverband tot die VRS, volgens die ooreenkoms getitel "Assosiasie tussen Stellenbosch Gemeente en die Verenigde Ring van Stellenbosch".

WERKSAAMHEDE VAN DIE VRS

Die werksaamhede van die VRS ten opsigte van die eenheidproses vind teologies soos volg gestalte:

dat ons mekaar moet liefhê en gemeenskap met mekaar moet najaag en beoefen;

dat ons een geloof deel, een roeping het, een God en Vader het, van een Gees deurdronge is van een brood eet en uit een beker drink, met een doop gedoop is, een Naam bely, aan een Heer gehoorsaam is, vir een saak ywer, een hoop met mekaar deel;

saam die hoogte en breedte en diepte van die liefde van Christus leer ken;

saam opgebou word tot die gestalte van Christus, tot die nuwe mensheid;

saam mekaar se laste ken en dra en so die wet van Christus vervul, mekaar vertroos;

saam met mekaar ly vir die geregtigheid;

saam bid;

saam diensbaar is aan God in hierdie wêreld;

saam stry teen alles wat hierdie eenheid mag belemmer of bedreig.

Ten opsigte van bostaande kan, waar daar raakpunte is, op ringsvlak die werksaamhede saamgevoeg en verder ontwikkel word.

Geleenthede word gebied vir die spontane ontwikkeling van nuwe bedieninge waarvoor die Kerkordes van beide kerkverbande nog nie voorsiening maak nie.

Strukture moet die eenheid in die plaaslike gemeentes en waar moontlik, die eenheidsproses tussen gemeentes, dien en bevorder.

Beide Sinodes van die twee Ringe erken dat gemeentes plaaslike strukture moet ontwikkel vanuit hul onderskeie kontekste en dat meerdere vergaderings nie hierin voorskriftelik moet wees nie.

Alle strukture op Rings-, gemeentevlak en tussen gemeentes moet primêr in diens staan van die missionêre opdrag van die Kerk.

Verdere werksaamhede van die Ring

Vergaderinge van die Ring

Die Ring vergader minstens vier keer per jaar vir die behandeling van sake, onderlinge gemeenskap en die skep en uitbrei van bedieningsnetwerke.

Gewone vergaderings word sover moontlik om die beurt in die verskillende gemeentes gehou soos deur die Ring bepaal en word saamgeroep deur die skriba.

Elke Kerkraad stuur hulle predikante en een afgevaardigde per predikant wat elk van die vier vergaderings moet bywoon. Vakante gemeentes stuur twee afgevaardigdes.

Die voorsitter het die reg, met toestemming van die Ringskommissie, om 'n buitengewone Ringsvergadering te belê. Van sodanige vergadering word egter minstens twee weke vooraf aan die ringslede skriftelik kennis gegee.

By die opening van die Ringsvergadering en die verkiesing van 'n voorsitter word gehandel ooreenkomstig die Reglement van orde van beide die kerkverbande. Verder word 'n skriba verkies.

Geen vergadering van die Ring word wettig gekonstitueer verklaar tensy twee derdes van die lede van beide Ringe en gesamentlik teenwoordig is nie. [Die eerste vergadering van die word gekonstitueer nadat die ordereëlings deur beide Ringe afsonderlik in mekaar se teenwoordigheid goedgekeur is.]

Vir gewone werksaamhede is die helfte van die afgevaardigdes 'n kworum. By behandeling van tugsake word volgens die bepalinge van die twee kerkverbande gehandel.

Taak en bevoegdheid van die Ring in besonder

Om as meerdere vergadering 'n breër geloofsgemeenskap te wees wat gemeentes en hulle ampsdraers ondersteun (hierdie ondersteuning vind plaas deur informele sowel as georganiseerde netwerke tussen die Ringsgemeentes);

Met die oog op Ringsittings kan gemeentes gevra word om mekaar vooraf te besoek met die oog op terugvoering tydens die Ringsvergadering.

om advies en hulp aan Kerkrade aan te bied, byvoorbeeld in gevalle waar steun verlang word om 'n bedienaar van die Woord te beroep;

om die grense tussen die gemeentes van sy ressort vas te stel;

om nuwe gemeentes op versoek van kerkrade te stig;

om alle sake wat òf in eerste instansie òf in beroep voor hom gebring word, te behandel, behalwe in die volgende gevalle waar die Ringe dit afsonderlik hanteer en daaroor stem: tugsake, goedkeuring van beroepe, ondersoek vir die losmaking van die band, uitreiking en ontvangsname van aktes van demissie en die verlening van approbasie met betrekking tot die bedienaars van die Woord,

ooreenkomste aangegaan deur die onderskeie Ringe voor vereniging, konstituering en ander sake wat die VRS mag aandui.

Die Ringskommissie

Op die vierde gewone Ringsvergadering word 'n Ringskommissie gekies wat vir een jaar sal funksioneer.

Hierdie kommissie bestaan minstens uit ses lede, drie lede elk van die NG gemeentes en drie van die VG gemeentes, wat onderskeidelik die NG en VG Ringskommissies kan vorm vir sake wat afsonderlik in behandel geneem moet word.

Die kommissie kies sy eie voorsitter en neem spoedeisende sake in behandeling.

Die kommissie gee by elke gewone vergadering van die Ring verslag van sy werksaamhede.

Deelname aan Sinodewerksaamhede

Die VRS sal aan die werksaamhede van die onderskeie Sinodes mag meedoen met die status wat toegeken word deur die Sinodes.

Bates en ooreenkomste met ander partye

Die VRS sal wanneer bates, finansies en ooreenkomste met ander partye ter sprake kom, die nodige ooreenkomste maak.

Goedkeuring van ooreenkoms

Hierdie ooreenkoms moet aan die onderskeie Sinodale Kommissies voorgelê word vir behandeling en goedkeuring.

Wysiging van ooreenkoms

Hierdie ooreenkoms kan gewysig word deur die Ring en na goedkeuring van die onderskeie Sinodes.

Regstelling in die Naam van die Ring

Na die voorlegging van die ordereëling van die Ring aan die onderskeie regs kommissies van beide streeksinodes is die Ring daarop gewys dat die naam nie as die Verenigde Ring van Stellenbosch bekend kan staan nie maar wel as die *Verenigende Ring van Stellenbosch*. Die rasionaal is dat die twee kerke nog in 'n proses van hereniging is, en dat twee Ringe.....

4.2.3 ‘n Vertroebelede gesprek – die plasing van ‘n ‘moratorium op gesprek tussen die twee kerke

Tydens die sitting van die Algemene Sinode van die Verenigende Kerk in Suider Afrika in 2008 neem die vergadering ‘n besluit om alle dialoog met die NG Kerk op te skort. (Dit is die gevolg van ‘n verwikkelde, komplekse situasie wat nie hier in hierdie verhandeling van belang is nie – wel die plasing van ‘n moratorium op dialoog.)

“Decision 22

1. That such decisions place an unbearable burden on the integrity of the church and bring into question our deepest held convictions on the call of the Gospel with regard to the unity of the church and our faith as expressed in the Confession of Belhar; Approved
2. That the Confession of Belhar is not just of “sentimental value” but is an irreplaceable gift to the church of Jesus Christ in this country and abroad as well as an authentic expression of Reformed theology for our times and contexts and as such honoured and accepted by churches in the Reformed family across the world; Approved
3. That the conviction of the church remains that the Confession shall not be forced upon anyone and should be willingly and gratefully accepted by those convicted by the truth that it embodies. Approved
4. The following amendment was tabled:
 - a. General Synod decides to put a moratorium on the re-unification talks between the URCSA and DRC until the DRC is seriously committed and ready for unity talks.
 - b. General synod mandates the executive to invite WARC to come and facilitate the process of re-unification of these churches who are members of WARC. This request is based on the letter of WARC dated 11/08/08.

Proposed: Dr DS Maluleke and seconded by HM Mathebula.

Approved

5. That inasmuch as the same convictions are held by the DRCA and the RCA this decision holds for those two churches as well. Approved

6. That the faith, courage and work of regional synods, presbyteries, commissions of the church and local congregations be respected and honoured by encouraging them, where all efforts towards unification are done in faith and with integrity, in obedience to the call of Christ and on the basis of the acceptance of the Confession of Belhar, to continue with these efforts; to thereby remain signs of hope, reconciliation and love to the fulfilment of justice, the edification and witness of the church and the glory of God. Approved

Amendment to resolutions:

The General Synod decides to add a point 7 to the resolution proposed by the outgoing Moderamen.

7. The Synod requests the Moderamen to call for a public occasion where members and ministers of the DRC and the rest of the DRC-family can publicly support, identify with and undersign the confession of Belhar”

4.2.4 ‘n Plaaslike ‘Amen’

Tydens die sitting van die Streeksinode Kaapland van die Verenigende Kerk in Suid Afrika in Oktober 2010 word die volgende twee besluite goedgekeur -

(1) The Synod of the URCSA Cape Region in session at Belhar on 1 October 2010:

1. Fully comprehends the motivation of our General Synod to call a moratorium on church-unification talks with the DRC;
2. Agrees that the full value of the Belhar Confession be recognized;
3. Endorses the General Synod interpretation of how the place of the Confession of Belhar be viewed;
4. Support fully the decision to call on the WARC to facilitate the unification process;
5. Appreciates the General Synod’s encouragement to proceed with unification processes where the process has the full integrity as agreed by the parties, that is where Belhar is approached with the due recognition and the Biblical demand for unity, reconciliation and justice.

Therefore

1. Synod requests the General Synod Commission to recognize and endorse the need for regional synods to also have a process of facilitation for unification;
2. Synod encourages presbyteries, congregations, commissions and synods to continue with their committed efforts where the agreements recognize the full value of Belhar and address unity with the full weight to equality, reconciliation and justice.

(2)Die sinode besluit om die moratorium wat deur die algemene sinode en Kaapland streeksinode geplaas is, te respekteer en in die interim voort te gaan met eenheidsgesprekke met die ander gereformeerde kerke (NGK familie).”

4.3 Verenigende Ring Stellenbosch – Ons bly mekaar vashou

Onmiddellik na die sinodesitting vergader die Verenigende Ring van Stellenbosch. Al die afgevaardigdes bevestig eenparig dat hierdie Ring nie sy bestaan en eenheid sal prysgee nie. ‘n Besluit word ook geneem dat ‘n persverklaring gereedgemaak word om te plaas in die plaaslike koerant om saam te val met Versoeningsdag in Suid Afrika op 16 Desember 2010. (sien verder)

4.3.1 ‘n Uitdaging tot betroubaarheid

4.3.1.1 Voorsittersverslag

In sy voorsittersverslag van die Verenigende Ring van Stellenbosch lewer ds Jaco Coetzee in 2010 die volgende – “Sedert die stigting het die Ringe van die VGK en NGK ten minste een keer per jaar saam vergader as VRS om aandag te gee aan konkrete vorme van eenheids-samewerking.

Die predikante van die VRS het deurentyd maandeliks vergader wat baie bygedra het tot die groei van vertroue en vriendskap.

Vir ongeveer twee jaar lank het die VRS vier keer per jaar byeengekom in die besef dat daar slegs gevorder sal word met die droom van eenwording deur die bou van verhoudings.

Hieruit het onder andere die jaarlikse gesamentlike Her-vormingsfeesdiens gegroei. As n praktiese maatreel is “tweeling” gemeentes aan mekaar gekoppel om in die reses verhoudings en samewerking tussen die bepaalde gemeentes te stimuleer.

Die beginsel van gelyke deelgenootskap is onderliggend aan alle oor-en-weer koinonia en diakonia.

Eerlikheid en Werklikheid

Een van die grootste uitdagings vir die VRS was om eerlike gesprek te stimuleer. Die doel is nagestreef om in mekaar se werelde te kom, gesien die verwydering op grond van ras, kleur en stand wat steeds n groot, indien nie bepalende faktor in mense se lewe is nie.

Dit het algaande geblyk dat die gedeelde oortuiging van eenheid sterk genoeg is dat met groter vertroue eerlik en op die man af gesels kan word oor geregtigheidsvraagstukke, verwerking van die verlede, en die wantroue wat soms tog maar weer opspring.

En dit is waar die Ring se leiding tans is. Die dringende besef is egter dat hierdie gedeelde oortuigings op die wydste moontlike vlak tussen gemeentes gestalte moet kry. Indien dit nie gebeur nie, sal die VRS nie sy bestaan regverdig nie.

Tweeling-gemeentes

By die Ringsvergadering in 2010 is verslag gelewer van samewerkingspogings tussen gemeentes. Kanselruiling vind plaas in sommige gevalle, nagmaalsbywoning, vriendskapsgroepe wat op eie inisiatief gereeld byeenkom, finansiële ondersteuning van onder andere eiendoms-projekte, oor-en-weer bywoning van eredienste, ondersteuning van voedingsprojekte, bystand met salarisse, gesamentlike dinees, ensomeer.

Tog is die VRS duidelik onder die indruk dat wat tot nou toe gedoen is, nie naastenby is waartoe eenheid en geregtigheid ons roep nie. As hierdie oortuigings en pogings nie deurwerk tot by elke lidmaat nie, en as dit nie bydra tot n wesentlike verandering van die vesel van die samelewing op Stellenbosch nie, het die VRS te kort gekom.

Tweelinggemeentes het die opdrag aanvaar om in die reses daadwerklike en konkrete pogings tot samewerking aan te pak. Die Ring het dit duidelik gestel dat dit gaan oor gelyke vennootskap, elkeen met sy onderskeie gawes”

“Besluite vir die pad vorentoe:

- Hervormingsdag

Daar is besluit dat daar nie vanjaar een gesamentlike diens gehou word nie, maar wel dat tweelinggemeentes kansels ruil en dat substansiële getalle lidmate mekaar oor en weer behoort te besoek.

- Versoeningsdag 16 Desember

Daar is besluit dat die VRS 'n media-verklaring sal uitreik

- Formaat van die Ringsitting

Die een-dag-Saterdag byeen-koms van vanjaar sal ge-evalueer word teenoor die waarde van kwartaallikse byeenkomste soos in die verlede. (Een uitgebreide sakelys teenoor beperkte sakelyste)

- Getuienis aan Sinodes

Getuienis aangaande die VRS sal ingedien word by die onderskeie Sinodes van die VGK en NGK.”

Ter wille van volledigheid dan hiermee die persverklaring in die Eikestadnuus, Desember 2010 in die rubriek – ‘Prontuit’

Ons vier binekort “versoeningsdag.”

“Versoening” ly, soos talle ander woorde, onder die erosie van inflasie. Wat aanvanklik duur, selfs bloed-duur en vol gelaaide betekenis was, word stadigaan algemeen, vlak, maklik op die tong, sonder bewegingskrag. Nog n woord vir daaglikse verbruik, min of meer om te pas op enige vorm van skietstilstand – in die huis, huwelik, samelewing. Versoening word dan iets soos vreedsame afstand, apatiese verdraagsaamheid, vriendelike apartheid.

Tog is die begrip “versoening” in wese, as jy toelaat dat dit aan jou vat, vreesaanjaend. Want dit beteken op n manier doodgaan en opstaan. Vir die huwelikspaar beteken dit meer as saggies by mekaar verbyleef (in vrede!). Dit kan beteken die konflik van uitpraat, van jammer sê, van trane, van regmaak, van mekaar in liefde weer soen. Versoening vra n soort afsterf van die vasklou aan jou eie (kortsigtige) gesigspunt en oortuiging en die opstaan tot nuwe moontlikhede saam met wie jy as jou teenstaander beskou het.

Lede van die NG Kerkfamilie, ook op Stellenbosch, het lank gely onder die vreedsame, vriendelike afstand wat “eenheid in Christus” vergeestelik het en “vrede” geleef het as vingerpunte wat net-net aan mekaar raak. Die pad van versoening vir die familie was en is nie maklik nie. Tog wil die familie, en het die familie op Stellenbosch probeer teruggryp na “versoening” in sy werklike vorm: uitpraat, opmaak, regmaak. Die Verenigende Ring is gestig en die verlede reghoekig op die tafel gesit. n Eenheidsoorkeenkoms is aangegaan dat ons nooit weer as Ringe van die NGK en VGK anders amptelik sal vergader anders as in mekaar se teenwoordigheid nie. Dat ons groeiende verbindingslyne lê tussen gemeentes (“tweelinggemeentes”) wat op alle vlakke samewerkende en same-lewende verhoudings met mekaar wil nastreef. Dat ons daadwerklik werk vir een, verenigende

kerk, plaaslik en nasionaal. Maar veral: dat ons nie weer toelaat dat erosie die begrip van versoening uitkalwe nie. Miskien, wie weet, kan ons n bydrae lewer, hopelik uitleef, wanneer versoening nie meer n modewoord is nie en wanneer ander belange (miskien gebaseer op selfbelang) die orde van die staatshuishouding word. Dan natuurlik, sal ons sien hoe duur hierdie woord werklik is.

Jaco Coetsee (voorsitter Verenigende Ring Stellenbosch)''

4.4 Brawe treë in 'n brose tyd - Het die Kontekstuele Benadering inderdaad iets om aan te bied?

4.4.1 'n Droom?

Die gegewe situasie tussen die twee kerke roep noodwendig allerlei vrae op, binne sowel as buite die kerke . Vrae soos:

Is die eenwording tussen die NGK-familie net 'n ydele droom?

'n Moratorium op gesprek – is dit tydskeppend of tydrowend? Hoe kan eenheid gebeur as ons nie bereid is tot gesprek nie?

Moet 'hereniging' hoegenaamd die fokuspunt wees. Gaan dit oor 'n situasie wat was en wat weer herstel moet word of sou dit eerder kon gaan oor 'n nuwe kerk? 'n Kerk wat verrassend nuut is en waar verskeidenheid en diversiteit geakkommodeer word?

Vir Ivan Nagy is dit belangrik om die werklikheid nie onnodig te reduceer nie.. Ons is geneig om eerder die landkaart te bestudeer en nie die gebied nie. Hoewel ingewikkelder, is die 'gebied' van 'n ander orde en veel ryker. Dit vra na meersydige partydigheid (Meulink-Korf & van Rhyn, 2002:10).

Swinton en Mowat skryf: "Practices contain values, beliefs, theologies and other assumptions which, for the most part, go unnoticed until they are complexified and brought to our notice through the process of theological reflection. Importantly, practices are also the bearers of tradition and histories. They are not simply individual actions. Rather they are communal activities that developed within communities over extended periods of time" (Swinton and Mowatt, 2006:20).

Dit is dus maklik om oor die hele aangeleentheid in abstraksie te filosofeer. Van groter waarde sou egter wees om die leraars van die onderskeie Ringsgemeentes se stem te hoor. In hierdie ondersoek gaan dit spesifiek om die leraars binne die Verenigende Ring van Stellenbosch. Komend uit die

VGK en die NGK het hulle die begeerte uitgespreek om mekaar nie te los nie, hulle aan mekaar te verbind binne een Ring as gelyke deelgenote ten bate van die Koninkryk. Dit was 'n besluit téén die heersende gang van sake in die kerk op daardie tydstip. Mens kan daarom met reg aanvaar dat elkeen sy/haar eie verhaal te vertel het ... gesin van afkoms, ras en kultuurgroep, opvoeding, betrokkenheid in die kerk en geloofsoortuiginge. Hulle kom uit verskillende agtergronde en verwysingsraamwerke en elkeen het in sy/haar nadink en onthou van hul werklikheid, belewinge (*emosies*). Die motivering vir die besluit mag oorkoepelend wees maar tog kan aanvaar word dat dit ook sal varieër onderling met 'n vraag soos: Hoekom ... ter wille van wie?

'Qualitative research is a process of careful, rigorous inquiry into aspects of the social world. It produces formal statements or conceptual frameworks that provide new ways of understanding the world, and therefore comprises knowledge that is practically useful for those who work with issues around learning and adjustment to the pressures and demands of the social world' (McLeod, 2001:3).

4.4.2 Die werklikheid

In sy boek 'Nog Altyd Hier Gewees' skryf Hermann Giliomee in die inleiding: 'In die beginjare van Stellenbosch het wit en bruin mense saamgewoon – eers saam in dieselfde huis of op dieselfde erf. Ná die vrystelling van die slawe in 1838 het die getal bruin mense wat in hul eie huise gewoon het geleidelik maar bestendig gestyg ... en gou was daar 'n bruin buurt, genaamd Die Vlakte wat omstreeks 1850 ontstaan het. Teen die 1960's het hier 'n gemeenskap van 3 500 mense gebly van wie meer as negentig present bruin was. Stellenbosse bruin mense van die ouer geslag dink met 'n hartstogtelike heemwee aan Die Vlakte terug. Waarskynlik sal die meeste wit mense op Stellenbosch nie die naam ken nie, al het mense wat vir hulle werk daar grootgeword.' Dit is deel van die verhaal van Stellenbosch. Dit is deel van die feite. Hy skryf verder: 'en tog is die mense veertig jaar gelede gedwing om 'n traumatise verskuiwing onder die Groepsgebiedewet te ondergaan. Diegene wat wil weet waarom die verhouding van Afrikaanse mense – wit en bruin – maar net nie wil "normaliseer" nie, moet heel eerste na die geskiedenis van die groepsgebiede en die afskaffing van die bruin stem teruggaan. Stellenbosch was die een plek waar daar, tot ongeveer 1933, 'n kans was dat wit en bruin in een taal- en kultuur-gebaseerde gemeenskap kon opgaan' (Giliomee, 2007:xiii). Hy haal een van die oudste inwoners van die dorp aan, 'n lidmaat van die VGK Cloeterville, mnr A Cupido wat in 1956 voor 'n komitee van die Groepsgebiederaad getuig het: "Ons was nog altyd hier in Stellenbosch gewees. Hier is ons gebore en [het ons] grootgeword

en gewerk, hier het ons gehelp stig wat hier is, en ek sien nie hoe van ons kan verwag word om dit alles sommerso vaarwel te sê nie”.

4.4.3 Grense en skanse moet nate word wat verbind

Vir hom/haar wat hierdie verhouding (VRS) waarneem en evalueer sou vanuit die Kontekstuele benadering met die vier dimensies, na die volgende gekyk en gevra word na -

- Die feite rondom die besluit tot eenwording (soos reeds genoem in die voorafgaande) maar dan ook feite wat opgesluit lê in die verhaal van Stellenbosch (1ste dimensie).
- Wat was die aard van die emosies rondom die besluit en die uitvoering daarvan en hoe is dit nou gesteld (2de dimensie)?
- Wat was die rol van ‘persoonlikhede’ in die Ring wat die besluit tot verbondenheid enersyds teruggehou het en andersyds aangehelp het, indien enige? Sou dit kon wees dat daar sprake is van ‘drukgroepe’ of ‘koalisies’ (3de dimensie)?
- Vir wie en tot wie het hulle hul verbind aan mekaar? Dalk ook – wie vrees hul laat hulle in die steek of dalk wie verrai hulle deur hul te skaar by die proses van eenwording (4de dimensie)?

“This resonates with the way practical theologians interpret practices, What people do and what it means to them is a primary source for theological reflection. One could even say that practical theologians engage with the contexts people live in, and with the actions they make. Particular experience, meaning, perception are accesses to lived religion, to lived faith. Universal standards for religion and faith are no longer viable” (Brouwer, 2010, Kampen).

Die essensie egter is die vraag na die diepte van die onderlinge verbondenheid tussen die leraars in die Ring (*connectedness*). Dit gaan om daardie verbondenheid met mekaar en dit wat daar tussen hulle gebeur ... of dalk nie. Die ‘between’ waarna Nagy verwys. Dit is ’n dialogiese moment. Binne die ontmoeting, die verbind-wees aan mekaar, stap beide partye uit die verlede in die hede en verder saam die toekoms in. Dit is ’n gee en neem aan en van mekaar ten einde die ou beelde wat ons van mekaar in ons kop dra, geskiedenis te laat word deur dit te vervang met die beeld wat die ander aan my gee (sien hoofstuk 3).

Tydens haar ‘Winternachten’ lesing op 14 Januarie 2009 in Den Haag, Nederland sê Antjie Krog: “To achieve some mutual understanding, we should contemplate the everyday differences that seem alien to us. This is a process of cross-cultural understanding; a reciprocal act. In order to have a safe nurturing society we have to transform the borders dividing us, into seams. We have to suture these

different pieces of material together through stitching enduring seams. Therefore we have to know intimately that this piece is satin, that piece is flannel and this is part of a crumbling plastic bag – carefully we have to weave this together” (Krog 2009).

4.4.4 ‘n Weefstuk

Langsaam beweeg die Ring sedert die stigting daarvan en vergader die leraars maandeliks aan huis van een van hul kollegas. Gemeenskaplike sake kom op die tafel en gesprekke word gevoer rakende ‘n verskeidenheid aangeleenthede. Ringsittings vind plaas; gesamentlike eredienste asook kanselruilings en gesamentlike projekte.

Met die inisiatief van die Ringskommissie word ‘n **retraite** vir die leraars van die Ring gereël. ‘n Eilandsituasie word geskep te Wortelgat buitekant Stanford in die Wes Kaap en onder die leiding van twee fassiliteerders, Hans Steyn en G.P. Kellermann, konstitueer die groep. In hulle verslag aan die Ringskommissie na afloop van die retraite, rapporteur hulle as volg:

4.4.4.1 Die Wortelgat-retraite verslag (met toestemming; sien addendum)

Die Wortelgat-retraite was ‘n moment in die bestaan van die Ring. Nie soseer ‘n waterskeidingsmoment nie maar wel ‘n moment waar vir die eerste keer skanse laat sak is en die leraars eerste tree gewaag het tot deursigtigheid teenoor mekaar. Hiermee die verslag wat gedien het voor die Ringskommissie en met toestemming verkry vanaf die fassiliteerders- en die voorsitter van die Ring (sien addendum).

Agtergrond:

Van die 18de tot die 20ste April 2012 het die Verenigende Ring van Stellenbosch op Wortelgat buite Stanford bymekaar gekom om saam te ontwerp aan ‘n proses wat hulle sou lei tot

- Die verdere versterking van verhoudinge
- Beter begrip en insig in mekaar se lewenswêreld en bedieningsuitdagings
- Die aanpak van gesamentlike projekte in die Stellenbosch gemeenskap
- Die aanspreek van nood in individuele gemeentes binne die ring

By die ontwerp van die fasilliteringproses vir die kamp is besluit om energie aan die volgende te gee:

- Geleentheid om stil te word by die Here en tyd met sy Woord te spandeer

- Duideliker uitspel van die verwagtinge wat elkeen van die proses het
- Beter begrip oor wat besig is om in leraars van die VRS se lewe (bediening) sowel as in Stellenbosch se gemeenskap te gebeur
- Saam wandel in die Woord en die soeke na 'n "sacred text"
- Insette (vanuit sosiologiese hoek) van Prof De Wet Schutte oor die verband tussen integrasie en intimiteit en hoe om die behoeftes van 'n gemeenskap of groep te bepaal
- Saam kuier en die bou van verhoudinge
- Insette oor Alan Hirsch en Lance Ford se boek oor dissipelskap, Right Here Right Now
- "Next Steps".

Verwagtinge van die geleentheid deur groep (in die volgorde soos gegee – dus nie noodwendig prioriteitsvolgorde nie):

- Om dieper raakpunte met mekaar te ontdek
- Eerlikheid
- Groei in die vennootskap met mekaar
- Spanbou/beter kennis van mekaar
- Vordering t.o.v. 'n gemeenskaplike visie
- Groter duidelikheid oor waarheen die Verenigende Ring op pad is
- Vordering na 'n prototipe van kerkwees
- Om verras te word deur God
- Lekker saamwees
- Rus
- Skoonheid van die omgewing geniet
- Iets konkreet vir die toekoms
- Dat dit dalk iets van die groep kan vra/opofferings.
- Herbesoek van vorige besluite

Afleidings

Dit was duidelik dat die verwagtinge divers is en dat daar selfs hier en daar vrae of onsekerheid was oor die bestaan van die VRS.

Dit lyk of party steeds in terme van twee Ringe/groepe dink.

Skynbaar leef daar tog die verwagting dat die VRS iets meer moet wees as die gewone ringe.

Daar is by verskeie lede die behoefte dat daar nou “vorentoe beweeg moet word”.

Wat het die afgelope tyd in jou gemeenskap gebeur of wat gaan aan in jou gemeenskap wat implikasies het vir julle kerkwees en is daar bates sigbaar? Uit die gesprek het sekere insigte gegroei. Ons noem enkele:

- Die leefwêreld van gemeentes uit die N.G.K. en die V.G.K. verskil baie en is soms so ver verwyder van mekaar dat ‘n gedeelde fokus moeilik is.
- Ons leef steeds in twee wêreldes wat radikaal van mekaar verskil en daar is steeds onbegrip vir mekaar se unieke, andersoortige bedienings-uitdagings
- Ons ken steeds mekaar se “wêreldes” sleg en ons sukkel om mekaar se behoeftes met deernis te hoor
- Baie van dinge wat die V.G.K. se leefwêreld kleur en om dringende aandag vra het te make met armoede en die nood van die gemeenskap wat hieruit voortvloei (werkloosheid, gebrek aan behuising, dwelmmisbruik, tienerswangerskappe, misdaad, vroeë skoolverlaters, fetale alkoholsindroom, probleme met uitsetting van plaasarbeiders, ens)
- Baie van die N.G.K. gemeentes se uitdagings het te make met rykdom en die “slegte” vrugte daarvan.
- Die jeug het uit voeling geraak met hulle bevoorregte posisie. Die studente gemeenskap worstel met ‘n soeke na sin, en drank, dwelms en losbandigheid raak al erger.
- Die profiel van die studente gemeenskap het verander. Dis ‘n groeiende Engelsprekende gemeenskap en byna 13% is “internasionale” studente.
- Die N.G.K. se lidmate het ryker en magtiger geword, maar ook broser.
- Baie lidmate wil graag betrokke raak by die nood van die gemeenskap. Daar is ‘n groeiende “commitment” aan Suid-Afrika en hulle wil ‘n verskil maak in Stellenbosch, maar soek na geloofwaardige en betroubare “organisasies”/ kerke met wie hulle kan saamwerk.
- Daar is in die NGK en VGK tekens dat lidmate betrokke raak by hulle omgewing en dat daar duidelike tekens van hoop is. So is daar die Straatligte projek(Moedergemeente), die skoonmaak van die dorp, netwerk met ander organisasies, behuising, versorging van die gemeenskap (Idasvallei), ens.

Verdere afleidings

- Dit het al duideliker geword dat “spanbou” vir die groep tans ‘n groter prioriteit behoort te wees as om te druk vir programme.
- Ook het die insig in die groep gegroei dat die verdeling nie bloot langs kleur (ou NG en VGK) lyne loop nie, maar dalk meer langs ryk/arm en enkel/meer-predikante gemeentes.

Intimiteit/integrasie gesprek

Groepe het nie altyd duidelikheid oor waar hulle inpas op grafiek van integrasie en intimiteit nie.

- So sal ‘n kleingroep baie hoër as ‘n kerkraadsvergadering lê op die intimiteitskaal. Dis onmoontlik vir ‘n kerkraadsvergadering om so intiem te funksioneer aangesien hulle fokus anders lê.
- Ringe het soms verkeerde verwagting dat hulle hoog in intimiteit moet wees en hoog in integrasie – dis onrealisties

Afleidings (wat uitgestaan het)

- Insig dat vergaderings nie altyd hoog op beide intimiteit en integrasie hoef te wees nie, maar dat elke vlak kan afhang van die spesifieke aard van die byeenkoms
- Daar is klaarblyklik verskillende verwagtinge van hoe hoog elk tans in die VRS moet wees
- Vir die huidige moet daar dalk harder aan die intimiteit gewerk word as wat andersins by ‘n ring sou nodig wees.

4.4.4.2 Die prioritisering van behoeftes

Gemeenskapsanalise en identifisering van prioriteite” (prof Schutte)

Die instrument wat prof Schutte ontwikkel (en patenteer het) help met die identifisering en prioritisering van die werklike behoeftes van die gemeenskap. ‘n Verteenwoordigende seleksie van persone uit die gemeenskap word gemaak (ongeveer 8 nie-gemeenskapsleiers). In ‘n groepsgebesprek word hulle aangemoedig om die werklike behoeftes van die gemeenskap te identifiseer. Daar word deeglik aantekeninge gemaak van die manier waarop hulle dit omskryf sodat hulle die werklike behoefte in die uiteindelijke samevattende bewoording kan herken. Met die instrument word dan eers op ‘n 10 punt skaal bepaal hoe belangrik die groep dink elke behoefte is. Daarna word die instrument ook aangewend om te bepaal hoe **tevrede** die groep op daardie stadium met elk van die

behoefte is. Deur die **verskil tussen die belangrikheid en tevredenheid** te verkry, word dan die **werklike behoeftes van die gemeenskap geprioritiseer**.

Op hierdie manier is die behoeftes van die VRS bepaal. Die volgende sake is uitgewys:

FOKUS		Belangrikheid
Groei in vertrouwe	5,4	9,7
Realistiese verwagtinge	5,1	9,5
Eerlikheid	4,8	9,7
Kommunikasie	4,5	8,9
Self verantwoordelikheid neem	4,3	8,5
Sinchronisasie	4,1	8,7
Samewerking	4,1	8,8
Nie shame	3,8	9,1
Dieper luister	3,4	9,2
Salaris gelykheid	3,2	7,4
Ruimte vir ondersteun	3,1	8,7
Intimiteit	1,1	6,4
Een tot een geleentheid	-0,4	6,5
Vriendskapsgroep	-2,3	4,9

Afleidings

- Daar is duidelike groeperinge van sake wat op hierdie stadium prioriteit is ten opsigte van die groep bv. eerste (NB) en laaste drie (glad nie NB) sake.
- Eersgenoemde drie sake het duidelik, wat sowel belangrikheid as noodsaaklikheid betref, uitgestaan.
- Dit lyk of die behoefte in die groep tans nie is aan intieme persoonlike vriendskappe nie (laaste drie – sien ook die intimiteit/integrasie model)
- Daar sou aan die vertrouwe gewerk kon word deur juis van die ander sake te bespreek/aandag te gee bv. salarissgelykheid (wat duidelik by party baie belangrik is)

- Daar moet onthou word dat nie almal van die VRS teenwoordig was nie en dat nuwe lede in gedagte gehou moet word.

Volgende treë

- Verdere begeleiding t.o.v. die eerste 3 sake in analise van Prof Schutte
- Daar moet beplan word aan 'n opvolg byeenkoms.
- Byeenkomste moet goed beplan word en die “saam wandel” in die Woord en saam bid moet 'n belangrike deel van die geloofsonderskeidende “saam-reis” van die VRS uitmaak.
- Daar moet 'n sisteem-analise gedoen word van die ringsfunksionering. Dit sal groter duidelikheid gee vir hoe die VRS in die toekoms moet funksioneer.
- Die metode van Prof Schutte moet gebruik word om 'n analise van die gemeenskap se behoeftes te doen VOOR daar besluite oor die funksionering en struktuur van die VRS geneem word.
- 'n Professionele begeleier moet aangewys word om gesprekke te ver met elke predikant oor sy/haar unieke bediening-stres.
- Die maandelikse leraarsbyeenkoms moet 'n absolute prioriteit wees waaraan almal hulle verbind.
- Theunis Botha sal leiding neem om die VRS se predikante saam te laat kuier en saam te laat eet.
- Daar moet seker gemaak word dat diegene wat nie die kamp kon bywoon nie, op hoogte gebring word met die verloop van die kamp en die “next steps”.
- Die behoeftebepaling wat onder leiding van Prof Schutte gedoen is, toon duidelik dat baie van die behoeftes eintlik waardes is (bv vertroue, eerlikheid, begrip vir mekaar se unieke bedieningsbehoeftes) ens. As die waardes 'n veilige ruimte kan skep, behoort die agenda vir toekomstige byeenkomste meer konkreet te wees
- Daar moet so spoedig moontlik 'n openhartige gesprek oor die ongelykheid in salarisse van leraars binne die VRS en die nood in spesifieke gemeentes gevoer word.
- Verdere gesprek en studie oor dissipelskap is nodig.
- Die vorming van 'n gebedsketting en gebedsmaats is nodig om mekaar beter te kan ondersteun en vir mekaar se behoeftes by die Here te kan intree. Jurie Goosen sal leiding neem”.

4.4.4.3 ‘n Storing

Op 9 Oktober 2012 stuur die voorsitter van die Ring van die VGK Stellenbosch die volgende e-pos na almal in die VRS:

“Goeienaand Broers/suster

Aangeheg vind 'n gespreksmemorandum wat ons graag op die tafel wil plaas. Ons, as VGK Leraars, het hierdie dokument op ons afgelope Ringsvergadering laat dien en die Ring het dit eenparig as gespreksdokument aanvaar. Ons is oortuig daarvan dat hierdie dokument ons dalk mag help om by gedeelde antwoorde uit te kom. Dalk kan ons more daarna kyk.

Groete,

Danny

Ringsvoorsitter: Ring van Stellenbosch (VGKSA)”

Die gespreksdokument lui as volg:

Gespreksmemorandum:

VRS Leraarsbyeenkoms 2012

Inleidende woorde

In 2006 het ons saam gekonstitueer as die Verenigde Ring van Stellenbosch en ons het saam gedroom oor hoe ons eenheid daarna moes uitsien. Ons het egter in gebreke gebly om hierdie drome konkreet te maak binne die breër VRS resort.

Ons dank die Here vir klein, maar moedige treë van hoop wat ons wel kon gee. In die lig hiervan verbind ons ons opnuut aan hierdie proses tot eenheid, versoening en geregtigheid.

Die Wortelgat-ervaring was verhelderend, maar teleurstellend en het nie aan die verwagtinge voldoen nie en daarom wil ons die proses verder stimuleer deur saam te dink en saam te praat. Hierdie dokument kan as basis/riglyn dien.

In die lig van ons gesamentlike soeke na wat Bybelse geregtigheid vir ons op Stellenbosch beteken, lê ons die volgende gedagtes voor vir ‘n gesprek soos afgelei uit die Belhar-belydenis:

1. Geregtigheid is 'n omvattende begrip wat veel kan beteken. Dis 'n dimensie van God se sorg vir die aarde en sy mense wat dwarsdeur die Bybel altyd daar is. Tog deins ons almal skynbaar terug wanneer hierdie aspek van God se missio aan die orde kom. Is dit so? Waarom is dit so? Sal die een wat onreg ly, sterker daarna gryp as die een wat onreg pleeg? Sal dit vir die een hoop wees en vir die ander bedreiging? Wat van die grys gebiede? Die een wat onreg ly op sekere maniere, kan op sy beurt (en terselfdertyd!) weer onreg pleeg op ander maniere.
2. Geregtigheid en vrede hang onlosmaaklik saam. Is daar aanduidings in VRS Ringsgebied (Stellenbosch) dat daar tekens van onvrede is wat saamhang met beleefde onreg? Wat is dit?
3. Is Stellenbosch n “wereld vol onreg en vyandskap”? Of doen ons beter as dit? Wat doen ons dat dit nie so is nie? Wat doen ons dat dit nie so word nie?
4. Wat beteken dit vir ons op Stellenbosch om geroep te wees en Hom wat op n besondere wyse die God van die noodlydende is, na te volg? Wat beteken “geroep” wees? Wat beteken “navolging”?
5. Is daar op Stellenbosch die volgende? Wat is die oorsake daarvan en wat kan ons doen?
 - Noodlydendes?
 - Armes
 - Verontregtes
 - Verdruktes?
 - Hongeriges
 - Gevangenis?
 - Blindes?
 - Bedruktes
 - Vreemdelinge?
 - Weeskinders en weduwees?
 - Enige vorm van lyding en nood?
6. Wat beteken:
 - “Reg laat geskied”?
 - “Brood gee”?
 - “Bevry”?

- “Laat sien”?
- “Ondersteun”?
- “Beskerm”?
- “Help”?
- “Besoek”?
- “Versper”?
- “Leer”?
- “Goed doen”?
- “Reg te soek”?

7. Is daar op Stellenbosch:

- “Goddeloses”?
- “Magtiges”? – vroue mishandeling
- “Bevoorregtes”?
- “Selfsug en eiebelang”?
- “Benadeling”?

8. Is daar op Stellenbosch:

- “Legitimering/goedpraat van verontregting”? (indien wel, deur wie)
- Omgekeerd: “Verwerping/ n teenstaan van ideologiese legitimering”? (indien wel, deur wie, indien nie, wie moet dit doen?)
- Wat Indien owerhede teen sodanige belydenis sou wees?
- Indien verordeninge/wetgewing/maatreels van mense teen sodanige belydenis sou wees?

9. Al sou sou ons benadering wees wanneer ons Christus as enigste Hoof bely op Stellenbosch?

- straf en lyding daaraan verbonde wees?

Artikel drie van die Belydenis van Belhar

Ons glo dat God Homself geopenbaar het as die Een wat geregtigheid en ware vrede onder mense wil bring; dat Hy in ’n wêreld vol onreg en vyandskap op ’n besondere wyse die God van die noodlydende, die arme en die veronregte is en dat Hy sy kerk roep om Hom hierin na te volg; dat Hy aan verdruktes reg laat geskied en brood aan die hongeriges gee; dat Hy die gevangenes bevry en blindes laat sien; dat Hy dié wat bedruk is, ondersteun, die vreemdelinge beskerm en weeskinders en weduwees help en die pad vir die goddelose versper; dat dit vir Hóm reine en

onbesmette godsdiens is om die wese en die weduwees in hulle verdrukking te besoek; dat Hy sy volk wil leer om goed te doen en die reg te seek; dat die kerk daarom mense in enige vorm van lyding en nood moet bystaan, wat onder andere ook inhou dat die kerk sal getuig en stry teen enige vorm van ongeregtigheid sodat die reg aanrol soos watergolwe, en geregtigheid soos 'n dat die kerk as eiendom van God moet staan waar Hy staan, naamlik teen die ongeregtigheid en by die veronregtes; dat die kerk as volgelinge van Christus moet getuig teenoor alle magtiges en bevoorregtes wat uit selfsug hulle eie belang seek en oor andere beskik en hulle benadeel. Daarom verwerp ons enige ideologie wat vorme van veronregting legitimeer en enige leer wat nie bereid is om vanuit die evangelie so 'n ideologie te weerstaan nie.

Ons glo dat die kerk geroep word om dit alles te bely en te doen, in gehoorsaamheid aan Jesus Christus sy enigste Hoof, al sou ook die owerhede en verordeninge van mense daarteen wees en al sou straf en lyding daaraan verbonde wees. Jesus is die Heer.

Aan dié enige God, Vader, Seun en Heilige Gees, kom toe eer en heerlijkheid in ewigheid”

4.4.5 Tweeling-gesprekke

Die verskillende Tweeling-kombinasies is versoek om die dokument in gesprek te neem en verslag aan die Ring te doen. Van twee kombinasies is skriftelike verslae ontvang. Dié van (a) Moedergemeente, VGK Cloeterville en VGK Idasvallei asook van (b) Stellenbosch Welgelegen en Die Rynse gemeente.

(a) “Geregtigheidsgesprek”

Agtergrond

- Die gesprek is gevoer deur 'n verteenwoordigende groep van al drie kerkerade
- Daar is vooraf besluit dat die predikante nie deel van die gesprek sal wees nie, sodat lidmate se eerlike ervaring ten opsigte van (on) geregtigheid op die tafel kan kom – onafhanklik van dié predikante-groep se eie geskiedenis met mekaar en met die tema.
- Frederick Marais het die gesprek gefasiliteer. Die twee vrae wat in groepies bespreek is, is:
 1. Wat val jou op in die verslag en is daar iets wat jy wil byvoeg?
 2. Watter praktiese voorstelle wil jy maak om geregtigheid op Stellenbosch te bevorder?

Terugvoer

- Die afwesigheid van die leraars was ‘n goeie ding, want dit het tot gevolg gehad dat die gesprek meer op die gemeenskap gefokus het en minder op die kerklike lewe.
- Daar was ‘n oorweldigende gevoel dat gesprek sonder aksie nou nie meer gewens is nie
- Geregtigheid in die hede is meer dringend en akuut as geregtigheid tov die verlede. Die behoefte om aan geregtigheid in vandag se lewe gestalte te gee, is belangriker as gesprek oor wat in die verlede gebeur het.
- Daar is behoefte aan meer geleenthede waar lidmate van die drie gemeentes “saam kan skouer skuur” en nie net saam in eredienste sit nie” (bv basaar, projekte ens) Kanselruilings het beperkte waarde as gemeentelêde nie ook betrek word nie.
- Die Vennotskap van gemeentes behoort nou ‘n publieke gesig op die dorp te kry.
- Ons moet onreg saam identifiseer en dit dan gesamentlik aanspreek. Voorbeelde is genoem soos
 - Die onreg by die hospitaal (die toestand by die hospitaal is ‘n onreg teenoor alle mense),
 - Gebrekkige polisiëring (dwelm- en drankverkope)
 - Die munisipaliteit wat nie projekte soos die Tiksentrum deurvoer nie.
- Die behoeftes ten opsigte van die jeug het baie sterk na vore gekom. Ons benodig ‘n Jeugplan vir die totale dorp
- Soos wat ons vanjaar begin het om op beperkte skaal die Sewe Weke saam te doen, kan ons saam 7 weke Bybelstudie doen oor die bestriiding van onreg op die dorp
- Ons behoort saam te werk met inisiatiewe wat geregtigheid op ons dorp bevorder.
- Daar is ‘n behoefte aan ‘n struktuur tussen die drie gemeentes wat gesag het en wat kan sorg dat die voorstelle en besluite wat geneem word, uitgevoer word.

(b) Gesprek Ryns & Welgelegen 28 Mei 2013 Oor GEREKTIGHEID

Doel van Vergadering

Die gesprek is deel van die versoek van die **VRS** [Verenigende Ring van Stellenbosch] dat die Tweelinggemeentes se kerkrade ‘n gesprek voer oor geregtigheid soos dit in die Belydenis van Belhar verwoord word. Die bedoeling is enersyds om ‘n voortgaande gesprek te hê, andersyds om die moontlikheid van ‘n gesamentlike projek wat geregtigheid bevorder te identifiseer. Lede van die Tweelinggemeente se kerkrade/ kommissies van Leer en Aktuele Sake is genooi vir ‘n gesprek om ‘n aanbeveling na die Kerkrade en Tweeling-kerkraad te doen.

Wandel in die Woord

Daar word gelees uit Amos 5:21–24 waarin die Here die feestelike lof in die tempel verwerp en vra dat reg en geregtigheid eerder sal aanrol soos watergolwe. Ook Jesus se kritiek in Mat 23:23 teen die Fariseërs wat nougeset tiendes gee, maar wat die swaarste weeg in die wet van die Here naamlik geregtigheid, barmhartigheid en betroubaarheid, nalaat.

Gesprek

Daar word onderskei tussen reg as die wette of reëls en gebruike in die samelewing en geregtigheid as die houdings waarmee geleef word.

Verskeie sake wat as onreg en ongeregtigheid ervaar word, word genoem, onder andere: gebrekkige lewensomstandighede [tekort aan watervoorsiening en toilette], regstellende aksie, minagting van menswaardigheid [bv blootstelling van onderwysers aan minagting deur kinders, geweld teenoor vroue en kinders en weerlose mense, diefstal van eiendom]. Daar word ook gesels oor die enorme afbrekende en verlamende invloed van *tik*.

Aanbeveling en Motivering

Aanbeveling: Dat die Tweelinggemeentes Ryns en Welgelegen se kerkrade ‘n gesamentlike projek loods om *tik* te bekamp.

Verduideliking: So ‘n projek kan behels die inroep van kundiges vir inligtingssessies, die netwerk met instansies wat hulp verleen, die fokus op ondersteuning en heling van mense wat vasgevang of betrek is by *tik*, asook – en veral – die fokus op die voorkoming daarvan.

Motivering: *Tik* is ‘n dwelmmiddel wat oor alle grense heen mense in die uiterste ellende dompel. Die aanleidende oorsake daarvan raak baie aspekte aan op sosiale, historiese en ekonomiese vlak, en het te make met watter waardes onder ons prominent is. Indien ons daarop fokus, kan ons as geloofsgemeenskap onmiddellik betrek word by barmhartigheid en geregtigheid [wat volgens Jesus die belangrikste in die wet is] ... en dit help ons in ons soeke na geregtigheid en versoening en eenheid – die drie fokuspunte van die Belydenis van Belhar

4.5 Die Grootboek van regverdigheid

Met dit wat dan tot hier aangebied is ten einde ‘n verstaan en begrip te gee van die binnewerke van die VRS, word dit verder gespieël teen die Kontekstuele Benadering -

Ivan Nagy erken die gewig van wederkerigheid in verhoudinge ten einde volhoubaarheid te verseker. Tog gaan hy verder – “we want to focus on a multiperson or systemic ledger of justice which resides in the interpersonal fabric of the human order or ‘realm of the between.’ The ledger comprises all those cumulative disparities of reciprocity which are inherent in a group’s past history of interactions. It is the basis for the equivalency of returns. The weight of past, unrequited merit transactions modifies the equivalency of the mutually contingent exchange of benefits in ongoing interpersonal relationships” (Nagy&Spark 1984:56)

Vir hom gaan dit in verhoudinge te alle tye om gee en neem in wederkerigheid. Wanneer hy dan self praat van die ‘grootboek’ gaan dit vir hom om die bate- en lastekant van die etiese balans in verhoudinge. Daar word gewiggies op die skaal gesit en daar word gewiggies afgehaal óf daar word gewiggies opgesit en so word verdienste verwerf en ‘n ander bly in gebreke om gewiggies op te sit en so word skuld opgebou.

In alle verhoudinge bestaan die moontlikheid om te kan ontvang en om te kan gee. Deur te gee en sodoende gerig te wees op die ander en dié se welsyn, word krediete opgebou wat maak dat jy ook weer aanspraak kan maak op die omgee of sorg van die ander aan jou . Die uitdaging bly voortdurend om gerig te wees op ewewig, op balans. Om gerig te wees op jou en jou belange maar ook op dié van die ander. Waar hierdie wisselwerking gebeur word ‘n regverdigde aanspraak opgebou op erkenning van mekaar en is dit die vestiging van ‘n band van wedersydse vertroue. Nagy reken dat “every loyal relationship is based on earned and unearned merit and justice is concerned with the distribution of merit in a whole relationship system (ibid, 1984:56). ”

Maar hoe gemaak wanneer die balans nie in ewewig is nie? Wanneer daar nie sprake is van ‘n regverdigde wederkerigheid nie? Wanneer die boekhouding dus nie balanseer en daar aan die debiete-kant meer inskrywings is as aan die kriediete-kant of andersom. Dit kan die teelaarde vir konflik of frustrasie of onvergenoegdheid en eventueel vervreemding wees.

Hiermee saam is dit belangrik vir Nagy om, wanneer jy in gesprek is met individue en groepe, bewus te wees van die moontlikheid van eksploitasie wat verbind word met mag en rykdom en dominansie (ibid, 1984:57). Dit kom juis in spel in verhoudinge waar die balans nie in ewewig is nie. Dit roep ‘n begrip soos retribusie op – vergelding, terugbetaling, vergoeding – wat natuurlik positief of negatief beskou kan word. Enersyds as beloning maar andersyds as straf. Negatief bejeën kan dit onder andere ontwikkel in wraak. Hy skryf: ” we know that in families unsettled obligations do survive from the past and that they may compensate for present imbalances of gratitude, guilt over nondelivered obligations, anger over exploitation, etc. An imbalance concerning the equity of

merit or exchange of benefits between two or more partners in relationships registers subjectively as an exploitation by the other (Nagy&Spark, 1984:58).

Hoe om gelykheid in 'n gee en neem relasie te definieër, is die groot vraag. Resiprositeit – die gelyke behandeling oor en weer tussen partye is makliker gesê as gedoen. Dit kan maklik gebeur dat in 'n bepaalde verhouding of groep of gemeenskap die situasie so hanteer word dat meganismes ontwikkel word waarin die een die ander 'gevang' hou in skuld en wat as struikelblok in die weg lê en die ander party inhibeer om terug te gee (ibid, 1984:58).

4.5.1 Die grootboek vra vir 'n sensitiewe oor en oog en maatstok

In die Kontekstuele benadering is dit belangrik om die situasie nie net op sigwaarde te beoordeel en poog om te fasiliteer nie. Met die begrippe soos toegelig in hoofstuk twee is dit van die allergrootste belang om elke individu in die relasie te sien as die seun of die dogter binne 'n bepaalde konteks – die kind van ouers en die kleindkind van grootouers en heel waarskynlik ook die ouer of potensiele ouer van kinders – die volgende generasie. Binne hierdie konteks is hy en sy in gesprek met almal daarbinne. Ja, het hy/sy gebaat uit die verlede maar is nou verskuldig aan die toekoms. Nagy skryf: "In order to be able to grow, one must recognize and deal with the invisible bonds originating from one's formative period of growth. Otherwise one is apt to live them out as repetitious patterns in all future relationships" (Nagy & Spark, 1984:59).

Elke groep bestaan dus uit individue komende van êrens – 'n konteks. Binne hierdie konteks mag daar 'n balans gewees het ten opsigte van die grootboek van regverdigheid. 'n Konteks waarin gestrewe is na balans tussen gee en neem – 'n wedersydse gerigtheid tot die welsyn van die ander binne 'n verhouding waarin erkenning gegee is vir elkeen se bydrae – dit binne 'n situasie waar die sosiale sisteem hom/haar/hulle ten gunste was.

'n Ander se konteks mag wees uit 'n sosiale realiteit van armoede en gebrek maar ook daar was die grootboek in balans. Maar dan kan dit ook anders wees – die konteks van 'n individu sou geteken kon word as gewelddadig met 'n delegaat van oog vir 'n oog en 'n tand vir 'n tand; geparentifiseerde kinders (kinders wat op 'n ouderdom 'n rol moes inneem wat nie paslik vir 'n kind is nie bv die versorgingsrol aan 'n alkoholis ma, en wat nie erkenning daarvoor ontvang het nie); kinders wat nooit hul biologiese pa ontmoet het nie; kinders van wie 'n ouer vermoor is; kinders wat die getuies daarvan was hoe 'n ouer of familielid binne die heersende situasie deur hom/haar in 'n gesagsposisie, verneder is. Die omskrywing sou breedvoerig aangevul kon word. Nagy skryf: "As long as change is aimed at the individual's personality through the analysis of his experiences and character

development, the therapist can ignore change in a relational system. Only through a consideration of the hierarchies of obligations in the total system and of motivations of all individuals can we begin to understand and affect the total context of persons in relationship (ibid, 1984:60).”

Dit beteken hoegenaamd dat die individu en sy/haar behoeftes misken word. Binne die dialektiese relasiemodel is daar ‘n sensitiwiteit vir beide die individu en ook vir die sisteem. Maar Nagy is van oortuiging dat wat gevra word is ‘a theory for the integration of the interlocking values of individual motives and group ethics. The dialectic of social life revolves around a constant ebb and flow of conflict and resolution of give and take, loyalty and disloyalty, love and hatred, etc. Social systems as higher levels of organization have their own survival and stability requirements which depend on the resolution of all constituent members’ needs (ibid, 1984:61).

4.5.2 Die Grootboek vra bo alles ‘n houding van meersydige partydigheid!

Wanneer dus in gesprek getree word met die Verenigende Ring van Stellenbosch, maar ek wil my verstout om die hele eenheidsgesprek binne die familie van die NG Kerke te noem, is ‘n houding van meersydig gerigte partydigheid van die allergrootste belang. Dit waarmee elke individu na die tafel van onderhandeling kom, dit wat ten diepste as grondslag van elke gesprek lê, is onlosmaaklik verbind met sy of haar konteks, sy/haar gesin van afkoms, die grootboek, legate en delegate, skuld, rolerende rekening ens (sien hfst 2) “in our search for the dynamic dimensions of the moral fabric of any social group, value does not connote for us an objectively definable norm or a consensually validated canon of behavior. The values of the individual can be determined only from the perspective of the subjective world in which he is living. Justice represents for us a personal principle of equity of mutual give and take which guides the individual member of a social group in facing the ultimate consequences of his relationship with others. The sum total of the subjective evaluations of the justness of each member’s relational experience makes up the climate of trust that characterizes a social group. Such a climate is, in the long run, more significant in determining the quality of relationships within the group than any particular set of interactions (ibid, 1984:61).”

Die individu se persoonlike boekhouding van bates en lastes kleur sy ervarings, gedagtes, gevoelens en wense. Dit is opgesluit in sy herinneringe en is onlosmaaklik deel van sy bewuste en onderbewuste denkprosesse. Dit is ook bepalend in terme van hoe die individu hom of haarself aanbied aan ander. Presenteer hy/sy met selfversekerdheid of met skuldgevoelens; met vertroue of wantroue; soekend na ontmoeting of vergelding?

Aan die anderkant is die interpersoonlike boekhouding binne 'n groep gebaseer op die onderlinge handelinge van die verskillende groeplede teenoor mekaar asook op die langtermyn-dinamika binne die groep. Die gevolge van 'n individu se handelinge/dade is vasgelê in die sosiale sisteem waarvan hy/sy deel is. Byvoorbeeld – waar iemand afkomstig is uit 'n situasie waar die 'human order' gekwes is en daarom diepe skuld ervaar sal dit vir altyd 'n onderliggende effek het binne die groep. Waar geregtigheid binne 'n groep nie balanseer nie kan dit die voortbestaan maar ook die kreatiewe potensiaal binne die groep geweldig kwesbaar laat en die onderlinge betroubaarheid tussen die lede verlaag tot by 'n breekpunt... “our dialectical point of view not only postulates that the individual is embedded in a dynamically balanced, fluctuating, merit context, but that the latter is an inseparable component for the understanding of individual dynamics and motivation (ibid, 1984:78).”

Laasgenoemde gedagte is van onskatbare belang. 'n Draadjie getrek uit die weefstuk is 'n breekbare deel van 'n geheel. Nie sy dikte of kleurkwaliteit vertel iets of beeld iets uit nie. Saangeweef met die res egter maak dit die motief en die weefstuk. Geen individu, wie hy of sy ookal is in terme van agtergrond, opleiding, status en rang staan los van sy afkoms en konteks nie. Niks wat hy of sy doen kan op sigwaarde beoordeel, gediagnoseer en staangemaak word op een of ander noemer nie – patriargie, matriargie, magsug, hebsug of wellus nie. Die grootboek moet eers oopgemaak word en kennis geneem word van debiete en krediete in die persoon se lewe...”who would open the dangerous door of punishing unconscious motivations and intentions? Furthermore, if the parents themselves have been victims of unconscious motivations of their parents etc., where should the ultimate focus of accountability lie (ibid, 1984:81)?

4.6 Samevatting

Nodeloos om te sê is dit duidelik hoe belangrik dialoog is (hfst 3) en in Nagy se benadering die hele aspek van meersydig gerigte partydigheid. Alvorens 'n persoon of groep geoordeel word is dit van uiterste belang om die volle verhaal, belig uit alle hoeke of dan uit die 'mond van almal' te hoor. Nagy is oortuig dat die individu nie noodwendig altyd instaat is om die bronne van sy besering/knou, te onderskei nie. Die fenomeen egter van die 'rolerende rekening' laat hom met wraak optree teenoor 'n 'inappropriate target, unaware of the displacement of the retribution'... en ... Exploitation of a material kind can be quantified, but personal exploitation is measurable only on a subjective scale which has been built into the person's sense of meaning of his entire existence' (1984:81).

Dialog, gemeenskaplike dialog, is onontbeerlik. Maar dit is egter meer as die somtotaal van twee of meer mense se persoonlike ervarings. Dit is dialekties van aard. Nagy verwoord dit so – ‘we need not seek ‘objective’ measurability’ from the vantage point of outside observation, but rather from that of intersubjective, consensual validation. A synthesis of each partner’s comparative gratification as a function of his needs and expectations with the others obligations and ‘giving’ in turn will determine the dialectic of the justice of the human world’ (ibid, 1984:65).

‘n Ware dialektiese intervensie sal daarna streef om die terrein bloot te lê waar elke party se grootboek van balanse oopgemaak kan word. ‘By open discussion of these accounts, an avenue toward balancing them through an action orientation might be open’ (1984:82).

In die ontmoeting tussen twee partye, en in hierdie geval die twee ringe van die twee kerke, is dit wat die Kontekstuele benadering betref belangrik om nie net rondom feite, ook historiese feite te vertoef nie. Dit is slegs ‘n beweeg op die vlak van die eerste dimensie aldus Nagy. Daar sal omgegaan moet word soos met die skil van ‘n ui...laag vir laag, luisterend na die sielkundige effek van alles op elke individu (tweede dimensie) bondgenootskappe wat gevorm is en die onderlinge dinamika (derde dimensie).

Maar nóg belangriker is die vierde dimensie waar gevra word na die balanse, na die grootboek, na geregtigheid/regverdigheid na vertroue en betroubaarheid, beginnende by elkeen se gesin van afkoms.. Daar moet geen illusie wees dat dit ‘n vinnige proses is nie. ‘n Ruimte van vertroue en betroubaarheid moet geskep word. ‘The lack of trustworthiness in one’s relational world is the primary pathogenic condition of human life’ (Boszormenyi Nagy, 1987:230).

As dit die geval is in ‘n gesin binne die verhoudings van ouers en kinders, soveel te meer is dit die geval dan hier. Die Ring van Stellenbosch sal dit moet verdiskonteer.

Binne ‘n ruimte van vertroue word die geleentheid geskep om die effek van langdurige situasies van onreg te herken en te erken. Sodoende word partye vrygemaak van verdedigende of vergeldende gedrag en kan hulle nuwe generasies (hul kinders) vrywaar van die herhaling daarvan. “Building trust includes a respect for equitability on every member’s own terms, an integrity of give and take in relationship, a mutuality of consideration and a capacity for redistributing the returns that reside in joint accounts of trust investments” (Friedman M, 1989:405). Dit is die boustene om te kom by die herstel van die ‘justice of the human order’ (Buber). Deur mekaar raak te sien (sawubona) en mekaar aan te roep (direct speech), beklee die onderskeie partye/rolspelers mekaar met verantwoordelikheid. Niemand neem onafhanklik van die ander verantwoordelikheid op nie. Hulle

beklee mekaar daarmee deurdat hulle mekaar aanroep en raaksien. In en deur die oë van die ander, ontdek elkeen sy eie kwesbaarheid en roep dit hom op tot verantwoordelike, respektvolle en billike omgaan met die ander. ‘Die ander gaan my aan. Sy kwesbaarheid is ook my kwesbaarheid’ (Colpaert M, 2008:40). Dit is die basis van waaruit die Kontekstuele benadering opereer – genesig, gebaseer op wedersydse omgee. Dit is ‘genesing deur ontmoeting’ (Buber en Nagy) en dialoog, egte dialoog is afhanklik van ‘n wedersydse verantwoordelike versorging (caring) van mekaar (ibid, 1989:406). Op die oor mag dit byna oorkom as ‘n soort van fusie tussen individue waarin die een opgaan in die ander en waar daar geen ruimte dus is vir die uniekheid/individualiteit van elke gespreksgeenoot nie. Ivan Nagy met sy kontekstuele terapie is net so ingestel en begaan oor die individu en individualiteit maar nooit ten koste van en buite om ‘n wedersydse erkenning en respekt en omgee van mekaar nie (ibid, 1989:406).

Vir egte dialoog is daar twee bepalende voorwaardes aldus Nagy – dié van self-afbakening en dié van self-validasie. (sien hoofstuk 2) Ek is ek, nie jy nie. Ek kan nie jy wees nie. Ek kan nie jou plek inneem nie en jy ook nie myne nie. Die self tree na vore, word omlyn, juis in die dinamika van gee en neem, selfs in die koppe stamp en skouers skuur tussen individue. In die sorg en omgee na mekaar, verdien elkeen geregtigde aanspraak (entitlement) Dit is self-validasie en die opwaartse spiraal na bo, na bates en krediete in die grootboek. “The contextual approach views self-validation via personal responsibility as the most significant criterion of individuation and differentiation. That is, the best way to consolidate a basis for secure, relational functioning is to offer fair consideration to significant others, including oneself” (ibid, 1984:159).

In die volgende hoofstuk, die slothoofstuk, word dit onderstreep en uitgelig dat dit ‘n proses is en nie ‘n ‘quick fix’ nie. Dit is ‘n relasionele proses. (ibid, 1989:406). Die einddoel is immers ‘om heel te maak wat stukkend geraak het deurdat ons mekaar raaksien en uitnoodig tot dialoog.’

In die taal van Osmer sou die vraag dus wees: Wat behoort hier te gebeur en hoe kan ons daartoe meehelp?

“...my hart haper – gewigloos as tevore
 dog brugbaar
 daar waar ek anders as jy is
 begin ek dis waar
 maar daar waar ek jy is
 jy geword het sing ek buite myself
 ligte polsslake kwiksilwersingend...”

HOOFSTUK 5

'As long as indignant ethnic, religious, racial, etc. groups find no ears to talk to, their energies are bound to be channeled into destruction' Boszormenyi-Nagy⁴

Gebaat uit die verlede ... verskuldig aan die toekoms

5.1 Inleiding

In die redaksionele kommentaar van *Die Burger* op 12 Mei 2013, skryf die redakteur – “Eenheid kan die kerk se rol net versterk” – hy kan selfs sy pleit vir eenheid afsluit met die woorde: “[S]olank die kerke self verdeeld bly, moet hulle nie verwag dat mense daarbuite hulle ernstig sal opneem as hulle oor versoening en heling praat nie.” Die gedagtes van Osmer is hier van betekenis – “a context is composed of the social and natural systems in which a situation unfolds. A system is a network of interacting and interconnected parts that give rise to properties belonging to the whole, not to the parts. ...but this system is nestled within other systems that are local, regional, national and global. Context, thus, serves a flexible purpose, calling attention to micro- and macrosystems that are relevant to a given case. Moreover, systems are open and dynamic. They are influenced by other systems. Contextual analysis, thus, is an important dimension of practical theological interpretation (ibid, 2008:12).

Prof Jaap Durand skryf: “Met hierdie woorde van *Die Burger* is die eenheid van die NGK, die VGK, die NGKA en die RCA geplaas binne die konteks van Suid-Afrika se multikulturele en gefragmenteerde samelewing” (JJF Durand, Litnet:14 05 2013) Wat dus gebeur het op Stellenbosch en ook in die Ring van Wesland vra om nadere betragting binne ‘n brose tyd. Osmer se laate twee vrae het hier betrekking: Wat behoort hier te gebeur en hoe moet daar op gereageer word? (ibid, 2008:4)

Tydens die sitting van die Kaaplandse Sinode van die VGKSA te Belhar in September 2010, lewer Prof Dirkie Smit ‘n voordrag rondom die Belydenis van Belhar en Kerkeenheid. In sy opening sê hy:” Ons deel vandag in ‘n historiese oomblik. Op hierdie plek en presies in dié dae, 28 jaar gelede,

⁴ Foundations of Contextual Therapy. Collected papers of Ivan Boszormenyi-Nagy. 1987

het die kerk waaraan ons behoort bely dat die evangelie op die spel was. Hulle het bely dat ‘n oomblik van waarheid aangebreek het. Hulle het bely dat die kerk nie langer met sy orde, sy lewe en sy getuienis die evangelie kon weerspreek nie. Vier jaar later, ook hier en in dié week, *het ons vaders en moeders* (eie kursivering) dié belydenis amptelik aanvaar. Sommige hier vandag – ouer as 50 jaar – mag daardie dae nog onthou, hulle was dalk deel daarvan, getuies. Maar almal van ons staan sedertdien in dié tradisie. Ons het daar ‘n nuwe identiteit ontvang, ‘n nuwe roeping. Dis wat belydenisse doen.”

“In ‘n Begeleidende Brief het die kerk destyds verduidelik waarom hulle dit doen. Die Brief verduidelik die gesindheid en die verwagting agter dié daad. Dis ‘n kreet uit die hart, sê die Brief. Hulle doen dit uit geen ander motief of oortuiging behalwe die geloofwaardigheid van die kerk se getuienis nie. Hulle pleit dat niemand vanuit watter bymotiewe ook al die Belydenis sal misbruik nie. Hulle pleit dat niemand vanuit watter bymotiewe ook al die Belydenis sal teëstaan nie. Dis nie teen mense of kerke gerig nie, sê hulle, maar teen ‘n valse leer, wat baie mislei, ook sonder dat hulle dit besef. Hulle pleit dat almal hulself sal ondersoek en vra of hulle waarlik die evangelie glo en uitleef? Werklik glo dat die Bybelse God die kerk een gemaak het en roep om dié eenheid sigbaar uit te leef? Werklik glo dat die Bybelse God gelowiges met mekaar versoen het en deur sy Woord en Gees in staat stel om dié versoening uit te leef? Werklik glo dat die Bybelse God ‘n God van ontfermende geregtigheid is en ons as navolgers roep om ook dié geregtigheid te beoefen ?” (DJ Smit, 2010)

Dit is dan inderdaad so. Agt en Twintig jaar en langer terug staan vaders en moeders op teen ongeregtigheid in ons land en kerk. ‘n Opstaan wat gebore is uit ‘n diepe belewing van vernedering en uitsluiting en pyn. Intussen het baie gebeur in dieselfde land en kerk. Sedert 1994 kan geroem word daarop dat Suid Afrika ‘n ten volle demokrastiese land is met ‘n liberale grondwet en waarin elke burger ‘n plek en stem het ongeag ras, geslag, geloof of seksuele oriëntasie. ‘The adoption of this Constitution lay the secure foundation for the people of South Africa to transcend the divisions and strife of the past, which generated gross violations of human rights, the transgression of humanitarian principles in violent conflicts and a legacy of hatred, fear, guilt and revenge, These can now be addressed on the basis that there is a need for understanding but not for vengeance, a need for reparation but not for retaliation, a need for Ubuntu [the African philosophy of humanism] but not for victimization’ (Krog, 1998:vi).

Binne die familie van Nederduits Gereformeerde Kerke gebeur ook heelwat aktiwiteit rondom eenwording maar mag ek tog sê – ons is steeds nie een nie.

Op Stellenbosch, soos ook elders (Wesland) verenig twee Ringe. Wat nie uit die oog verloor moet word nie is dat alle rolspelers onherroeplik verbonde bly aan hulle familie van herkoms. Familie bly familie. Die band tussen ouers en grootouers en kinders bly onbreekbaar. Al het sóveel rondom almal verander – in land en kerk, in verlede en hede – bly die tergende vraag: hoe neem ons verantwoordelikheid en sorg op vir mekaar, die toekoms in? ‘Het besondere is, dat dwars door alle veranderingen heen, loyaliteit als de onherroepelijke band tussen families, nu juist de ethische beweging tussen relaties zichtbaar maakt. Die ethiek gebeurt wanneer mensen er, soms ongewild, voor kiezen om voor elkaar betrouwbaar te zijn, elkaar te bevoordelen of voor elkaar in te staan. En dat nu (die loyaliteit) gaat over geografische, politieke, sociale, economische, maar ook religieuze grenzen heen. Familie blijft familie, ongeacht of je cultuur nu bruin, blank of zwart is, ongeacht hoe ver je van elkaar ben verwijderd.’ (N v Doorn, Een tijd als nieuw. 2010:2).

In die Verenigende Ring van Stellenbosch, kom elke dominee en daarom ook elke afgevaardigde, hetsy ouderling of diaken, na die tafel toe met ‘n etiese narratief – ‘n verhaal van trots of skaamte, skuld of pyn. Osmer sê: ”A situation is the broader and longer pattern of events, relationships, and circumstances in which an episode occurs. It often is best understood in the form of a narrative in which a particular incident is located within a longer story” (ibid, 2008: 12).

Die vraag is dan – hoe word daar erkenning gegee aan elkeen om sy/haar verhaal te vertel? Hoe word ‘n dialoog op gang gebring tussen al die partye waar daar reg aan elkeen gedoen word, waar elkeen onbevange sy gelade erfenis kan transformeer tot ‘n teken van hoop met die oog op generasies wat aan die kom is.

Hierdie hoofstuk wil die normatiewe en pragmatiese opdragte aldus Osmer, rakende praktiese-teologiese-interpretasie in spel bring...“using theological concepts to interpret particular episodes, situations, or contexts, constructing ethical norms to guide our responses....determining strategies of action that will influence situations in ways that are desirable....” (ibid, 2008:4).

5.2 Genesing deur ontmoeting?

Wat behoort te gebeur binne die Ring? Osmer is van oortuiging dat dit op hierdie punt is waar teologiese konsepte gebruik word om bepaalde situasies, episodes of kontekste te interpreteer ten einde etiese norme te konstrueer vir die pad vorentoe. Van hieruit kan ‘n plan van aksie geskied wat effek kan hê binne ‘n bepaalde situasie (ibid, 2008:4).

5.2.1 The ‘dialogue of touchstones’

Vir M Friedman is dit betekenisvolle momente of gebeure in mense se lewens, dinge wat ‘n onuitwisbare indruk op hulle gemaak het, wat hulle hele bestaan, hulle denke en oriëntering tot die werklikheid beïnvloed (Friedman, 1988:19–41).

Vir hom is die ‘touchstones’ die fondament waarop enige sinvolle kommunikasie/dialoog kan geskied. Dit staan in die plek van enige belydenis, geloofsoortuiging of onderrig.

Daar is leraars in die Ring wat verhale sal vertel wat bogenoemde punt bevestig. Leraars wat deelgeneem het aan die ‘struggle’ en wat ook die prys daarvoor betaal het. Leraars wat getuies was van familieledes wat verneder is; ‘n leraar wie se vader vermoor is in die sogenaamde ‘nuwe Suid Afrika’. Dit is maar enkele voorbeelde. Dit en selfs die ongenoemde lê ingegrafeer in mense se verhale en dit vergesel hulle waar hulle ookal gaan. Vir Friedman, ‘n kenner van Buber en dié se dialogiese model, staan individue in ‘n relasie voor die keuse – óf om sy/haar ‘touchstones’ te verklaar en aanvanklik mense te ontstel/vervreem óf om op pseudovlak voort te gaan en voor te gee dat hy/sy deel is van die verhouding en gemeenskap deur alles te onderdruk (Friedman, 1988:19–41).

Om nader aan mekaar te beweeg, te groei in hul verhouding, eerlikheid as waarde asook vertroue in mekaar soos uitgespreek deur die Ring, is dit dan vreemd dat intimiteit en vriendskap en een-tot-een verhoudinge nie hoog op hul keuselys lê in terme van die model van intimiteit en integrasie soos gedoen op Wortelgat nie. Ten einde mekaar te ken (yada) sal hulle begelei moet word om oor die kritiese grens te kom deur hulle ‘touchstones’ met mekaar te deel. Die hele gebeure na Wortelgat het dit bevestig.

Om egter op dié punt te kom is ‘n ruimte wat veiligheid bied en waarin elkeen se ‘andersheid’ en ‘uniekheid’ erken word van kardinale belang. Henry Nouwen sê:” Healing means first of all allowing strangers to become sensitive and obedient to their own stories... The story can be hard to tell, full of disappointments and frustrations, full of deviations and stagnations, but it is his own and there will be no hope for the future when the past remains unconfessed, unreceived and misunderstood (Nouwen, 1975:89). Dit is wat intimiteit is. ‘n Ruimte van onvoorwaardelike aanvaarding. Intimiteit is inderdaad die fokuspunt van enige verhouding, maar dan verstaan as onvoorwaardelike aanvaarding, openhartigheid, respek en vertroue.

Vir Ivan Nagy, is dit presies waarom dit gaan in 'n verhouding – die erkenning dat ek te lande kom voor 'n ander ek en dat ons mekaar erken (ibid, 1984:7). Maar dan is dit wat daar op daardie moment tussen hulle gebeur van uiterste belang. Dit kan nie beheer, gemanipuleer of voorspel word nie. Dit word gebore in die moment deur die dialoog met mekaar. Dit gebeur waar gewaag word om te gee en om te neem. Die bron hiervan is vertroue. Hy is die man van hoop. Hy glo dat diep in die struktuur van die mens, in sy wese, sy syn, lê die spore van agtergeblewe vertroue van waaruit 'n toegewyde verbintenis kan ontspring en wat almal betrokke kan vrymaak. "...the most important dimension of close relationship systems evolves from the multigenerational balance sheet of merit and indebtedness' (ibid, 1984:8).

Vertroue is vir hom 'n beweging tussen mense. Dit is die beweging tussen gee en neem van dit wat jy nie weet nie. Dit is nie dieselfde by alle mense nie. Gee is nie 'n strategie nie. Ek beplan nie om te gee sodat ek terug kan ontvang nie. Jy gee... daarom is jy. Jy gee nie omdat dit regverdig is nie. Jy gee omdat jy nie anders kan nie. Gee is eksistensiël. Wanneer daar erkenning is en die gee na vermoë geskied, praat hy van 'relasionele ewewig' en is die partye midde in die vierde dimensie (sien hfst 2) Maar erkenning is nie relatief nie. Dit is relasioneel en dit geskied via dialoog – verbaal en nie-verbaal maar met die vereiste dat erkenning gegee moet word vir dit wat gehoor en gesien word. Dit is 'n houding wat spreek van 'n gevoeligheid vir die belang van die ander. Hierin onderskei die kontekstuele benadering hom. Dit gaan nie in die verhouding om outentiek te wees nie maar kongruent (lê na aan mekaar) (Meulink-Korff&van Rijn, 2005:167). Dit gaan in die eerste plek nie oor jou en jou geluk en jou goedheid ens nie. Hoe meer dit oor jou gaan hoe minder ruimte is daar om met die ander mee te leef. Wat belangrik is is 'n oriëntering tot die werklikheid wat relasioneel-eties is – 'n saambestaan voor die aangesig van God, Coram Deo met 'n grondhouding van meersydige betrokkenheid. Ek verplaas my as't ware in die leefwêreld van die ander. Ek luister na hom maar ook na hulle met wie hy/sy in gesprek is. Ek hoor as't ware hulle stemme. Ek parkeer myself by die ander. Al vier die dimensies (hfst 2) is in spel – feite, psigologie, inter-verhoudinge en die etiese.

Dit blyk 'n tekortkoming te wees in die bestaan van die Verenigende Ring. Die leraars ken mekaar nie werklik nie. Ons ken nie mekaar se verhale nie.

5.2.2 Betroubaarheid

Wanneer 'n subjek teenoor 'n ander subjek te staan kom – mens teenoor mens, met hulle verskillende onderling, het ons te make met 'n etiese daad. Die aanspreek van die ander tot my op my naam,

roep by my besinning tot verantwoordelikheid.. ek word met verantwoordelikheid bekleed. Die ander wat na my roep vra na my. Ek kan nie onverskillig optree nie. Ek spreek jou aan en jy spreek my aan en so word tyd geskep, nuwe tyd, vir mekaar.

“De beweging van ‘geven en nemen’, van zorg dragen voor elkaar, noemt Nagy de ethische relationele beweging. Voor hem is ethiek relationeel, ethiek die voorafgaat zodra er sprake is van relatie, een voortdurend voortgaand process. In de ethische beweging word betroubaarheid de aanzet om breuken te herstellen. En in die bron is nu juist in gebrokenheid hoop op toekomst gelegen: opdat zich een ‘tijd als nieuw’ aandient (v Doorn, 2010).”

Die moment nou, nie net vir die Ring van Stellenbosch nie maar ook vir die familie van NG Kerke in Suid Afrika is om saam te werk in ‘n proses van die skep van vertroue en betroubaarheid. Iets wat vir Nagy alleen moontlik is waar daar billikhed is – billikheid ten opsigte van wat gevra word en billikheid ten opsigte van wat gegee word; billikheid ten opsigte van die onderlinge sorg aan mekaar; billikheid om te reageer op wat jy by die ander hoor en hoe jy kan meehelp in die dra van sy/haar laste; billikheid in die gee van hulp waar daar te kort gedoen is en billikheid om te handel met waar dit goed daaraan toegaan. Waar daar billikheid is word gemene grond geskep waarop mense betroubaar word vir mekaar en dit is hier en hier alleen waar hestel gebeur van verhoudinge wat stukkend is of mank daaraan toegaan. ‘trustworthiness accrues on the side of the reliable, responsible, duly considerate partner in a relationship and is a characteristic of realistic, deserved trust. From an ethical perspective, trustworthiness is always earned over the long-term by balancing of the consequences of give and take between two relatively reliable partners (ibid, 1986:422).”

5.2.3 Vergifnis

In ‘n artikel met die titel: “Die toekoms teruggegee aan die verlede Tussen vergewing en vergelding, exonorasie as nuwe lewensmoontlikheid in Suid Afrika” skryf Koos Fouché “‘n Belydenis word (dan) iets spesifieks, dit gaan om pertinente dade teenoor spesifieke mense en vergelding word die tot verantwoording roep van bepaalde persone vir hulle onderskeie dade” (1999:2).

So gesê klink dit logies. Vanuit ‘n kontekstuele hoek beskou is dit minder eenvoudig. By die Wortelgat retraite het een van die leraars van die VG Kerk openlik bely dat hy sy broers vanuit die NG Kerk nie vertrou het nie. Sy eie verhaal het getuig van die ‘struggle- jare’ die pyn en die agterdog en daarom die versigtigheid selfs vir die proses van eenwording. Ten diepste het hy sy dislojaliteit blootgelê teenoor sy konteks deur deel te neem aan die vereniging. Hierdie situasie is ‘n

gegewe in die Ring en in die hele eenwordingsproses nie te ignoreer nie. Daar is 'n rekening, skuld, vanuit 'n verlede. Dit kan ontaard in 'n rolerende rekening – dit moet vergeld word. Die een wat die skuld gemaak het moet betaal. ”The revolving slate is a relational consequence in which a person's substitutive revenge against one person eventually creates a new victim. The term 'slate' refers to a fixed account between people that ordinarily merits fair consideration. Instead, it gets turned against a substitute, an innocent target who is treated as if he or she is the original debtor” (ibid, 1984; 420).

Binne die VRS sou die moontlikheid kon wees dat jy as leraar vanuit jou vertikale verbintenis, jou konteks, grootgeword het as bevoorregte of as benadeelde in die lig van die Suid Afrikaanse politieke bedeling van apartheid. Binne daardie konteks ingeweeft in verhoudinge van lojaliteit en vertroue en met die grootboek van debiete en krediete is allerlei legate en selfs delegate deurgegee wat onuitwisbaar elkeen se lewe stempel. Wanneer jy dan binne die Ring saamkom met mekaar vanuit elkeen se anderse werklikheid en konteks sou dit kon wees dat jou meedoen aan die eenwordingsproses vanuit jou konteks enersyds as dislojaal beskou kan word vanuit jou konteks/afkoms en juis daar vind die ontstaan van 'n gesplete lojaliteit plaas. Dit sou andersyds ook jou lojaliteit aan jou konteks kan betoon deur deel te neem.

Die knellende vraag staan dus: hoe begin mens 'n nuwe toekoms uit so 'n gebroke verlede? Kan volstaan word met 'n belydenis van sommige vir dade wat in die verlede gepleeg is terwyl ander hulle tot verantwoording roep daarvoor as vorm van vergelding. Gaan dit om die oproep tot die belydenis van skuld en voortvloeiend daar vanuit, die vergifnis van skuld?

Ivan Nagy werk nie met begrippe van vergelding en vergifnis in sy aanpak nie maar wel met die begrip eksonerasie (exoneration) sien weer hoofstuk 2 vir sy definisie. Dit is 'n regsterm van oorsprong en dit gaan om die herstel van 'geskonde reg'. Dit gaan om die 'justice of the human order' Dáár waar die balans in verhoudinge versteur is en onreg gepleeg is. Dit is geen tribunaal waarvoor die skuldige party gedaag word nie dog 'n fyn luister na die ander wat kan lei tot die hertaksering van gebeure op 'n regverdige en billike wyse. Dit is nie die blindelinge vryspreek van iemand nie maar om met sagter oë en ore die ander voor jou te laat staan en as't ware agter sy/haar stoel te gaan staan en ander /Ander wat deel is van sy konteks ook raak te sien en te hoor. 'it is a process of lifting the load of culpability off the shoulders of a given person whom heretofore we have blamed. It replaces a framework of blame with mature appreciation of a given person's (or situation's) past options, efforts and limits' (1986:416).

Die proses van eksonorasië begin daar waar ek insien dat iemand my onreg aangedoen het. In ons Suid Afrikaanse situasie moet hier nie alleen op ras-basis gedink word asof dit slegs anderskleuriges is wat deur die bestel van apartheid ontnem is van 'n voorspoedige lewe nie. Ook binne blanke geledere kan opgestaan word deur 'n generasie en aangevoer word dat die skeidsmuur wat opgerig is tussen mense van kleur, hulle ontnem het van 'n geleentheid om hulle lewe te verryk met die interaksie met ander. In so 'n situasie sou die eerste reaksie aan beide kante wees om te beskuldig. Nagy, soos reeds genoem, soek nie na dit wat 'n sisteem siek maak nie maar eerder na sprankies hoop.

Met sy begrip en houding van **eksonorasië** gaan dit in die eerste plek nie om 'n oordeel oor iemand en die skuldigverklaring van iemand nie. Dit beteken beslis nie dat die onreg wat aangedoen is ligtelik geneem of selfs geïgnoreer word nie. Dit is 'n groter onreg. Dit is die erkenning daarvan. "Ontschuldiging kom tot stand op een moment van echt doorvoeld contact met mezelf en met de ander. Ontschuldiging is het wonder dat ontstaat wanneer na een lange periode van gesloten slagbomen op de contactgrens er voorzichtig een opening gemaakt word in het 'ijzeren gordijn'. Geen echt contact kunnen leggen maakt ontschuldiging onmogelijk. Zonder ontschuldiging is er geen echt contact en dialoog" (Michielsen, 2010:131)

Eksonorasië 'verskuif die fokus van die skuld of onreg wat deur iemand (benadeler) aangerig is na die persoon (benadeelde) wat 'n poging aanwend om die ander te eksonoreer' (ibid, 1999:4) en dit gebeur waar gevra word na dit wat agter die optrede as rede en motivering gedien het. Dit is die benadeelde nou wat die verlede opnuut in oënskyn neem en interpreteer. Die benadeler word nie onthef van sy skuld en verantwoordelikheid nie. Daar word eerder 'n uitweg gesoek uit die onreg wat gepleeg is. 'n Weg wat nie om vergelding vra nie want dit is 'n bose spiraal waar vergelding om verdere vergelding en verdere vergelding vra. Iewers moet hierdie rolerende rekening gestuit word. Indien nie word geëis dat die rekening deur 'n ander betaal moet word. Daarom gaan dit in eksonorasië altyd om die inbring van die ander by 'waar die onbetaalde rekening moontlik tereg kan kom (1999:5) Dit is nie net 'n geprek tussen benadeelde en benadeler nie maar ook om die vele stemme van die ander. Nie bloot maar net 'n onbekende 'ander' nie maar dikwels my naaste...en in besonder die kinders van 'n nuwe generasie... die toekoms.

Waarvoor Ivan Nagy ons oë oopmaak is die altyd-teenwoordige band van loyaliteit wat opgesluit lê binne intergenerasionele verbande. Dat hierdie loyaliteitsverbondenheid die potensiaal het om 'n bron te wees van herstel binne relasies maar dikwels ook die bron van konflik kan wees binne verhoudinge. Elke individu is onmiskenbaar deel van 'n verbindende netwerk. Nagy bly

geïnteresseerd in dit wat iemand in sy/haar verhoudinge motiveer om teen alles in die goeie te wil doen. Beïnvloed deur Martin Buber en dié se oortuiging dat genesing gebeur deur ‘n egte ontmoeting, is dit presies waarna Nagy deurstoot.

Neem ons dan die Ring en dié se handeling in oënskou is die vraag waarop geantwoord moet word: kan daar getuig word dat dit ‘n ontmoeting, ‘n eenheid is waar heling geskied?

Sou mens bloot na die verslag kyk van die byeenkoms (retraite) op Wortelgat (sien hft 4) moet die afleiding gemaak word, dat ten spyte van die brawe treë wat gegee is om te verenig met die uitgesproke verbintenis dat hulle mekaar nooit sal los nie, tog erken moet word dat die reis nou eers begin het en dat heelwat moet gebeur. Die Wortelgat-gebeure gee ‘n objektiewe blik op die stand van sake in die Ring, myns insiens.

Vooraf word in die ontwerpplan die doel gestel vir die versterking van verhoudinge en ook om beter begrip en insig in mekaar se lewenswêreld en bedieningsuitdagings te bekom. Binne die groep self word ook die versugting uitgespreek om dieper raakpunte met mekaar te ontdek, eerlik voor mekaar te wees en te groei in die vennootskap met mekaar. Ja ook ‘vordering na ‘n prototipe van kerkwees’.

Op die oog af logiese verwagtinge, gegewe die situasie. As mens egter kennis neem van die afleidings wat gemaak word in die verslag (sien hft 4) is dit duidelik dat die eenheid tans struktureel bestaan in terme van vergaderinge, byeenkomste en projekte maar dat daar nie waarlik ‘n ken-van-mekaar bestaan nie. Daarom die behoefte tot ‘spanbou’. Die eenheid is broser as wat erken word.

Die verdere gesprek en oefening saam met ‘n sosioloog (prof Schutte) rondom intimiteit en integrasie, lewer ook interessante perspektiewe. Weereens is dit duidelik dat nie almal dieselfde verwagtinge en behoefte het in terme van intimiteit en integrasie binne die Ring nie. Baie duidelik word die werklike behoefte geïdentifiseer as groei in vertroue in mekaar maar ook dat realistiese verwagtinge gekoester moet word en dat die lede deursigtig moet wees voor mekaar. Verrassend is dan wel die lae posisie op die lys van behoeftes wat intimiteit, een-tot-een-geleentheid en vriendskap kry (lg drie heel laagste). Daar is dus nie tans in die Ring ‘n behoefte aan intieme vriendskappe nie. ‘n Mens sou ‘n saak daarvoor kon uitmaak dat ‘n Ring nie noodwendig hoog op intimiteit en integrasie hoef te wees in terme van hulle behoefte nie. Dit is immers nie ‘n kleingroep of ‘n gesin of dergelike nie. Gesien egter in die lig van die feit dat dit een van die strewes is dat die Ring ‘n prototipe moet wees van kerkwees, sou mens tóg saam met die samestellers van die

betrokke verslag wil stem as hulle opmerk dat daar vir die huidige dalk tóg harder gewerk moet word aan intimiteit as wat andersins nodig sou wees – ook eerlikheid en om betroubaar voor mekaar te wees.

5.2.4 Versoening en vestiging van geregtigheid

In 1996 doen die NG Ring ‘n voorlegging aan die Waarheids en Versoeningskommissie onder die voorsitterskap van Aartsbiskop Desmond Tutu (Sien hoofstuk 3). Daar word onder andere gesê ”Ons bely dat ons geswyg het op tye toe ons duidelik moes getuig. Ons bely dat hoewel ons soms probeer het om te protester teen die onregverdigde behandeling van mense, dit dikwels met groot skroom en versigtigheid was. Ons het by tye kritiese kommentaar gelewer maar ons het dikwels nie kans gesien om teen die stelsel self te getuig nie. Ons het ook dikwels geswig voor die teenstand wat ons ervaar het. Ons het moeg geword en opgehou protester op tye toe ons juis moes voortgaan om helder vir die waarheid en teen onreg te getuig.”

As leraar op Stellenbosch en lid van die NG Ring in 1996 en ook tans lid van die VRS, moet ek ons opregte erns en nederigheid bely toe die voorlegging gemaak is voor die Kommissie. Terselfdertyd moet ek ook erken dat die dokument (voorlegging) nooit weer ter sprake gekom het in die eenwordingsproses nie. Dit is jammer. Dit is eintlik ondenkbaar, al was die vereniging letterlik 10 jaar later, en al het die NG Ring die Belydenis van Belhar in 1989 onderskryf. Op daardie moment was dit die verhaal van die leraars van die NG Kerk op die dorp vanuit hulle perspektief gegrond in ‘n geloof dat die kerk van Christus in elke situasie ‘n getuie moet wees van die waarheid, van geregtigheid, van versoening en van liefde. Ek is van oordeel dat in die ontmoeting met hulle kollegas in die VGKSA dit van Groot waarde kon wees en steeds is om dit te vertel en om gehoor te word.

Die skrywe wat die leraars in die VRS verbonde aan die VGKSA eweneens op die tafel sit (sien hoofstuk 4) bevestig dat daar nog afstand is en dat daar nog nie gekom is by die hart van alles nie naamlik die hele aspek van ‘geregtigheid’. Sou mens die punt mis as gereken word dat daar veral aan die kant van die VGKSA se leraars die oortuiging bestaan dat daar ‘onafgehandelde sake’ is?. Die pyn van wat was in die land en kerk lê vlak. Hulle is nie uitgepraat nie, of dalk nog nie waarlik gehoor nie.

Verrassend dan is die verslag van die gesprek van die ‘Tweelinggemeentes’ (sien hfst 3) ‘Geregtigheid in die hede is meer dringend en akuut as geregtigheid tov die verlede. Die behoefte om aan geregtigheid in vandag se lewe gestalte te gee, is belangriker as gesprek oor wat in die

verlede gebeur het.’ Uiteraard is ‘n gegrawe in die slote en die ophaal van ou koeie ‘n futiele oefening. “We benefit from the past but we owe to the future” sal Nagy sê. Deur bloot ‘n blinde oog te gee aan wat verby is, is dalk nie so ‘n wyse keuse met die oog op die toekoms nie. Wanneer die museum in Dachau, Duitsland besoek word, kan jy nie anders as diep bewus te wees van die monsteragtige dade wat gepleeg is deur mense aan mense. Wanneer jy die lokaal verlaat is daar by die uitgang ‘n plakket aangebring met die woorde van George Santayana: ‘He who forgets the past is doomed to repeat it’.

Die beeld van roeiers op ‘n kanaal bly my by. Met hul rug gekeer op die eindestreek, kyk hulle na agter terwyl hulle verbete roei. Vorentoe moet daar beslis gevaar word, maar alleenlik met ‘n blik op die landskap wat verby is en verby gaan. In ‘n sekere sin help dit die afstand wat hulle geroei het bepaal, en hoe vêr nog na vorentoe. By die Distrik Ses museum in Kaapstad was by geleentheid ‘n reuse plakkaat met die uitbeelding van die *sjechina* (sien hfst 2). Volgens die ou Rabbynse verhaal het die mens aandeel aan die verlossing van die wêreld. Dit gebeur wanneer jy met jou hele hart iets vir iemand anders doen. Saam is ons almal voor die aangesig van God. Wanneer jy iets van harte doen, bevry jy ‘n vonk wat dan weer terugkom by God...en dan kom die Koninkryk. Hierdie herinnering is by die museum waar alle besoekers bewus gemaak word van dit wat in die verlede deur mense aan mense gedoen is.

5.3 Prototipe van Kerkwees

5.3.1 Wat kan ons doen?

Tydens die mees onlangse sitting van die VRS op Dinsdag 12 Augustus 2014, tree die dekaan van die Teologiese fakultet aan die Universiteit van Stellenbosch. Prof Nico Koopman, op as gasspreker. Hy praat onder die tema: ‘Wat kan ons doen om eenheid en sosiale kohesie te bevorder in kerk en samelewing?’ Hy lig agt bakens uit:

- Onthou God se hartklop. Inlyn met die Belydenis van Belhar onderstreep hy dat God nie meer God van Jesus Christus is as Hy nie sy mense versamel en versorg, beskerm en roep nie; as Hy hulle nie sáám laat leef en sáám laat soek na eenheid, versoening en geregtigheid nie; as Hy hulle nie sáám beskerm en lei tot ‘n lewe van lojaliteit en gehoorsaamheid nie.
- Onthou Desmond Tutu se woorde: no future without forgiveness. Vergifnis is die eerste woord in die Christelike logika. Dit open die weg vir berou, skuldbelydenis, versoening en geregtigheid, vrede.

- Onthou Desmond Tutu se woorde: I am a good ecumenical because I am a good Anglican. Wees wie jy is, baken jouself af maar terselfdertyd met 'n openheid om te luister na ander sodat enige woord, begrip of wat ookal gekontamineer is tydens die apartheid-era, herstel kan word...begrippe soos verskeidenheid, pluraliteit en partikulariteit. Elkeen het 'n selfstandige reg, maar nooit mag dit skanse en skeidings tussens mense impliseer en selfs laat realiseer nie.
- Onthou daar is geen bevrydende waarheid sonder genuanseerdheid nie. Ons leef in onversoembare posisies (*incommensurability*) Binne hierdie paradoksaliteit, dualiteit, aporie, tragiek en ambivalensie word ons uitgedaag om te soek na konsensus en voortgaande dialoog.
- Onthou die waarde van morele aanvaarbare kompromieë. Suid-Afrika is 'n kompromis, sê hy. Daar moet 'n keuse gemaak word waarmee en waarvoor almal kan en wil leef. Maak daarom saam 'n belofte, 'n verbintenis, of onderneem saam 'n reis. ('ons sal mekaar nie los nie')
- Onthou die drie dimensies van rassisme en klassisme, seksisme en homofobie, xenofobie en tribalisme, ageïsme en handikappisme, selfs vernietiging van die omgewing.
 - (a) Sub-bewuste prentjies van meerder- en minderwaardigheid
 - (b) Sosiale strukture wat opgerig word op grond van die prentjies
 - (c) Godsdienstige legitimering van die prentjies en strukture

Hy doen 'n beroep op die skep van ruimtes van konstruktiewe nabyheid....die skep van saam-ruimtes waar jy leer leef met 'n etos van waag om te vertrou, van glo die nuwe is moontlik, van raak ontslae van die eerste naïwiteit wat die sondigheid in mense ontken en onderskat, maar cmet 'n tweede naïwiteit wat sê te midde van die realiteit van die sondigheid en teleurstelling waag ons dit om te vertrou en onderweg te gaan met mekaar

- Onthou die impak van sosio-ekonomiese ongelykheid. Soek na 'n samelewing van ekwilibrium/ewewig.
- Onthou die koninkryk...dit gaan oor niks anders nie!

5.3.2 Bedienaars van die versoening

Die hele voordrag adem die Kontekstuele benadering al is hy daarvan onbewus. Meer nog – dit adem die evangelie. Die Griekse woord vir versoening, *katalagè*, beteken letterlik die byeenbring van partye wat teenoor mekaar staan. Veelseggend is die Engelse weergawe 'atonement' - at-one-

ment – Dit is presies waarom dit gaan – een-making. Dit is wat as uitdaging dien in die VRS – nie in strukture nie maar as Ek teenoor ‘n Ek.

By die optrede van Dirkie Smit waarna vroeër verwys is, (hoofstuk 3) sê hy rakende kerkeenheid: “Die versoening in Christus word herkénbaar in die kerk. Dis juis die wonderbare getuienis van die kerk se eie bestaan en lewe in ‘n gebroke en verdeelde wêreld, in verskeurde gemeenskappe en samelewings, volgens die Bybel. In die kerk tel man en vrou, slaaf en vrymens nie langer nie. Die eenheid is gawe maar daarom ook opdrag, word bely. Die werklikheid moet ook nagejaag word, gesoek word, word bely. Die volk van God moet voortdurend weer opgebou word in ware eenheid, word bely. Alles wat die lewende eenheid mag bedreig moet daarom bestry word, word bely, omdat dit geen plek mag hê in die kerk nie. Alle geskeidenheid, vyandskap en haat tussen mense en tussen groepe is sonde, wat reeds in Christus oorwin is, en daarom nie in die kerk hoort nie, word bely. Die eenheid wat reeds as werklikheid tussen ons bestaan moet sigbaar word, sodat die wêreld kan glo, word bely. En dis die punt, al is dit weer eens so eenvoudig. Jesus bid self dat ons wat aan Hom behoort een sal wees, sodat die wêreld kan glo. Dit beteken sigbaar een sal wees, sodat die wêreld kan sien, en verras en verwonderd kan staan oor die kerk, omdat die kerk één is op maniere wat die gemeenskap en die samelewing nie ken nie. Sodat die wêreld kan sien dat die eenheid in die kerk persoonlike, natuurlike en kulturele verskille en kloue oorbrug. Sodat die wêreld kan glo in die evangelie van die liefde van God, volgens Johannes 17” (DJ Smit, 2010).

Waarvoor die VRS op Stellenbosch staan is prysenswaardig (sien die beleidsverklaring in hoofstuk 3) Tóg vra dit vir meer.

Smit sê: “Ons bely met die mond, maar bestry ons regtig van harte alles wat die sigbare eenheid mag bedreig? – dis die vraag, oral in die wêreldkerk vandag. Hy sê dan – “Hóé die een sigbare kerk daar sal uitsien kan daarom nie vooraf beantwoord word nie. Daar is geen model of resep, geen voorskrif of enigste antwoord nie. Dis ook nie aan enigeen gegee om alleen uit te maak hoe dit moet lyk en dan vir ander voor te skryf nie. Daar is net die pad na die toekoms wat ons sáám moet bewandel, bely Belhar. Saam sal ons op dié pad ontdek wat moontlik en nodig is, omdat ons mekaar sal ontdek, en onself nuut sal ontdek (ibid, 2010).”

Hier is die ontknopingspunt – om onself en mekaar nuut te ontdek. Dit sal die uitdaging aan die VRS bly. Net soos Nagy erken, kan dit nie gemanipuleer word nie. Dit is verder ook onvoorspelbaar. Dit is ‘n dinamiese gebeure tussen partye. Dit is egter van kardinale belang dat geleenthede vir ontmoeting en onbevange luister na mekaar geskep word. Dit kan nie alleen gebeur

in vergaderinge nie. Die leraars sal mekaar onbevange moet ontmoet binne 'n ruimte van 'n onvoorwaardelike ontvang van mekaar in erkenning aan mekaar. Dit is in die 'ontmoeting' wat die 'ontdekking' gebeur deur dialoog.

5.4 Ter wille van die toekoms

Na alles is ons nie net erfgename nie maar ook erflaters (Meulink-Korf/van Rhijn, 2005:109) Dit is 'n etiese werklikheid – 'n nuwe weg moet gebaan word - die herstel van die reg téénor die handhawing van 'n destruktiewe reg. Dit is die saamsoeke en die saamskep van dit waarna almal verlang naamlik die herstel van geregtigheid met die oog op ons kinders – die toekoms. Dit gaan vir Ivan Nagy om die mees kwesbare, die kinders en daarmee saam ook hulle wat nog ongebore is. Dus die generasies wat nog aan die kom is. Nagy sê: “Grown-ups look back at a formative past while posterity lives in a formative present and faces a formative future. Posterity is inherently entitled to due consideration. Offering due consideration is the present generation’s primary way to repay the inherent generosity of its generative past (ibid, 1986:420).”

Die vraag waartoe die VRS moet antwoord: tot wie, in belang van wie het hulle verenig tot een Ring?

5.5 Samevatting

Soos in die Inleiding genoem, is die leraars van die VRS die kenbron. As kwalitatiewe ondersoek is die fokus geplaas op hoe hulle gestalte gee aan hulle eenwording ten einde 'n getuienis te wees in die gemeenskap van Stellenbosch en verder. Dit wil 'n bydrae lewer tot 'n funksionele ekklesiologie waarin hul kommunikatiewe geloofshandeling of nie, beskryf word. Handeling wat bydra tot funksionele bedieningstrukture en bedoelingstrategieë, of nie.

Die vraag wat aan die Ring gestel word in hierdie ondersoek is: hoe hulle hul verbintenis aan mekaar beleef? Is dit uitdrukking van die liggaam van Christus (teologiese dimensie) en is hulle in hul broosheid onvoorwaardelik verbind aan mekaar in vertroue en lojaliteit (pastorale dimensie)? Die sensitiewe vraag, dog noodsaaklik – wát gebeur *tussen* die partye in die ontmoeting?

Erkenning moet gegee word vir die brawe tree wat gegee is in 'n sensitiewe en brose tyd, nie net in Suid Afrika nie maar ook in die kerklike gemeenskap van die NG Kerkfamilie. Die tekortkoming is egter 'n eerlike deursigtige, openlike gesprek vir wat die eenwording vir en van elkeen gevra het. Lojaliteit en lojaliteitkonflikte is heelwaarskynlik in spel. Is die leraars daarvan bewus – in hulleself

en in mekaar? Ek sou verder wou gaan deur te vra na hul eerlikheid en deursigtigheid teenoor mekaar.

Ken hulle mekaar waarlik? Weet hulle van elkeen se adres? Ken hulle mekaar se narratief. Dit kan alleen geskied in naby verhoudinge. Ek wil Nico Koopman weer aanhaal in sy geprek by die jongste sitting van die Ring...”mobiliseer mense om te leef in saam-ruimtes, together-spaces, grens-situasies, tussen-in ruimtes, waar jy gedruk word, waar jy ge-etiketteer word, waar jy bemiddel tussen seer en vrese en verlangens van botsende groepe, waar dit soms lyk jy stel niemand tevrede nie, waar jy leer leef met ‘n etos van waag om te vertrou, van glo die nuwe is moontlik ... wat sê te midde van die realiteit van die sondigheid en teleurstelling waag ons dit om te vertrou en onderweg te gaan met mekaar” (Koopman, Aug 2014).

Dit is wat die VRS moet doen – hulle het gewaag om mekaar se hande te vat, ‘n struktuur en ruimte geskep wat sigbaar een is na buite – en binne? Hulle moet waag om mekaar te vertrou.

Hulle sal die dokumente van die verlede weer op die tafel moet sit –

- Die voorlegging aan die Waarheids en Versoeningskommissie (WVK)
- Hul eie beleidsverklaring soos verwoord by hul eenwording (hoofstuk 3)
- Die verslag van die Wortelgat-retraite

Met dit op die tafel, hierdie dokumente, word geensins geadviseer dat daar ‘n voortgaande gedelf in die verlede moet plaasvind ten einde ou koeie uit die sloot te grawe nie. Met die oog op die toekoms is dit belangrik dat ook die VGK leraars die ruimte gegee moet word om te praat oor die verlede se vervreemding en verwydering, hulle skuld en seer. Wat gevra word in wederkerigheid is dat na mekaar geluister word met ‘n ‘derde oor’ (Osmer, 2008:5). Dit beteken ‘n waarlik empatiese (invoel en indink oor grense heen) luister na mekaar. Mens sou kon sê; ‘môre begin gister’ (v Doorn, 1996).

Die Kontekstuele Benadering met sy rykdom aan waardevolle begrippe is myns insiens ‘n uiters geskikte ‘voertuig’ om hierdie reis met die oog op die toekoms aan te pak. Dit open ‘n weg na mekaar in deursigtigheid en begrip met ‘sagter oë’.

Wanneer Nagy soos ook Buber oortuig is dat die uitkoms van enige relasie nie van buite af gemanipuleer en vooruit bepaal kan word nie maar afhanklik is van die dinamiese gebeure tussen partye in die moment, sal ook die Ring voortdurend sáám moet vra en soek na wat eenheid beteken en hoe dit lyk? Dat hulle mekaar nooit sal los nie is bemoedigend. Dat hulle mekaar in hierdie

‘vashou’ moet vertrou en betroubaar teenoor mekaar sal wees is wesenlik. Hulle is een. Hierdie eenheid roep egter daarna dat daar gestalte aan gegee moet word – sigbaar, ter wille van die evangelie en ter wille van hulle geloofwaardigheid in die gemeenskap. Dit vra nie dat hulle hul identiteit moet verloor nie. Elkeen het sóveel om te gee vanuit die rykdom van sy/haar afkoms. Dat hulle verskillend en divers is, is waar. Eenheid vra nie dat hulle in ‘n selflose houding in mekaar moet opgaan nie. Hulle moet hulle self afbaken. Daarin lê hulle sterkte. Eenheid beteken nie eenvormig nie maar juis ‘n vashou van mekaar in hul respekvolle andersheid teenoor mekaar.

Hierdie ondersoek wil dit aan die Ring uitwys dat hulle braaf was om hierdie weg te betree. Hulle is egter nog nie by die bestemming nie. Dit is eerste tree op ‘n weg wat ‘n reis-met-mekaar kan wees. Dit vra egter ‘n bereidheid tot ware dialoog sodat ons die stereotipe beeld van mekaar kan afbreek ten einde deur te breek na mekaar – na die ware EK-JY.

Wanneer ons mekaar raaksien vir wie elkeen is – ‘n naaste vir wie ek verantwoordelik is, word ruimte geskep vir konstruktiewe nabyheid, word daar gestap oor grense en skanse heen en kan mens in hierdie verbintenis Krog napraat (sien p123).

Na aanleiding van die Wortelgat retraite maar veral die gespreksdokument wat die VGK leraars op die tafel gesit het, is ek van oortuiging dat die gemene deler van die Ring lê in die saamsoeke na geregtigheid

Dit is ‘n kernbegrip in die Kontekstuele benadering.”at the very least, a periodic concern for monitoring the fairness of a relationship is required to keep a relationship trustworthy. A just state of relationship is not a possession, not a thing to be owned, of course. Rather, it requires ongoing striving for a never fully attainable goal. Contextual therapy regards justice as an ongoing challenge to existing balances of fairness (ibid, 1986:417).”

Die Verenigende Ring van Stellenbosch word aangemoedig om elke geleentheid aan te gryp om met mekaar in dialoog te bly - om te waag te midde van die realiteit van ons elkeen se beheptheid met die self en die realiteit van terleurstellings. Waag om te gee maar ook waag om te ontvang ter wille van die ander en die Ander.

SAMEVATTENDE STELLINGE

- Die gedagtegoed van Ivan Boszormenyi-Nagy is nie aardskuddende nuwe gedagtes asof daar nog nooit daaroor gepraat of geskryf is nie. Begrippe soos lojaliteit, betroubaarheid, vertroue, vergifnis, regverdigheid, aanspraak en andere is gegee vanaf die begin sou mens wou sê. Hy onderskei hom egter daarin dat hy die begrippe besig binne sy verstaan van die mens as iemand wat ingeweef is as vesel saam met ander vesels en wat saam 'n stuk materiaal, 'n geweefde lap vorm. Binne hierdie relasies gaan dit vir hom om wat daar gebeur in lojaliteit en regverdigheid in die balanse van gee en neem aan en vir mekaar. Geen mens voer 'n eiland-bestaan nie. Elkeen is ten minste die seun of dogter van 'n pa en ma – onvervreembaar. Etiek gebeur vir Nagy daar waar mense uitdrukking gee aan hulle relasie – hoe word die verhouding sigbaar?
- Lojaliteit aan die mense in jou netwerk van relasies is eksistensieel. Dit kan nie verbreek word nie. Dit duur lewenslank. Dit is 'n bestaansgegewe. Lojaliteit is in die bloed, by wyse van spreke. Jy kan nooit nie lojaal wees aan jou ouers nie. Jou lojaliteit kan hoogstens ondergronds gaan of dit kan gedeel word (split) Jy het nie jou ouers gekies nie maar hulle ook nie vir jou nie, tog is jul verbintenis aan mekaar leweskenkend.
- Binne die gesin/huis van afkoms is daar 'n dinamiese spel elke dag aan die gang wat vormgewend is na alle kante toe. Die verhouding tussen ouers en kinders is assimetries, wat beteken dat ouers meer belê en gee aan die kinders as wat die kinders terug kan gee. Dit is 'n gegewe en is logies. Tog gee klein kinders wel iets aan hulle ouers en as daar passend gegee word en passend ontvang word is daar balans in regverdigheid en heers 'n klimaat wat groei en ontwikkeling tot volwassenheid stimuleer. Die teenoorgestelde kan ook waar wees en is ook waar in die realiteit en daarom loop baie mense bedags in die wêreld rond met wonde wat veroorsaak is in situasies waar hulle as kinders geparentifiseer is wat beteken dat hulle uitgebuit is of verwag is om rolle te vul wat nie passend is by 'n jong kind nie. Destruktiewe geregtigheid kan aan die orde van die dag was, onbillike eise van 'rekeninge' van ander se skuld aangedoen wat 'betaal' moes word – wraak en weerwraak en so sou mens kon aangaan. Die werklikheid is dat dit mense in hulle wese aangeraak het en daarom in hulle relasies 'n groot rol speel.
- Die lewe is onontwykbaar 'n lewe saam met ander. Mense is nie dinge nie, sê Buber wat 'n groot invloed was op Nagy se denke. Ek vorm 'n beeld van die ander. Maar hierdie beeld van die ander is nie 'jy' nie maar 'dit'. Dit is 'n etiese fout wanneer ek vashou aan my selfgemaakte

beeld van die ander sonder die inspraak van die ander. Dan leef ek met vooroordele. Dit gaan egter goed wanneer ek snelgevormde vooroordele laat verander deur die werklike ander. Dit kan alleen gebeur deur die ander te ontmoet in dialoog.

- In die ontmoeting gaan dit dan om gee en neem van mekaar. Gee is nie 'n verpligting nie. Dit is eksistensieël. Jy gee omdat jy is. Jy beplan nie om te gee sodat jy terug kan ontvang nie. Jy gee en deur te gee dra jy op unieke wyse by tot die herstel van die wêreld. Die ondertoon wat deurentyd hier resoneer/tril is dié van vertroue. Vertroue is 'n beweging tussen mense. Dit is nie dieselfde by alle mense nie. Nagy hou daarom die Grootboek-metafoor altyd byderhand. Dit gaan om debiete en krediete. Dit gaan om wat gegee word of wat nie gegee word nie. Wat ontvang word en wat nie ontvang word nie.
- Mense verskil van mekaar. In die verskil van mekaar lê die etiese daad. Dit is die roep van die ander na my wat by my besinning vra. Dit eis gehoorsaamheid van my en die grondhouding in die Kontekstuele benadering is meersydige gerigte partydigheid. Dit gaan om 'n empatiese luister na die ander in onbevooroordeeldheid. Hoe ek tuis kom by die ander of die ander by my is van uiterste belang in die vestiging van vertroue. Ek kan nie met 'n oordeel na die ander gaan nie, ek kan nie my verlangens op die ander projekteer nie. Ek kan wel op my stoel sit en di ander toelaat om die ander te bly. Dan mag 'n ontmoeting gebeur.
- In hierdie tesis was my doelwit om iets van die Kontekstuele benadering van Nagy aan die orde te stel. Verder om aan te dui of dit iets te sê het vir ons hier te lande in Suid Afrika en of dit 'n bruikbare instrument binne die pastoraat en daarom die praktiese teologie is. In die Kontekstuele benadering gaan dit om die mens as relasionele wese binne 'n intergenerasionele konteks. 'n Konteks wat niemand onaangeraak laat nie. Wanneer enige twee of meer mense met mekaar in 'n relasie tree bring hulle as't ware almal mee met wie hulle in 'n relasie is. Binne daardie relasie het veel gebeur wat bepalend is vir die optrede van elke individu. Ivan Nagy het my daarvoor sensitief gemaak. Deur die eenwording van die twee Ringe op Stellenbosch van die twee susterskerke as kenbron te neem wou ek illustreer hoe die gedagtegoed van Nagy juis passend gebruik kan word in die taksering van hulle verbondenheid aan mekaar. Met dit en die vier vrae van Osmer nl: wat gebeur hier, hoekom gebeur dit, wat is veronderstel om te gebeur en hoe kan ons daarop reageer? ...wou ek die een kritiese waarheid uitlig naamlik dat niemand onbevange rondom 'n onderhandelings tafel sit nie maar juis opreëer vanuit sy lojaliteit teenoor sy herkoms. Tweedens wou ek deursigtigheid skep vir wat reeds gebeur het met die eerste brose tree wat die leraars saam gegee het. As een van die leraars van die Ring wou ek derdens ook aandui waar ek

reken tekorte is en waar ons eerder terug moet gaan na die tekenbord toe. Laastens wou ek iets laat deurvloei van manne en vroue wat onder die leiding van God se Gees handelend optree om ter wille van die evangelie op te staan en geloofwaardig te wees. Ek is van oortuiging dat ek my doelwit bereik het.

- Uiteraard sou so 'n studie nog meer perspektief en helderheid kon gee sou dit as empiriese navorsing aangepak kon word en die leraars elkeen waarlik aan die woord gestel word. Dit mag dalk in die toekoms iets wees om te oorweeg.

ADDENDUM

1. Die Belydenis van Belhar
2. Preek van Dr CW Burger tydens feesdiens, Hervormingsondag 2006
3. Voorlegging aan die Waarheids en Versoeningskommissie – NGK

Die Belydenis van Belhar 1986

Wat hier volg is die oorspronklike teks van die belydenis van Belhar soos dit in 1986 deur die Sinode van die NGSk goedgekeur is. Die VGKSA se Algemene Sinode van 2008 het dié teks onveranderd as die basisteks verklaar.

Die Begeleidende brief

Die Sinode van die voormalige NG Sendingkerk in Suid-Afrika het reeds by die aanvaarding van die Belhar as 'n konsep in 1982 'n Begeleidende Brief goedgekeur, wat altyd daarmee saam gelees moet word. (Sien onderaan)

Teks

1. Ons glo in die drie-enige God, Vader, Seun en Heilige Gees wat deur sy Woord en Gees sy Kerk versamel, beskerm en versorg van die begin van die wêreld af tot die einde toe.
2. Ons Glo aan een heilige algemene Christelike kerk, die gemeenskap van die heiliges, geroepe uit die gans menslike geslag.

Ons glo dat die versoeningswerk van Christus sigbaar word in dié kerk as geloofsgemeenskap van diegene wat met God en onderling met mekaar versoen is;
(Ef 2:11-22)

dat die eenheid van die kerk van Jesus Christus daarom gawe én opdrag is; dat dit 'n samebindende krag is deur die werking van Gods Gees, maar terselfdertyd 'n werklikheid is wat nagejaag en gesoek moet word en waartoe die volk van God voortdurend opgebou moet word;
(Ef 4:1-16)

dat hierdie eenheid van die volk van God op 'n verskeidenheid van maniere gestalte moet kry en werksaam moet wees, daarin dat ons mekaar liefhet, gemeenskap met mekaar beleef, najaag en beoefen;
(Fil 2:1-5. 1 Kor 12:4-31)

daarin dat ons skuldig is om onself tot nut en saligheid van mekaar gewillig en met vreugde te gee; daarin dat ons een geloof deel, een roeping het, een van siel en een van sin is, een God en

Vader het, van een Gees deurdrenk is; van een brood neem en uit een beker drink, met een doop gedoop is, en een Naam bely, aan een Heer gehoorsaam is, vir een saak ywer, een hoop met mekaar deel; saam die hoogte en breedte en diepte van die liefde van Christus leer ken; saam opgebou word tot die gestalte van Christus, tot die nuwe mensheid; saam mekaar se laste ken en dra en so die wet van Christus vervul, mekaar nodig het en mekaar opbou, mekaar vermaan en mekaar troos, saam met mekaar ly vir die geregtigheid, saam bid, saam diensbaar is aan God in hierdie wêreld, saam stry teen alles wat hierdie eenheid mag belemmer of bedreig;
(Joh 13:1-17, 1 Kor 1:1-13, Ef 4:1-6, Ef 3:14-20, 1 Kor 10:16-17, 1 Kor 11:17-34, Gal 6:2, 2 Kor 1:3-14)

dat hierdie eenheid in vryheid gestalte kan vind en nie onder dwang nie; dat die verskeidenheid van geestelike gawes, geleenthede, agtergronde, oortuigings, soos ook die verskeidenheid van taal en kultuur, vanweë die versoening in Christus geleenthede is tot wedersydse diens en verryking binne die een sigbare volk van God;
(Rom 12:3-8; 1 Kor 12:1-11; Ef 4:7-13; Gal 3:27-28; Jak 2:1-13)

dat die ware geloof in Jesus Christus die enigste voorwaarde is vir lidmaatskap van hierdie kerk.

Daarom verwerp ons enige leer

wat óf die natuurlike verskeidenheid óf die sondige geskeidenheid so verabsoluteer dat hierdie verabsoluttering die sigbare en werksame eenheid van die kerk belemmer of verbreek of selfs lei tot 'n aparte kerkformasie;

wat voorgee dat hierdie geestelike eenheid werklik bewaar word deur die band van die vrede wanneer gelowiges met dieselfde belydenis van mekaar vervreem word ter wille van die verskeidenheid en vanweë onversoendheid;

wat ontken dat 'n weiering om hierdie sigbare eenheid as 'n kosbare gawe na te jaag sonde is;
wat uitgesproke of onuitgesproke voorgee dat afkoms of enige ander menslike of sosiale faktore is vir lidmaatskap van die kerk.

3. Ons glo dat God aan sy kerk die boodskap van versoening in en deur Jesus Christus toevertrou het; dat die kerk geroep is om die sout van die aarde en die lig van die wêreld te wees; dat die kerk salig genoem word omdat hulle vredemakers is; dat die kerk deur woord en daad getuies is van die nuwe hemel en die nuwe aarde waarop geregtigheid woon;
(2 Kor 5:17-21; Matt 5:13-16; Matt 5:9; 2 Pet 3:13; Open 21-22)

dat God deur sy lewenskeppende Woord en Gees die magte van sonde en dood, daarom ook van onversoendheid en haat, bitterheid en vyandskap, oorwin het; dat God deur sy leweskeppende Woord en Gees sy volk in staat stel om te leef in 'n nuwe gehoorsaamheid wat ook in die samelewing en wêreld nuwe lewensmoontlikhede kan bring;
(Ef 4:17-6:23; Rom 6; Kol 1:9-14; Kol 2:13-19; Kol 3:1-4:6)

dat hierdie boodskap ongeloofwaardig gemaak word en dat die heilsame uitwerking daarvan in die weg gestaan word indien dit verkondig word in 'n land wat op Christelikheid aanspraak maak, maar

waarin die gedwonge skeiding van mense op rassegrondslag onderlinge vervreemding, haat en vyandskap bevorder en bestendig;

dat enige leer wat sodanige gedwonge skeiding vanuit die evangelie wil legitimeer en dit nie wil waag op die pad van gehoorsaamheid en versoening nie, maar uit vooroordeel, vrees en selfsug en ongelooft die versoenende krag van die evangelie byvoorbeeld verloën, ideologie en dwaalleer is.

Daarom verwerp ons enige leer wat in die naam van die evangelie of die wil van God die gedwonge skeiding van mense op grond van ras en kleur in so 'n situasie sanksioneer en daardeur die bediening en beleving van die versoening in Christus byvoorbeeld belemmer en van krag beroof.

4. Ons glo dat God Homself geopenbaar het as die Een wat geregtigheid en ware vrede onder mense wil bring; dat Hy in 'n wêreld vol onreg en vyandskap op 'n besondere wyse die God van die noodlydende, die arme en die veronregte is en dat Hy sy kerk roep om Hom hierin na te volg; dat Hy aan verdruktes reg laat geskied en brood aan die hongeriges gee; dat Hy die gevangenes bevry en blindes laat sien; dat Hy dié wat bedruk is ondersteun, die vreemdelinge beskerm en weeskinders en weduwees help en die pad vir die goddelose versper; dat vir Hom reine en onbesmette godsdienste is om die wese en die weduwees in hulle verdrukking te besoek; dat Hy sy volk wil leer om goed te doen en die reg te soek;
(Deut 32:4; Luk 2:14; Joh 14: 27; Ef 2:14; Jes 1:16-17; Jak 1:27; Jak 5:1-6; Luk 1:46-55; Luk 6:20-26; Luk 7:22; Luk 16:19-31)

dat die kerk daarom mense in enige vorm van lyding en nood moet bystaan, wat onder andere ook inhou dat die kerk sal getuig en stry teen enige vorm van ongeregtigheid sodat die reg aanrol soos watergolwe, en geregtigheid soos 'n standhoudende stroom;
(Ps 146; Luk 4:16-19; Rom 6:13-18; Amos 5)

dat die kerk as eiendom van God moet staan waar Hy staan, naamlik teen die onregtigheid en by die veronregtes; dat die kerk as volgelinge van Christus moet getuig teenoor alle magtiges en bevoorregtes wat uit selfsug hulle eie belang soek en oor andere beskik en hulle benadeel.

Daarom verwerp ons enige ideologie wat vorme van veronregting legitimeer en enige leer wat nie bereid is om vanuit die evangelie so 'n ideologie te weerstaan nie.

5. Ons glo dat die kerk geroep word om dit alles te bely en te doen, in gehoorsaamheid aan Jesus Christus sy enigste Hoof, al sou ook die owerhede en verordeninge van mense daarteen wees en al sou straf en lyding daaraan verbonde wees.
(Ef 4:15-16; Hand 5:29-33; 1 Pet 2:18-25; 1 Pet 3:15-18)

Jesus is die Heer.

Die dié God, Vader, Seun en Heilige Gees, kom toe eer en heerlikheid in ewigheid.

Die Belydenis van Belhar: Die begeleidende brief

Die Sinode van die voormalige NG Sendingkerk (NGSK) in Suid-Afrika het reeds in 1982 met die aanvaarding van die Belydenis van Belhar as 'n konsep 'n begeleidende brief goedgekeur om altyd daarmee saam te lees.

1. Ons is daarvan bewus dat daar in die lewe van die kerk oomblikke kan ontstaan van soveel erns dat die kerk die noodsaak kan voel om opnuut sy geloof te bely in die lig van 'n spesifieke situasie. Ons is daarvan bewus dat so 'n daad van belydenis nie ligtelik gedoen word nie, maar slegs as geoordeel word dat die hart van die evangelie self op die spel staan en bedreig word. Na ons oordeel verg die kerklike en politieke situasie binne ons land en veral binne die NGK-familie tans so 'n beslissing. Ons doen hierdie belydenis dus nie as 'n teologiese gespreksbydrae of as 'n nuwe samevatting van al ons geloofsgoedere nie, maar as 'n kreet uit die hart, as 'n dwang wat ons opgelê is om die evangelie ontwil in die lig van die oomblik waarin ons staan. Ons bely saam met vele ons skuld daarin dat ons nie altyd duidelik genoeg hieroor getuig het nie en gevolglik medeverantwoordelik is daarvoor dat wat as sonde ervaar en bely is of as sonde ervaar en bely moes word, mettertyd gegroei het tot vanselfsprekendhede en Skrifvreemde ideologieë en dat die indruk by vele geskep is asof die evangelie nie waarlik op die spel was nie. Ons spreek hierdie belydenis uit, omdat ons oordeel dat allerlei teologiese argumente daartoe bygedra het om aspekte van die waarheid so eensydig te beklemtoon dat dit in die leuen verander het.

2. Ons is daarvan bewus dat die enigste gesag agter so 'n belydenis en die enigste grond waarop dit uitgespreek kan word die Heilige Skrifte as die Woord van God is. Volkome bewus van die waagstuk verbonde aan so 'n daad, oordeel ons tog dat ons geen ander keuse het nie. Ons is boonop daarvan bewus dat geen ander motiewe of oortuigings, hoe geldig hulle ook al mag wees, ons die reg veroorloof tot 'n daad van belydenis nie. Dit moet 'n kerklike handeling wees ter wille van die suiwerheid en die geloofwaardigheid van die kerk en sy boodskap alleen. Sover dit moontlik is voor die mense verklaar ons hiermee dat ons enigste dryfveer geleë is in ons vrees dat die waarheid en krag van die evangelie self bedreig word in hierdie situasie. Ons wil geen groepsbelang dien, partyskappe bevorder, teologieë bevorder of bymotiewe verwesenlik nie. Terselfdertyd weet ons dat ons diepste bedoelinge slegs na ware beoordeel kan word deur Hom voor wie alles oop en bloot is. Ons spreek hierdie belydenis nie uit vanaf sy troon en uit die hoogte nie, maar voor sy troon en voor die mense. Ons pleit daarom dat hierdie belydenis nie misbruik sal word deur enigiemand met allerlei bymotiewe nie en dat dit ook nie vanuit sulke motiewe teëgestaan sal word nie. Ons begeerte is om geen valse struikelblokke in die weg te lê nie, maar om heen te wys na die egte struikelblok, die rots Jesus Christus.

3. Ons spreek hierdie belydenis nie uit teen spesifieke mense of groepe van mense of 'n kerk of kerke nie. Ons spreek hierdie belydenis uit teen 'n valse leer, teen 'n ideologiese verdraaiing wat die evangelie self in ons kerk en land bedreig. Ons versugting is dat niemand hulle sal vereenselwig met hierdie verwerplike leer nie en dat almal wat heeltemal of gedeeltelik daardeur verblind is hulle daarvan sal afkeer. Ons is terdeë bewus van die verleidelike aard van so 'n valse leer en weet dat vele wat daardeur gekondisioneer is in mindere of meerdere mate die halwe waarheid leer glo het as die volle. Ons betwyfel daarom nie talle van sulke mense se Christelike geloof, hulle opregtheid, eerlikheid, integriteit en goeie bedoelinge en in baie opsigte lofwaardige handelswyse nie. Juis omdat ons egter die krag van die misleiding ken, is ons daarvan bewus dat nie die erns, opregtheid en intensiteit van ons sekerhede ons vrymaak nie, dog slegs die waarheid

in die Seun. Aan dié bevryding het ons kerk en ons land 'n intense behoefte. Ons praat daarom pleitend en nie beskuldigend nie. Ons pleit om versoening, dié egte versoening wat volg op bekering en verandering van gesindhede en ordening. Ons is daarby daarvan bewus dat 'n daad van belydenis 'n tweesnydende swaard is, dat niemand van ons die eerste klip kan gooi of nie self 'n balk in die eie oog het nie. Ons weet dat die gesindhede en optrede wat die evangelie teëwerk by ons almal aanwesig is en sal bly. Daarom is hierdie belydenis niks anders nie as 'n oproep tot voortdurende gesamentlike selfondersoek, stryd en bereidheid tot bekering in die Naam van ons Here Jesus Christus in 'n gebroke wêreld. Dit wil geen daad van selfregverdiging en onverdraagsaamheid wees, sodat ons terwyl ons vir andere preek, dalk self verwerplik sal wees nie.

4. Ons bede is dat hierdie daad van belydenis nie valse struikelblokke in die weg sal lê en daardeur valse verdelinge sal veroorsaak en bevorder nie, dog versoenend en verenigend sal wees. Ons is daarvan bewus dat so 'n daad van belydenis en 'n proses van versoening noodwendig veel pyn meebring. Dit verg die pyn van bekering, berou en skuldbelydenis. Dit verg die pyn van lewensvernuwing en -verandering, sowel individueel as gesamentlik. Dit plaas ons op 'n pad waarvan ons die einde nie kan voorsien of na ons eie wense kan manipuleer nie. Op dié pad sal ons onvermydelik intense groeipyne ervaar terwyl ons worstel om die vervreemding, die bitterheid, die onversoendheid en die vrees te oorwin. Ons sal sowel onself as mekaar nuut moet leer ken en beleef. Ons is terdeë daarvan bewus dat hierdie belydenis roep om die aftakeling van denk-, kerklike en samelewingstrukture wat oor baie jare heen gegroei het. Ons bely egter dat daar ter wille van die evangelie geen ander uitweg moontlik is nie. Ons bede is dat ons broeders en susters dwarsdeur die hele NGK-familie, maar ook daarbuite, hierdie nuwe begin saam met ons sal wil maak, sodat ons sáám kan vry word en sáám hierdie weg van versoening en geregtigheid kan gaan. Ons bede is dat hierdie droefheid gevolglik 'n droefheid tot verlossing sal wees. Ons glo dat dit moontlik is in die krag van onse Here en deur sy Gees. Ons glo dat die evangelie van Jesus Christus hoop, bevryding, heil en ware vrede vir ons land kan en wil bring.

Preek van dr CW Burger tydens feesdiens, Hervormingsondag 2006

Boodskap aan Ring van Stellenbosch

Kan ek reg aan begin sê, broers en susters, dat dit vir my 'n wonderlike voorreg is om deel te wees van wat die afgelope week gebeur het en van die viering daarvan vandag in die erediens.

Op Stellenbosch weet ons al lank dat ons die pad moet loop. Dit is wonderlik dat ons nou kan begin daarmee.

U sal ook weet, broers en susters, dat die eenwording van die ring hier deel is van 'n groter proses in ons land waar die 4 kerke van die NG Familie hulself verbind het aan 'n proses van eenwording. Ek is die Here ongelooflik dankbaar hiervoor. Ons het die afgelope vier maande twee vergaderings gehad van die leierskap wat baie geseend was. Maar ons het ook nie illusies nie, broers en susters, dat daar harde werk voorlê nie. Ek sê vir mense: ek kom agter dis maklik om 'n kerk te skeur as om hom weer te verenig. So bid vir ons – veral vir die vergadering van 6–8 November.

Ek wil graag in my boodskap vanoggend iets sê oor die vraag wat seker die meeste vir my gevra word in dié tyd naamlik: Is die eenheid van die kerk regtig so belangrik dat ons al die goed moet doen daarvoor?

Ek gaan aansluit by Efes 4 wat ons vroeër reeds gelees het – en die redes wat Paulus daar gee. As Paulus daar 'n beroep doen op die gemeentes om eengesind te wees, gee hy 'n string redes in verse 4–6.

Kom ons luister net weer daarna: Julle kan nie verdeeld en apart leef nie, sê Hy want daar is net ... (teks)

Ek wil graag oor twee van die redes iets meer sê vanoggend:

1. Die eerste rede wat ek glo ons goed moet hoor hier in Efes 4 is dat Paulus die eenheid van die kerk haak aan die **eenheid van God**. Hoekom moet die kerk een wees? Omdat daar net een Heer is, een Gees en een God en Vader van almal is. As ons God se kinders wil wees, iets van hom wil reflekteer in ons lewens, dan mag onderlinge verskille ons nie uitmekaar dryf nie. Ons hoort bymekaar want ons het een Maker wat ons uit een stof geskep het; ons het een Verlosser wat ons met een bloed gered het en ons het een nuwe asem wat in ons geblaas deur die Een Heilige Gees. Dis ongelooflik hartseer – die evangelie word op sy kop gedraai – as die mense wat sê dat hulle

die boek glo en dié God se kinders is, allerhande verskonings het hoekom hulle nie een kan wees nie.

2. Maar daar is `n tweede, dalk meer praktiese rede wat Paulus ook hier in Efes 4 gee. Hy praat oor die kerk as die liggaam van Christus (`n baie interessante en belangrike beeld as jy die kerk wil verstaan) en beklemtoon dan dat daar ook net **een liggaam** is. Daar is nie twee of drie of baie nie... Daarom moet ons weet: as ons uitmekaar spat en verdeel word, skeur ons die een liggaam en kan die liggaam nie werk soos hy moet nie. Die eenheid van die kerk, broers en susters, is ook `n deel van die geheim van die kerk en sy manier van werk. Die kerk kan nie werk soos hy moet as hy stukkend en verskeurd en verdeeld is nie.

Ek dink ek gaan u help as ek gou vir u drie praktiese voorbeelde hier gee. Drie goed, belangrike goed in die lewe van die kerk wat ons kan mis, wat sleg verkeerd kan loop as die liggaam van Christus geskeur is en die verskillende lede nie meer bymekaar uitkom nie:

- a) Die eerste gevaar is dat `n smal geskeurde kerk die ryk, vol boodskap van die Bybel eensydig of selfs verkeerd kan verstaan.

Ek het gevoel ek begin verstaan `n groot ding van die evangelie toe Prof Willie Jonker doerie tyd meermale vir ons gesê het dat `n mens die Bybel en sy boodskap net kan verstaan as jy dit saam met ander mense lees. Dit is baie gevaarlik om te dink jy alleen of jy en jou vriende wat net soos jy is, die Bybel op julle eie kan lees en regtig verstaan waaroor dit eintlik daar gaan. Die reël is dat hoe meer mense bykom en hoe verskillender daai mense is broers en susters, hoe beter is ons kans om te verstaan wat regtig die boek se boodskap is.

Kan ek maar sê: in ons kerk se skriftuurlike verdediging van apartheid het presies dit gebeur. Die beste polis wat ons uitneem om vorentoe weer sulke goed te keer is om harder te werk aan die eenheid van die kerk.

- b) `n Tweede praktiese rede: Ons kan ook baie moeilik ons taak as kerk verrig of ons roeping uitvoer, reg uitvoer, as die een liggaam van Christus geskeur is. In Efes praat Paulus nogal baie oor die roeping of taak wat Christus het vir sy kerk. Ook dit kan dit baie moeilik behoorlik doen as ons nie bymekaar is nie.

Het u al gewonder oor Jesus wat in Lukas 10 sy dissipels twee-twee uitstuur; of Moses wat deur die Here geroep word, maar nie kan praat nie. As hy daaroor kla genees die Here nie sy

gehakkel nie, maar sit sy broer Aaron langs hom neer en saam – op `n snaakse manier – doen hulle die Here se werk.

Ons het mekaar nodig as ons ons roeping reg wil verstaan en vervul. Ook ons roeping nou in SA. Ek glo, broers en susters, dat daar goed is in ons land wat ons dalk gedoen sal kan kry as ons dit saam aanpak, maar wat ons verseker nie gedoen gaan kry as ons dit apart en op ons eie gaan probeer doen nie.

- c) Die derde voorbeeld wat ek wil noem gaan oor genesing, ons almal se genesing. Een van die wonderlike eienskappe van die liggaam wat mense deesdae al hoe beter begin verstaan is dat die liggaam sy eie genesingsmeganismes en prosesse het. In die een liggaam wat die Here vir ons gegee het met al sy verskillende dele en organe, sit amper al die eienskappe om ons weer gesond te maak as ons siek is. Maar dan moet al die onderdele reg werk en saamwerk. Dieselfde beginsel, lyk dit my, broers en susters, geld van die liggaam van Christus.

Ons in Suid-Afrika broers en susters, is deur `n rowwe tyd die afgelope dertig jaar – wat ons seergemaak en verniel het. Ons is almal meer stukkend en siek in ons binnekant as wat ons wil erken of as wat ons na buite wys.

En – kan ek u sê – ons gaan nie op ons eie gesond word nie. Ons sal mekaar daarmee moet help. Ons het mekaar se genesing in ons hande. Daar is goed by my wat nie regkom en gesond word as Allan en ander bruin en swart broers en susters my nie help daarmee nie. Dank die Here dat ons kon begin daarmee en dat ek al iets daarvan kon smaak. Net so glo ek, is daar goed by Allan en ander wat ook nie gesond gaan word as ons, nie ons arms om hulle sit en hulle help daarmee nie.

In Efes 4:16 is daar `n wonderlike sinnetjie (sinsnede eintlik) wat so terloops daar staan waarvoor die Here my oë nou `n paar maande terug eers oopgemaak het. Daar staan in vers 16: “die verskillende liggaamsdele pas bymekaar! Kerke skeur en verdeel broers en susters, omdat mense (Xtene) na mekaar kyk en sê ons pas nie bymekaar nie, dit kan nie werk nie, ons is te verskillend.

Maar die Here sê vir ons: Julle pas bymekaar! Al lyk dit nie met die eerste oogopslag vir julle so nie: julle pas bymekaar; Glo my! Vat hande en begin die pad saam loop en julle sal sien: julle gaan kante van die Evangelie verstaan wat julle nooit op julle eie by sou uitgekom het; julle gaan goed gedoen kry wat julle nooit alleen sou kon doen nie. En julle gaan almal saam begin gesond word.

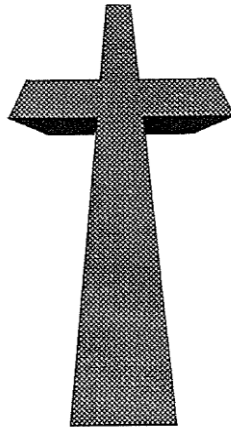
CW Burger

RING VAN STELLENBOSCH

Ned Geref Kerk In Suid-Afrika

Voorlegging aan die Kommissie vir Waarheid en Versoening by sy sitting op 14 tot 16 Oktober 1996 in die Paarl.

Hierdie **voorlegging** aan die *Waarheids- en Versoeningskommissie* word gedoen namens die **Ring van Stellenbosch** van die **Nederduitse Gereformeerde Kerk**. Ons doen dit omdat ons van oordeel is dat die *Waarheids- en Versoeningskommissie* 'n belangrike rol kan speel in die skep van 'n *klimaat van heling en versoening* in ons land. Aangesien ons as **Ring** 'n bydrae tot hierdie proses van heling en versoening en die vestiging van geregtigheid wil maak, wil ons graag iets van ons verhaal op Stellenbosch, soos ons dit vanuit ons perspektief sien, kortliks vertel.

Die NG Kerk is al vir meer as drie honderd jaar in Stellenbosch werksaam. In 1686 is die gemeente Stellenbosch gestig en vanuit hierdie gemeente het sedertdien 'n hele aantal gemeentes gegroei. As kerk van Christus is dit vir ons belangrik om in gehoorsaamheid aan die *Bybel as Woord van God* te leef. Ons is deel van die *Gereformeerde tradisie* binne die Christendom wat glo dat Jesus Christus die Here van alle here is en dat die

heerskappy van God daarom geproklameer moet word oor elke aspek van die samelewing. Ons glo daarom dat die kerk van Christus in elke situasie 'n getuie moet wees van die waarheid, van geregtigheid, van versoening en van liefde.

As ons **terugkyk** besef ons dat daar tye in Stellenbosch se geskiedenis was toe ons as **Ring** (en ook as afsonderlike gemeentes) hierdie profetiese verantwoordelikheid wat die Here van ons vra, of glad nie nagekom het nie, of dit baie skroomvallig probeer verrig het. Ons dink veral aan die afgelope veertig jaar toe die owerheid se beleid van apartheid die menswaardigheid van mense in ons omgewing grondig aangetas en growwe skendings van menseregte tot gevolg gehad het. In ons eie Ringsgebied was daar ook diegene wat die ideologiese raamwerk waardeur hierdie skendings en optredes geregverdig is, aktief uitgebou en verdedig het. Standpunte wat in die Ring ingeneem is en besluite wat geneem is, het soms self ook binne hierdie

ideologiese raamwerk gefunksioneer. (Sien Bylaag 1)

Daar was wel stemme uit ons eie geleedere asook uit die breë kerk wat apartheid veroordeel het, wat die kerk tot besinning probeer oproep het en wat getuig het teen ongeregtigheid in die samelewing. Baie van hierdie persone se getuie en protes is egter telkens gesmoor of geïgnoreer, ook vanuit eie geleedere. Ander se name is beswadder en geëtiketteer. Sommige is selfs persoonlik verontreg. Daarom is daar vir jare lank oor hierdie sake nooit werklik 'n sterk eenheidsgetuie vanuit die **Ring** gehoor nie.

Daar is **verskillende faktore** wat tot hierdie versuim van ons **Ring** aanleiding gegee het. Ook hier plaaslik het die ideologie van nasionalisme die manier waarop Christene dink en selfs die manier waarop hulle die Bybel gelees het, wesenlik gestempel. Dit het ons onsensitief gemaak vir die onreg en leed wat die beleid van apartheid aan die mense wat rondom ons geleef het, aangedoen het. Ander faktore wat hierdie situasie vererger het, was onder andere die posisie van bevoorregting waarin die meeste van ons lidmate verkeer het en die feit dat apartheid mense al meer geïsoleer het van mekaar se leefwêreld en ervarings.

Ook die groeiende ekumeniese isolasie van die NG Kerk en die gebrek aan

sinvolle kerkeenheid het gemaak dat ons doof was vir die protes en noodroep van baie van ons broers en susters in die geloof. Lidmate en predikante het daarom dikwels onkrities aanvaar dat, omdat baie politieke leiers self kerklidmate was, hulle ten volle vertrou kon word om te doen wat reg is. Dit het die wydverspreide aanvaarding dat apartheid of afsonderlike ontwikkeling regtig in belang van al die groepe in die land is, verder help versterk. Disinformasie en 'n gebrek aan blootstelling aan die lyding van mense is ander faktore wat tot hierdie versuim bygedra het.

Dat agter al hierdie faktore daar dikwels ook 'n groot stuk selfsug gesit het en 'n onwil om eerlik na die Woord van die Here en na medegelowiges te luister, kan en wil ons nie ontken nie.

Die **resultaat** hiervan was dat ons op Stellenbosch nie genoeg getuig het teen onreg in ons samelewing, teen rassistiese gesindhede by ons lidmate en teen die aantasting van mense se regte en menswaardigheid nie.

✱ Ten tye van die Soweto-onluste in 1976 en die landswye onrus wat daarna gevolg het, is algemene besluite oor die toestand in die land geneem, maar weinig protes is aangeteken teen die growwe skending van mense se regte wat in daardie tyd plaasgevind het. (Sien Bylaag 2)

✱ Teen die gedwonge verskuiwings in ons dorp, toe mense uit hulle historiese

omgewing gedwing is en hulle elders moes hervestig, is weinig of geen protes van die kant van die Ring aangeteken nie. Hierdie verskuiwings was 'n skending van mense se regte wat altyd met groot persoonlike trauma, finansiële verlies en sosiale ontwrigting gepaard gegaan het. Dit is tragies dat ons as gevolg van ons verwydering van mekaar dikwels nie eers bewus was van die leed wat dit veroorsaak het nie.

✱ Vir jare lank is mense in ons dorp van belangrike posisies van besluitneming uitgesluit bloot vanweë hulle velkleur en is daar meer besluite oor hulle as *saam* met hulle geneem. Ook in die kerk en onder Christene was daar dikwels 'n onsensitiwiteit vir hoe erg mense se menswaardigheid op hierdie en baie ander maniere aangetas is.

✱ Dit is hierdie onsensitiwiteit en veral die ideologiese verblindings waaruit dit gespruit het wat ook veroorsaak het dat daar in 1982 by soveel lidmate in ons Ringsgemeentes 'n totale onbegrip was vir die kreet wat by monde van die **Belydenis van Belhar** uit die hart van ons broers en susters in die destydse *NG Sendingkerk* gekom het. Dit was medegelowiges wat rondom ons gewoon het en wie se nood ons moes geken het. Tog het ons hulle hart en hulle pyn nie verstaan nie. (*Eers in 1989 het die Ring homself met die inhoud van die Belharbelydenis vereenselwig en in 1996 het die Ring 'n besluit geneem ten gunste van die aanvaarding van die Belharbelydenis as Belydenisskrif.*)

✱ Sedert die laat sestigerjare is daar weliswaar positiewe pogings aangewend om hierdie kloof tussen ons en die ander lede van die *NG Kerkfamilie* plaaslik te probeer oorbrug. Dat ten spyte van goeie vordering wat gemaak is, die inisiatief (waaronder die stigting van die *Gekombineerde Ring van Stellenbosch*) tog uiteindelik skipbreuk gely het, is iets waaraan ons self minstens medeaandadig was. Ten spyte van uiters positiewe pogings moet ons erken dat ons daarvan teruggedeins het om op kritieke tye 'n helder getuigenis ten opsigte van onreg in die land te laat hoor. (Byvoorbeeld oor *aanhouding sonder verhoor*).

Uiteindelik het ons tot nuwe insigte begin kom. Daarom het die *Ring* in 1985 die skuld wat ons met betrekking tot ons optrede in die apartheidsera het, by wyse van 'n Ringsbesluit bely. (Sien Bylaag 3) Noudat ons vanweë die werk van die *Waarheids- en Versoeningskommissie* weereens gekonfronteer word met die pyn en hartseer wat mede-landsburgers en geloofsgenote in die vorige politieke bedeling gely het, het ons egter die behoefte om **opnuut ons skuld voor God en voor mense te bely**. Ons wil dit juis by hierdie sitting van die *Waarheids- en Versoeningskommissie* doen waar die mense van ons eie omgewing hulle ervarings van pyn en hartseer kom deel. Ons bely dat ons geswyg het op tye toe ons duidelik moes getuig. Ons bely dat hoewel ons soms probeer het om te protesteer teen die onregverdige

behandeling van mense, dit dikwels maar met groot skroom en versigtigheid was. Ons het by tye kritiese kommentaar gelewer (Sien Bylae 2 en 3), maar ons het dikwels nie kans gesien om teen die stelsel self te getuig nie. Ons het ook dikwels geswig voor die teenstand wat ons ervaar het. Ons het moeg geword en opgehou protesteer op tye toe ons juis moes voortgaan om helder vir die waarheid en teen onreg te getuig.

Ons bely dit vandag opnuut teenoor die baie mense van Stellenbosch en omgewing wat hierdeur verontreg is. Ons bely dit teenoor die jongmense en kinders van ons eie kerk en ons eie gemeentes wat voel dat ons hulle deur ons optrede in die steek gelaat het.

Hierdie verhaal is vir ons egter **ook 'n verhaal van hoop**. Dat die Here ten spyte van alles ons nie prysgegee het nie, gee ons hoop vir die toekoms. Ons wil daarom ten slotte ook **getuig** dat ons werklik glo dat die Here ware vergifnis, versoening en heling in ons land kan bewerkstellig. Omdat ons glo in die Here se vernuwende genade, leef ons in die hoop dat die Here ook ons as *Ring* en as *Kerk* in die toekoms as instrument van versoening sal kan gebruik ten spyte van ons baie foute en versuim van die verlede. Daarom **verbind** ons onself daartoe om saam met ons medegelowiges uit ander kerke op plaaslike vlak eerlik te bly soek na die wil van die Here vir ons totale gemeenskap.

Ons doen dit vanuit die dringende besef dat daar in ons tyd nuwe uitdagings is waarvoor ons as *Ring* en as *Kerke* staan. Die toenemende sekularisasie van die samelewing daag ons uit om met groot erns en toewyding mee te werk tot die vestiging van Christelike waardes op alle vlakke.

Die onrusbarende toename van misdaad en geweld in ons land en ook in ons eie omgewing roep ons op om opnuut getuies te wees van die God vir wie elke mens se lewe en welsyn groot waarde het. Dit daag ons egter ook uit om saam met ander kerke en belangegroepe in ons gemeenskap mee te werk aan sosio-ekonomiese en maatskaplike opheffing en die verbetering van mense se lewensomstandighede.

In 'n tyd waarin baie van ons lidmate vanweë die omstandighede in die land besig is om negatief, moedeloos en selfs sinies te raak, vra dit verder van ons dat ons as *Ring* en as *Kerke* getuies van hoop sal wees en sal bly. Saam met die **profeet Miga** getuig ons daarom dat die God vir wie ons dien ook in Suid-Afrika dit vir ons uit genade kan gee dat swaarde ploegskare word, dat spiese snoeimesse word en dat mense in vrede en versoening en medemenslikheid met mekaar kan begin saamlewe (Miga 4:1-5). Daarop bly ons hoop. Daarvoor sal ons bly bid.

From: Theunis Botha [<mailto:theunisbth25@gmail.com>]
Sent: 02 September 2014 09:12 AM
To: Bester, A, Mev <bestera@sun.ac.za>
Subject: Fwd: Re: Dankie

----- Forwarded message -----

From: "Koopman, NN, Prof <nkoopman@sun.ac.za>" <NKOOPMAN@sun.ac.za>
Date: 17 Aug 2014 23:10
Subject: Re: Dankie
To: "Theunis Botha" <theunisbth25@gmail.com>
Cc:

Hallo broer

Dankie vir jou bemoedigende opmerkings! Jy is baie welkom om die gedagtes te gebruik.
Seen op jou studieprojek.
In verbondenheid.

Nico

*Prof Nico Koopman
Dean - Faculty of Theology
Director - Beyers Naude Centre for Public Theology
Professor of Systematic Theology
Stellenbosch University*

*Address: 171 Dorp Street, Stellenbosch, 7600; e-mail: nkoopman@sun.ac.za
Phone numbers: 0027218082142 (office); 0027219038261 (home); +27823304785 (mobile)
Fax: 0027218083251; Website: www.sun.ac.za/theology*

From: Theunis Botha <theunisbth25@gmail.com>
Date: Wednesday 13 August 2014 10:27 AM
To: Nico Koopman <nkoopman@exchange.sun.ac.za>
Subject: Dankie

Broer Nico

Ek wou nog gisteraand vir jou 'n hand gee maar ons het nie 'connect' nie
Dankie vir jou 'uit die hart' praat gisteraand. Jy kon maar wat my betref aangaan en aangaan en aangaan. Die
'les' in skryf kon eerder ruimte gemaak het vir meer van die versoenende taal wat jy gespreek het! dankie
daarvoor!
As dit reg is met jou wil ek graag jou gedagtes aanhaal in 'n tesis wat ek binnekort by Christo Thesnaar inhandig
rakende die VRS (?)
mooi dag vir jou

Theunis

--

Theunis Botha
Kliniese/Kontekstuele Pastor
Coronatastraat 8
Paradyskloof
Stellenbosch
7600
0027(0)21 880 1599

From: Theunis Botha [<mailto:theunisbth25@gmail.com>]
Sent: 02 September 2014 09:07 AM
To: Bester, A, Mev <bestera@sun.ac.za>
Subject: Fwd: Ring

----- Forwarded message -----

From: "Marie Britz" <Marie@moederkerk.co.za>
Date: 2 Sep 2014 06:35
Subject: Ring
To: "Theunis Botha" <theunisbth25@gmail.com>
Cc:

Beste Theunis

Hiermee gee ek as ringsvoorstitter toestemming dat jy gebruik mag maak van die inligting wat versamel is oor geregtigheid en versoening in die Verenigende Ring van Stellenbosch tydens 2012-2013. Ek verwys in die besonder na die gesprekke by die Rings retreat by Wortelgat en die verslae wat deur Communitas opgestel is asook die verslae tussen die tweelling en drieling gemeente in die Ring.

Dankie ook vir die bydraes wat jy in die verband gelewer het.

Ringsvoorsitter

Marié Britz

BIBLIOGRAFIE

Boeije, H.	2008	Analiseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen, Amsterdam derde druk.
Boszormenyi-Nagy,
Krasner B.	1986	Between Give and Take, New York
Bozormenyi-Nagy,
Geraldine M Spark.	1984	Invisible Loyalties New York
Buber, Martin.	1937	I and Thou. Edinburgh
Brand, Gerrit.	2010	Dignity: At home and in Public Kamp Ongepubliseerde replek op die voordrag 'The Hermeneutics of Dignity' van Frits de Lange
Brouwer, Rein.	2010	'Where I become you' A Practical Theological Reading of Antjie Krog's Concept of Interconnectedness. Kampen.
Cloete, GD, Smit, DJ.	1984	'n Oomblik van Waarheid Kaapstad.
Colpaert, M.	2008	Tot waar de beide zeeën saamenkomen, Verbeelding, een sleutel tot intercultureel opvoeden Brussel. vierde druk.
	1986	Die Belydenis Vvan Belhar
Die Burger	2013	'Eenheid kan die kerk se rol net versterk' 12-05-2013
Durand, JFF.	2013	'n Onderhoud gevoer op Litnet op 13-05-2013
Fouché, Koos.	1999	Die toekoms teruggegee aan die verlede. Tussen vergewing en vergelding, exonorasie as nuwe moontlikheid in Suid Afrika. Vuren. Ongepubliseerde artikel.
Friedman, M.	1988	Journal of Humanistic Psychology FALL, 1988, vol. 28, no. 4:19–41
Greyling, C.		Ongepubliseerde klasnotas
Giliomee, Hermann.	2007	Nog Altyd Hier Gewees Kaapstad.
Krasner, B.R.	1995	Truth, Trust and Relationships: healing intervention in contextual therapy New York.
Joyce, A.J.		
Krog, Antjie.	1998	Country of my Skull. Johannesburg
Krog, Antjie.	2009	'Winternachten' – lesing den Haag, Januarie
Krog, Antjie.	2009	Waar ik jou word. Leuven
König, Adrio	1993	Menslike Mense Gelowig Nagedink Deel 5, Johannesburg

Louw, DJ.	1993	Pastoraat as ontmoeting, RGN
Louw, DJ.	2007	Cura Vitae, Illness and the healing of life in past and counselling. A Guide to caregivers Wellington
Luteyen-Van Doorn Neeltje	1996	Morgen begint Gisteren. Ongepubliseerde verhandeling Brussel
Magesa, Laurenti.	1997	<i>African Religion: The Moral Traditions of Abundant Life</i> , Orbis Books, New York:64-66
Mason, J.	2005	<i>Qualitative Researching</i> , Londen, 2de druk
McLeod, J.	2001	Qualitative Research in Counseling and Psychotherapy,
Meulink-Korf,		
van Rhyn.	2002	De onvermoede Derde Inleiding in het contextueel pastoraat, Zoetermeer
Meulink-Korf,		
van Rhijn.	1997	De Context en de Ander, Zoetermeer
Michielsen M,	2010	
Van Mulligen W, en Hermkens L.		Leren over Leven in Loyaliteit Leuven.
Nouwen, Henry	1975	Reaching Out New York.
Osmer, R.R.	2008	Practical Theology Cambridge
Smit D	2010	Kerkeenheid en die Belydenis van Belhar
		Geleentheidstoespraak by die Wes Kaapse Sinode van die VGK, Sept 2010.
Strauss, PJ.	2007	Eenheid in die NG Kerkfamilie: 'n kerkhistories-kerkregtelike benadering. Ned Geref Teologiese Tydskrif, 46/3 en 4, 777–786.
Swinton J, Mowat H.	2006	Practical Theology and Qualitative Research, London
Van Niekerk, Attie.	1992	Saam in Afrika, Kaapstad
Sindima, H.	1990	Community of Life: Ecological Theology in African Perspective in C.Birch (Red.): Liberating Life: Contemporary Approaches to Ecological Theology, Orbis Books, Maryknoll, 144–146)
Spies Lina	1975	'n Paternoster vir Suid Afrika uit: Groot Verseboek DJ Opperman Kaapstad, 1975
Shakespeare, William.	1599	All the world's a stage uit: As You Like It, 1599

- Vrielink, Henk. 2005 Buber en de orde van de mensewereld. Ruinerwold ongepubliseerde artikel.
- Watts, Orland.B. Understanding the Zulu greeting 'sawubona' by: Global Oneness Project Video op UTube

Ander:

Collegestof: Utrecht EmpirishTheologische Onderzoek en Hydepark Opleiding Kontekstuele Pastoraat

Die Nederduise Gereformeerde Kerk www.ngkerk.org.za NGK Familie

Notules van vergaderinge van die Verenigende Gereformeerde Kerk (2008) en die Verenigende Ring Van Stellenbosch (2006)

Verslag aan Ringskommissie Wortelgat (2012)

Ordereëlins vir die Verenigende Ring v Stellenbosch (2006)

Gespreksdokument opgestel deur leraars van die VGK (2011)